

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - เมษายน 2561

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย มุ่งไธสง

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสริมศิริ นิลคำ

คณบดีคณะวิทยาการจัดการ

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.คมสัน รัตนะสิมากุล

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณา ลีตระกูล

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสริมศิริ นิลคำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ดร.ขวัญฟ้า ศรีประพันธ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ดร.ชิมมี อุปรา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิษฐา หุ่นเกษม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รองศาสตราจารย์ ดร.กัลปพฤกษ์ ผิวกองงาม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาลี ปรีชาปัญญากุล

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรุณศิริ ใจมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

สถานที่พิมพ์

บริษัท นันทพันธ์พรันต์ จำกัด 33/4-5 หมู่ 6 ต.แม่เหียะ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ศาสตราจารย์ ดร.มนัส สุวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ชาติประเสริฐ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Professor Dr.Chandrakant Puri

SNMT Women's University, India.

ดร.วันนิวัต ปันสูงศักดิ์

Center of Commerce and Management RMIT University Vietnam

ฝ่ายดำเนินการและจัดการงานวารสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจวรรณ เบญจกรณ์

นางสาวสุริรัตน์ ศรีทะแก้ว

กำหนดออก

ปีละ 3 ฉบับ

(มกราคม-เมษายน, พฤษภาคม-สิงหาคม, กันยายน-ธันวาคม)

อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 375 บาท

เล่มละ 125 บาท

ติดต่อส่งบทความที่ตีพิมพ์หรือบอกรับวารสารได้ที่

กองบรรณาธิการ “วารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย” คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 80 หมู่ 9 ต.บ้านดู่ อ.เมือง จ.เชียงราย 57100 โทร.0-5377-6016
โทรสาร 0-5377-6057 E-mail address : jms-cru@hotmail.com และ journal.msru@gmail.com
Website : <http://jms.crru.ac.th/>

“วารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย” จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่
“บทความวิชาการ” และ “บทความวิจัย” ทางด้านบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ หรือสาขาอื่นๆ
ที่มีความเกี่ยวข้อง บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) 2 ท่าน แล้ว
ทั้งนี้และขอคิดเห็นของบทความที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือว่าเป็นทัศนะและ
ความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

Vol. 1 No. 1 (January - April 2018)

Published by

Asst. Prof. Sornchai Mungthaisong, Ph.D.

President of Chiang Rai Rajabhat University

Asst. Prof. Sermsiri Nindum, Ph.D.

Dean of the Faculty of Management Science

Editors-in-Chief

Assoc. Prof. Komsan Rattanasimakul, Ph.D.

Editors-in

Asst. Prof. Paweena Leetrakun, Ph.D.

Editors

Asst. Prof. Sermsiri Nindum, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Kwanfa Sriprapan, Ph.D.

Chiang Mai University

Simmee Oupra, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Asst. Prof. Nitta Roonkasam, Ph.D.

Pranakorn Rajabhat University

Assoc. Prof. Kullapapruk Piewthongngam, Ph.D.

Khon Kaen University

Asst. Prof. Walee Preechapananyakul, Ph.D.

Khon Kaen University

Asst. Prof. Viirunsiri Jaima, Ph.D.

Chiang Rai Rajabhat University

Place of publication

Nuntapun Printing Co.,Ltd. 33/4-5 Moo 6, Muang District Chiang Mai 50100

Editorial Advisory Board

Prof. Anurak Panyanuwat, Ph.D.

Chiang Mai Rajabhat University

Prof. Manat Suwan, Ph.D.

Chiang Mai Rajabhat University

Prof. Wallapa Dhephasdin na Ayudhaya, Ph.D.

Dhurakij Pundit University

Assoc. Prof. Kanjana Kaewthep, Ph.D.

Chulalongkorn University

Assoc. Prof. Chompoonuh K. Perpoonwiwat, Ph.D.

School of Economics and Public Policy Srinakharinwirot University

Assoc. Prof. Somsuk Hinviman, Ph.D.

Thammasart University

Asst. Prof. Duang-Kamol Chartprasert, Ph.D.

Chulalongkorn University

Prof. Chandrakant Puri, Ph.D.

SNDT Women's University, India.

Wanniwat Pansuwong, Ph.D.

Center of Commerce and Management RMIT University Vietnam

Operation and management of journals

Asst. Prof. Benchawan Benchakorn

Miss Sureerat Sritakaew

Issue Date

Three issues per year

(January-April, May-August, September-December)

Subscription Rate

Member: 375 Baht a year

Retail: 125 Baht per issue

To submit articles for publication or subscribing to the Journal, contact the following address.

"CRRU Journal of Communication, Chiang Rai Rajabhat University", Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University, 80 Moo 9, Bando, Muang District, Chiang Rai, THAILAND 57100
Tel. 0-5377-6016 Fax. 0-5377-6057 E-mail address : jms-cru@hotmail.com และ journal.msru@gmail.com
Website : <http://jms.crru.ac.th/>

"CRRU Journal of Communication, Chiang Rai Rajabhat University" is an academic journal in the field of business administration, economic, communication arts or related fields. Every published article is 2 peer reviewed. Views and opinions expressed in the journal do not necessarily reflect those of the editors.

รายนามคณะผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความประจำ “วารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย” (รายนามเรียงตามตัวอักษร)

สาขาวิชานิเทศศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ดร.ขวัญฟ้า ศรีประพันธ์

คณะกรรมการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมสัน รัตนะสิมากุล

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราพร ขุนศรี

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ขาติประเสริฐ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิโรโสภณ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิษฐา หรุ่นเกษม

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยุทธ วรรณอุดม

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ดร.มานะ ตีรยาภิวัฒน์

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

รองศาสตราจารย์รุ่งนภา พิตรปรีชา

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาลี ชันธุวาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ดร.ศศิธร ยุกโกศล

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน

คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสริมศิริ นิลดำ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อริชัย อรรถอุดม

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

สารบัญ

รายนามคณะผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความประจำกองบรรณาธิการ “วารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่”	ก
การสื่อสารสัญญาณทางการเมืองของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลง ประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ระหว่างปี พ.ศ. 2556–2557 ธีรรัตน์ ทันท่วง และ ธีรรัตน์ ทันท่วง	1
การสื่อสารสุขภาพการแพทย์แบบองค์รวมของศูนย์ธรรมชาติบำบัดบับลิวี เวียงพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ แสงรวี รุ่งเรืองเสถียร และ ขวัญฟ้า ศรีประพันธ์	21
แนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีภายใต้บริบท การเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน รณจิราวัฒน์ ตันติกุลวรา, สรียาภา กันธวัลย์, จำเริญ กังคะศรี, และอาทิตย์ยา แก้วตาชนวัฒน์	50
บทบาทของเฟสบุ๊กแฟนเพจกับการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์ สาวิตรี พรหมสิทธิ์	77
หลักเกณฑ์และการเตรียมต้นฉบับสำหรับการเสนอบทความ เพื่อเผยแพร่ใน “วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่”	93
ใบสมัครสมาชิก	99

การสื่อสารสัญลักษณ์ทางการเมืองของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการ เปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระ มหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ระหว่างปี พ.ศ. 2556–2557

Communication of Political Semiotics of People's Democratic Reform Committee (PDRC) Between A.D. 2013 – 2014

ธีรรัตน์ ทันท่วง*

ขวัญฟ้า ศรีประพันธ์ **

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารสัญลักษณ์ทางการเมืองของกลุ่ม
คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ในความเคลื่อนไหวทางการเมืองของสังคมไทย
ระหว่างปี พ.ศ.2556 ถึง ปี พ.ศ. 2557

การศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์ครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative
Research) โดยเน้นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
(In – depth Interview) ผู้ที่เคยเข้าร่วมการชุมนุมทางการเมือง ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์
เนื้อหาจากเฟซบุ๊ก (Facebook) ของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ซึ่งประกอบไปด้วยข้อความ
รูปภาพ บทความ คลิปวิดีโอและบทสัมภาษณ์ ระหว่างวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2556 ถึง
วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นช่วงเวลาตั้งแต่เริ่มจนถึงวันประกาศยุติการชุมนุม
ผลการศึกษาสรุปได้ว่า

ด้านการสื่อสารสัญลักษณ์ทางการเมืองของกลุ่มกปปส. พบว่า มีการจัดเรียงลำดับ
เนื้อหาของสารอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้ถ้อยคำ ภาษาไวอากรณ์ การเน้นย้ำ
ข้อความ อีกทั้งมีเนื้อหาที่ครอบคลุมและมีประเด็นที่ชัดเจน ส่วนสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสาร
เพื่อตอบโต้เป้าหมายในการชุมนุม สร้างพลังและความตื่นตัวให้กับมวลชนมาเข้าร่วม

* ธีรรัตน์ ทันท่วง (ศศ.ม. การสื่อสารศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2560)

** อาจารย์ ดร.ขวัญฟ้า ศรีประพันธ์ คณะการสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การเคลื่อนไหวอย่างมหาศาล ซึ่งผู้วิจัยพบความหมายสัญลักษณ์ทางการเมืองทั้งหมด 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มสัญลักษณ์ที่เป็นวัตถุ ได้แก่ ธงชาติ นกหวีดและเงิน 2) กลุ่มสัญลักษณ์ที่เป็นบุคคล ได้แก่ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ร่างทรงของมวลมหาประชาชน ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และทักษิณ ชินวัตร 3) กลุ่มสัญลักษณ์ที่เป็นกลุ่มบุคคล ได้แก่ มวลมหาประชาชน ระบอบทักษิณ และคนเสื้อแดง

ด้านวิธีการสื่อสารสัญลักษณ์ทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ พบว่า กลุ่ม กปปส. มีการโพสต์ด้านรูปภาพและคำบรรยายภาพมากที่สุด รองลงมา คือ การโพสต์ด้านรูปภาพ และการโพสต์ด้านรูปภาพที่มีข้อความบนภาพ ตามลำดับ นอกจากนี้ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ และกลุ่ม กปปส. มีการใช้สื่อใหม่เป็นช่องทางหลักในการสื่อสาร ซึ่งก็คือเฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นช่องทางหลักในการนำไปสู่การสร้างเครือข่ายและการรวมตัวที่หลากหลายเนื่องจาก สื่อเฟซบุ๊ก (Facebook) มีคุณลักษณะของความเป็นสื่อใหม่ คือ เป็นการสื่อสารสองทางที่ก่อให้เกิดการเสวนาหรือการแลกเปลี่ยนความรู้ ง่ายต่อการเข้าถึงจนสามารถกระตุ้นผู้รับสารให้มีปฏิกิริยาตอบสนอง เช่น การกดขึ้นชอบ การแสดงความคิดเห็น หรือการแบ่งปันโพสต์นั้นๆ จนสุดท้ายเกิดเป็นการรวมกลุ่มของคนที่มีความสนใจร่วมกัน เช่นต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และขับไล่ระบอบทักษิณ เป็นต้น

ด้านการถอดรหัสความหมายของผู้รับสาร พบว่า ผู้รับสารเห็นด้วยกับการยอมรับความแตกต่าง เพราะเป็นสิ่งสำคัญมากในสังคม ควรยอมรับฟังความคิดเห็นและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ส่วนการเลือกตั้ง ยังมีผู้รับสารบางส่วนที่มีความเห็นว่า ยังมีประชาชนบางส่วนยังไม่พร้อมกับการเมืองที่มีการเลือกตั้ง เนื่องจากู้เท่าไม่ทันนักการเมืองบางกลุ่ม ส่วนความเป็นพลเมืองทุกคนควรเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น เนื่องจากประชาชนทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง บนพื้นฐานกฎและกติกาของสังคม ไม่เช่นนั้นอาจเกิดความวุ่นวายขึ้นมาได้ ผู้รับสารทุกคนมีความสนใจเปิดรับความข่าวสารทางการเมือง ผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ เอกสารสิ่งพิมพ์และจากบุคคล นอกจากนี้ ผู้รับสารมีประสบการณ์เคยเข้าร่วมชุมนุม ร่วมเดินรณรงค์ หรือแม้แต่ขึ้นบนเวทีปราศรัย ส่วนด้านทัศนคติต่อกลุ่ม กปปส.และกลุ่ม นปช. นั้นมีทั้งชื่นชอบไม่ชื่นชอบ ที่ชื่นชอบ กปปส. เนื่องจากการแสดงออกทางการเมืองทุกคนมาด้วยใจ และที่ไม่ชอบกลุ่มกปปส. เนื่องจากการสร้างความวุ่นวายในบ้านเมือง ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย ส่วนที่ชื่นชอบกลุ่ม นปช. เพราะเป็นกลุ่มที่มาจากรากหญ้าที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม และส่วนที่ไม่ชอบกลุ่มนปช. เนื่องจากมีความเห็นว่าเป็นกลุ่มที่มีความป่าเถื่อน แกร่นำไม่มีความรับผิดชอบ และสุดท้ายการถอดรหัสความหมายสัญลักษณ์ทางการเมือง พบว่า ผู้รับสารมีการถอดรหัส

ความหมายสัญลักษณ์ทั้ง 3 กลุ่ม คือ สัญลักษณ์ที่เป็นวัตถุ สัญลักษณ์ที่เป็นบุคคล และสัญลักษณ์ที่เป็นกลุ่มบุคคล ผู้รับสารมีการถอดรหัสความหมาย ได้แก่ การถอดรหัสแบบที่ผู้ส่งสารต้องการ (Preferred reading) การถอดรหัสแบบที่ผู้รับสารจะต้องรองความหมายเสียใหม่ (Negotiated reading) และการถอดรหัสแบบที่ผู้รับสารจะตีความคัดค้านต่อต้านความหมายที่ผู้ส่งสารใส่รหัสมา (Opposition reading)

คำสำคัญ: การสื่อสาร, สัญลักษณ์, การเมือง, การเข้ารหัส, การถอดรหัส

Abstract

The objective of this research entitled “Communication Process of Political Semiotics of People's Democratic Reform Committee (PDRC) Between A.D. 2013 – 2014” is to examine the political communication process used by the PDRC during 2013 and 2014. Qualitative research methods, particularly content analysis and in-depth interview are employed in this research. Content analysis focuses on the protest leader—Suthep Thaugsuban’s Facebook account, analyzing his pictures, articles, video clips, and interviews during one-year period of the political assembly from October 31, 2013 and May 22, 2014. Which could be explained as listed below.

In terms of message and semiotics, the result showed that content was arranged in a systematic way, namely word and language use, emphasis on words, well-rounded content, and symbol use to put emphasis on objectives of the political assembly, along with encouraging the participants to actively take part in the gathering. The semiotics could be categorised into three groups: objects as symbols included Thai flag, whistle, and money, persons as symbols included Suthep Thaugsuban, Yingluck Shinawatra, and Thaksin Shinawatra, and groups as symbols included the People Directory, Thaksin Regime, and Red Shirt.

On the aspect of communication channel, the most frequently found was Facebook photos with captions, and the second frequently found was photos with words inside them. Also, Suthep Thaugsuban used new media—Facebook as his main channel to build network and hold political assembly as it allowed two-way interaction and quick

message delivery system. In fact, it can be said that new media—Facebook was used as main channel to create network and to call for assembly because its features allowed discussion, exchange of knowledge, or encouragement over the receivers to interact with posts such as going against the amnesty act and Thaksin’s regime.

Regarding the receiver, the findings showed that the population agreed and accepted the difference in political standpoints. Election was considered vital part of democracy, and everyone had to respect one another’s rights and freedom based on the law and regulations to avoid societal chaos. These people welcomed political news exposure as some of them used to participate in previous political assembly or political rally or even gave a speech for such assembly. Television, radio, publication, and personal media were popular channels for them. The research population could be equally divided into two groups: sharing the same attitude with the PRDC—from the opposite standpoint of the United Front of Democracy Against Dictatorship (UDD) and the opposite—sharing the same attitude with the UDD, believing that the PRDC created chaos and stood against democracy. The UDD side shared believed that this group represented the grassroots, and the PRDC side believed that the UDD were savage and the leader was completely irresponsible. In terms of Suthep Thaugsuban’s reputation perceived by the population, they believed that he used his reputation or image to persuade people, coupled with his expertise in communication to create motivation. The decryption of messages showed that there were three types of decryption used by the receivers: preferred reading, negotiated reading, and opposition reading.

Keywords: Communication, Semiotics, Political, Encode, Decode

บทนำ

การสื่อสารสัญญาณทางการเมืองในประเทศไทย จากวิกฤตการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญ คือการใช้ “สี” เป็นสัญลักษณ์ในการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งจากเหตุการณ์การปะทะกันทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย แสดงสัญลักษณ์ทางการเมืองด้วย “สีเหลือง” เพื่อสื่อถึงความจงรักภักดี กับกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ แสดงสัญญาณทางการเมืองด้วย “สีแดง” เพื่อสื่อถึงพลังอำนาจ

ของแม่สี ซึ่งความขัดแย้งในครั้งนั้น มีสาเหตุมาจากกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ต้องการที่จะโค่นล้มรัฐบาลของอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เนื่องจากความไม่โปร่งใสในการบริหารประเทศ การชุมนุมนำโดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล เป็นแกนนำ ในการสวมใส่เสื้อ “สีเหลือง” เป็นสัญลักษณ์ในการปราศรัยบนเวทีพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งการสื่อสารสัญลักษณ์ทางการเมืองของนายสนธิในครั้งนั้น ส่งผลให้ ประชาชนที่เข้าร่วมฟังการปราศรัยและประชาชนที่รับชมทางโทรทัศน์ส่วนมากพร้อมใจ กันใส่เสื้อเหลืองเพื่อยืนยันที่จะเข้าร่วมอุดมการณ์ รวมถึงอุปกรณ์สัญลักษณ์ที่ใช้ในการชุมนุม ก็มีเสื้อเหลือง โดยความหมายของเสื้อเหลืองคือการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์ (อริยธรรมาภิบาล, 2553: 2) ในขณะที่ฝ่ายตรงข้าม คือ กลุ่มแนวร่วม ประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ใช้ “สีแดง” เป็นสัญลักษณ์ประจำกลุ่ม ซึ่งเป็น สัญลักษณ์ของชนชั้นไพร่มาตั้งแต่โบราณ กลุ่มคนเสื้อแดงจึงต้องการที่จะสื่อสารผ่านสัญลักษณ์ว่า สีแดง หมายถึงการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยและเป็นการต่อสู้ทางชนชั้นระหว่างไพร่และ อมาตย์ ซึ่งมีนายจุฑา พรหมพันธุ์เป็นแกนนำในการสนับสนุนรัฐบาลของอดีตนายกฯ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า “สัญลักษณ์” ต่างๆ ถูกนำมาสร้างความหมาย และใส่อุดมการณ์ชุดใหม่เข้าไป จนสามารถทำให้ผู้ที่พบเห็นเชื่อว่าสัญลักษณ์นั้นๆ คือ ตัวแทนของอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างหนึ่ง สอดคล้องกับความหมายของสัญลักษณ์ (Sign) ในทางสำนักโครงสร้างนิยม (Structuralism) อันหมายถึง สิ่งถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมาย (Meaning) แทนของจริง (Object) ในตัวบท (Text) และบริบท (Context) หนึ่งๆ ทั้งนี้ในทาง แนวคิดสัญวิทยา (Semiotics) เรียกสัญลักษณ์ต่างๆนี้ว่า “สัญลักษณ์” ซึ่งจะต้องเป็นสิ่งที่มูประธรรม ที่อาจเป็นภาพ เสียง หรืออักษรที่มีความหมายมากกว่าตัวเอง และที่สำคัญเกิดจากความ ตั้งใจของผู้ส่งสาร ดังนั้นสัญลักษณ์จึงเป็นผลผลิตทางความคิดและเกิดมาจากการประกอบสร้าง (Construct) ของมนุษย์ (กาญจนา แก้วเทพ, 2553: 9) ส่งผลให้การประกอบสร้างความหมาย เกิดขึ้นบ่อยครั้งและแฝงฝังอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คน และที่สำคัญกระบวนการดังกล่าว สามารถเกิดขึ้นได้เมื่อผู้ส่งสารต้องการบิดเบือน สอดใส่ความจริงชุดใหม่ผ่านเครื่องมือ ที่เหมาะสม หรือที่ สจ๊วต ฮอลล์ Stuart Hall (1996 อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2544: 47) นักสังคมวิทยาชาวอังกฤษ เรียกว่า การเข้ารหัส (Encode) และเกิดเป็นการอ่านความหมาย ของผู้รับสารหรือการถอดรหัส (Decode) ซึ่งในที่นี้ ฮอลล์ (Hall) กล่าวว่า ผู้รับสารสามารถ มีจุดยืนได้ 3 แบบ อันจะทำให้อ่านความหมายได้ 3 แบบคือ การถอดรหัสแบบที่ผู้ส่งสาร ต้องการ (Preferred reading) การถอดรหัสแบบที่ผู้รับสารจะต่อรองความหมายเสียใหม่

(Negotiated reading) และการถอดรหัสแบบที่ผู้รับสารจะตีความคัดค้านต่อต้านความหมายที่ผู้ส่งสารใส่รหัสมา (Opposition reading)

ในปี พ.ศ. 2557 “สัญญาะ” ถูกนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการสื่อสารทางการเมืองอีกครั้งอย่างเข้มข้น เหตุจากความไม่เห็นด้วยกับการร่างพร.บ.นิรโทษกรรมฉบับสุดซอยของรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร โดยกลุ่มที่มีชื่อว่า คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) โดยมีนายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตรองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และอดีตรองพรรคประชาธิปัตย์ เป็นแกนนำคนสำคัญในการชุมนุมครั้งนั้น การเคลื่อนไหวเพื่อกดดันทางการเมืองของกลุ่มกปปส. เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2556 ถึง 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 กลุ่ม กปปส. ได้ประกาศใช้ “สี” ของธงชาติไทย อันหมายถึง ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นสัญลักษณ์ประจำกลุ่ม จนทำให้เกิดเป็นพลังประชาชนกลุ่มใหญ่ ที่สามารถดึงความคิดประชาชนไว้ได้นานที่สุด และถือเป็นการชุมนุมครั้งใหญ่และยาวนานมากเมื่อเทียบกับการชุมนุมของกลุ่มสมัชชาคนจนเมื่อปี พ.ศ. 2540 และการชุมนุมของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเมื่อปี พ.ศ. 2549 และที่สำคัญการสื่อสารการเมืองกลุ่ม กปปส. ในครั้งนั้น สามารถสลายความเป็นขั้วสีเหลืองและขั้วสีแดงที่มีมาก่อนหน้าให้เป็นการสื่อสารทางการเมืองด้วยสัญญาะชุดใหม่ในอีกระดับที่สามารถทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความเป็น “ชาติ” ที่มีพลังอย่างมหาศาล ทั้งนี้ ถึงแม้ว่ากลุ่ม กปปส. จะไม่ได้รับชัยชนะจากการชุมนุม แต่ก็ถือว่าสามารถทำให้รัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ไม่สามารถบริหารประเทศได้อีกต่อไป

งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นการศึกษากลยุทธ์ที่ใช้ในการสื่อสารสัญญาะทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองที่ไม่ใช่รัฐ ที่มีความแตกต่างและมีพัฒนาการซับซ้อนไปจากเดิม เนื่องจากการนำเอากรอบความคิดเรื่องสัญญวิทยา (Semiotics) มาวิเคราะห์การนำเสนอการสื่อสารสัญญาะทางการเมืองอันประกอบไปด้วย 1. สัญญาะที่เป็นสิ่งของ 2. สัญญาะที่เป็นบุคคล และ 3. สัญญาะที่เป็นกลุ่มบุคคล ดังนั้น จากความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤตการณ์การเมืองไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ส่งผลให้เกิด “สัญญาะ” ที่มีความหมายและความเชื่อประเด็นใหม่ๆ ขึ้นมาในสังคมเป็นจำนวนมาก อีกทั้งความเชื่อชุดนั้นยังมีพลังอำนาจมากพอที่จะต่อต้านและต่อรองพลังอำนาจของความเชื่อชุดเดิมที่มีอยู่แล้ว จนกลายเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อวงการศึกษามาสื่อสารทางการเมือง ผู้วิจัยจึงสนใจการสื่อสารสัญญาะทางการเมืองของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ว่ามีการสร้างความหมายสัญลักษณ์ทางการเมืองว่าอย่างไร จนสามารถนำมาสู่การเกิดผลกระทบกับสังคมไทยอย่างมหาศาล โดยผู้วิจัยคาดว่างานวิจัยชิ้นนี้จะมีส่วนช่วยในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อตอบคำถามและอธิบายถึงปรากฏการณ์ทางการเมืองในแง่มุมที่หลากหลาย ทั้งนี้คำตอบของการศึกษาดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการใช้สื่อเพื่อสร้างความหมายในการสื่อสารทางการเมือง ท่ามกลางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองในรัฐชาติไทย และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสื่อมวลชนต่อไป

คำถามนำวิจัย

คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีการสื่อสารสัญลักษณ์ทางการเมืองว่าอย่างไร

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการสื่อสารสัญลักษณ์ทางการเมืองของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในความเคลื่อนไหวทางการเมืองของสังคมไทยระหว่างปี พ.ศ.2556 ถึงปี พ.ศ. 2557

นิยามศัพท์

สัญลักษณ์ หมายถึง ความหมายโดยนัย (Connotative meaning) ของสัญลักษณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการเข้ารหัส (Encode) ในกระบวนการสื่อสารสัญลักษณ์ทางการเมืองของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook) ของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เพื่อให้สัญลักษณ์ต่างๆ ทั้งหมด 3 กลุ่ม คือ 1. สัญลักษณ์ที่เป็นวัตถุ คือ ธงชาติ นกหวีด และเงิน 2. สัญลักษณ์ที่เป็นบุคคล คือ กำนันสุเทพ ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และทักษิณ ชินวัตร 3. สัญลักษณ์ที่เป็นกลุ่มคน คือ มวลมหาประชาชน ระบอบทักษิณ และคนเสื้อแดง ที่มีความหมายมากไปกว่าตัวของมันเอง

การถอดรหัส หมายถึง การรับรู้และการอ่านความหมายเชิงสัญลักษณ์ในการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็น

ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ได้แก่ การถอดรหัสแบบที่ผู้ส่งสารต้องการ (Preferred reading) การถอดรหัสแบบที่ผู้รับสารจะต่อรองความหมายเสียใหม่ (Negotiated reading) และการถอดรหัสแบบที่ผู้รับสารจะตีความคัดค้านต่อต้านความหมายที่ผู้ส่งสารใส่รหัสมา (Opposition reading)

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยใช้แนวคิดเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสัญวิทยา (Semiotics)

ตัวสัญลักษณ์ (Sign) ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่มีความหมายมากกว่าตัวของมันเอง แต่จะต้องอยู่ในบริบทหรือสถานการณ์จำเพาะหนึ่งๆ โดยจะสนใจวิธีการที่สืบทอดความหมาย (meaning) ของสัญลักษณ์เหล่านี้ รวมถึงวิธีการที่สัญลักษณ์เหล่านี้เข้ามาเกี่ยวพันหรือเชื่อมโยงกับผู้ใช้นิสัญลักษณ์ จากความหมายคุณสมบัติของสัญลักษณ์ว่า 1. ต้องมีรูปธรรม 2. ต้องมีความหมายมากไปกว่าตัวเอง และ 3. ผู้ใช้นิสัญลักษณ์ต้องตระหนักว่ารูปธรรมดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์ (กาญจนา แก้วเทพ, 2551: 408)

แฟร์ดีนันด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) ได้จำแนกองค์ประกอบของสัญลักษณ์ออกเป็น 2 ส่วนย่อยคือ ส่วนที่เป็นรูปสัญลักษณ์/ตัวหมาย (signifier) และส่วนที่เป็นความหมายสัญลักษณ์/ตัวหมายถึง (signified) และเมื่อมีการนำสัญลักษณ์นี้มาใช้ในกระบวนการสร้างความหมาย (signification) จะให้ความหมายโยงใยไปถึงวัตถุที่อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งคนเราจะรู้จักและเข้าใจสัญลักษณ์ได้ ก็ต้องผ่านการเรียนรู้ทางสังคมเท่านั้น

ในเวลาต่อมา โรลันด์ บาร์ตส์ (Roland barthes, 1915-1980 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2551: 425) นักวิชาการที่ผลักดันให้แนวคิดสัญวิทยามีมุมมองเชิงวิพากษ์มากขึ้น จนได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความคิดของโซซูร์ในเรื่องสัญวิทยาได้อย่างทรงพลัง โดยได้พัฒนาแนวคิดเรื่องสัญลักษณ์และการสร้างความหมายของโซซูร์ ออกไปและเน้นความสนใจไปที่การสร้างความหมายขั้นที่สอง (secondary signification) ซึ่งมักถูกแต่งเติมออกไปจากการสร้างความหมายขั้นต้นทั่วไป (primary signification) และมักเป็นพื้นที่ที่ชุกช่อนอุดมการณ์ทางสังคมเอาไว้ โดยบาร์ตส์ได้จำแนกความหมายในการสื่อสารสองระดับดังนี้

1) ความหมายโดยอรรถ (Denotative meaning) “ความหมายตรง” เป็นตัวหมายถึง (Signified) ที่ถูกประกอบสร้างมาอย่างภววิสัย (Objective) หรือเป็นความหมายที่เข้าใจกันตามตัวอักษร เป็นความหมายที่เข้าใจตรงกันเป็นส่วนใหญ่และมักเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุด คือ ความหมายที่ระบุอยู่ในพจนานุกรม คือ แม่คือสตรี

ผู้ให้กำเนิดลูก โดยทั่วไป ความหมายโดยอรรถนัยเป็นความหมายชั้นแรกที่สามารถตีความได้ว่าเป็นสามัญโดยทั่วไปที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ในกรณีของภาพถ่ายถนนในเมืองและมีข้อความเขียนว่า “ถนนในเมือง” ทั้งภาพและข้อความนั้นจะถูกอ่านความหมายโดยอรรถนัยว่า “นี่เป็นถนนสายหนึ่งในเมือง”

2) ความหมายโดยนัย (Connotative meaning) ถูกประกอบสร้างขึ้นมาอย่างเป็นอัตวิสัย (Subjective) ไม่ว่าจะเป็นอัตวิสัยในระดับบุคคล เช่น ประสบการณ์ส่วนตัวหรืออารมณ์ความรู้สึกของแต่ละคนที่มีต่อพ่อแม่ ก็จะทำให้เกิดถึงแม้ในแง่ “ความเจ็บปวดที่ทิ้งลูกไปตั้งแต่เล็ก ความดุดัน ความอ่อนโยน ความอบอุ่น ฯลฯ” หรือเป็นอัตวิสัยในระดับสังคม เช่น ในสังคมไทย สังคมจีน สังคมอินเดีย สังคมอเมริกัน จะให้ความหมายโดยนัยที่มีต่อ “แม่” อย่างแตกต่างกันหรือที่เรียกว่า “ค่านิยมของแต่ละสังคม”

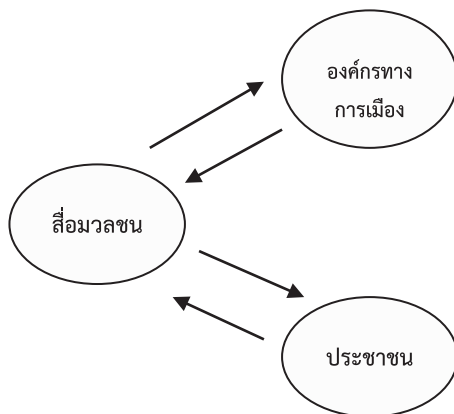
จากหลักการทั่วไปของสัญวิทยา (Semiotics) ที่โซซูร์ (Saussure) ได้วางเอาไว้ดังที่กล่าวข้างต้น สจวร์ต ฮอลล์ Stuart Hall (1996 อ้างถึงใน อัจฉรา ปัทมานวรงค์, 2551: 17) นักสังคมวิทยาชาวอังกฤษ ได้พัฒนาเป็นแนวคิดเรื่องการตีความหมายสารในการสื่อสารมวลชนว่าเป็น กระบวนการเข้ารหัสและถอดรหัส (encoding และ decoding) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีและบริบทต่างๆ ฮอลล์ (Hall) ได้เสนอทัศนะใหม่เกี่ยวกับขั้นตอนของการรับสาร หรือการบริโภคข่าวสารว่า ในขั้นตอนนั้นจะเป็นอีกช่วงเวลาหนึ่งเช่นกัน ที่ความหมายจะถูกผลิตขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง กล่าวคือ สิ่งที่ได้รับสารกระทำไม่เพียงแต่จะ “อ่านความหมาย” ที่อยู่ในสารของผู้ส่งเท่านั้น หากแต่ผู้รับสารจะนำเอา “ตัวเอง” (ผู้รับสาร) เข้าไปสร้างความหมายในสารด้วย กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ ฮอลล์ (Hall) มีความเห็นว่าการตีความหมายในข่าวสารเมื่ออยู่ในช่วงเวลาผลิตก็เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับสาร และในขั้นตอนของการบริโภค ก็เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสารกับสารเช่นกัน ซึ่งหมายความว่าช่วงเวลาแห่งการถอดรหัส (Decoding) ก็เป็นช่วงเวลาที่มีอิสระในตัวเอง และไม่จำเป็นต้องไปขึ้นต่อช่วงเวลาแห่งการเข้ารหัส (Encoding) เสมอไป

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกวิธีการทางสัญวิทยา เป็นเครื่องมือในการตีความหมายของตัวบทในเฟซบุ๊ก (Facebook) ของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ซึ่งเป็นสื่อทางการเมืองชนิดหนึ่งที่จะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันความคิด และจะช่วยให้การผลิตระบบคิดแพร่กระจายสู่สังคมได้อย่างง่ายดายเพื่อวิเคราะห์ความหมายของหน่วยการสื่อสารที่เล็กที่สุดที่เรียกว่า “สัญลักษณ์” ในกระบวนการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งวิธีการทางสัญวิทยา เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงความหมายในระดับลึกที่สุด หรือที่เรียกว่า ความหมายระดับที่สอง หรือความหมายโดยนัย (Connotative meaning) ที่ไม่สามารถสังเกตเห็นด้วยการอ่านแบบธรรมดา แนวคิดสัญวิทยา (semiotics) จึงเหมาะสมที่สุดที่จะถูกนำมาใช้เพื่อตอบคำถามของวัตถุประสงค์งานวิจัย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารการเมือง (Political communication)

การสื่อสารเป็นกระบวนการ เริ่มต้นจากผู้ส่งสาร ซึ่งอาจเป็นบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มคน ที่มีจุดมุ่งหมายในการสื่อสาร ทำการส่งเนื้อหาข่าวสาร ซึ่งอาจเป็นคำพูด การเขียน สัญลักษณ์ โดยการเข้ารหัสสารผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ ไปยังผู้รับสาร ซึ่งผู้รับสารจะทำการถอดรหัสเพื่อรับสารนั้น ซึ่งในปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาการสื่อสารให้เป็นไปได้ อย่างสะดวกและรวดเร็ว ในทางการเมืองก็เช่นกัน การสื่อสารกับระบบการเมืองจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากมีผลต่อความสัมพันธ์ภายในระบบการเมือง

Brian McNair (1999 อ้างถึงในวิชาญ จำปาขาว, 2554: 19) ได้ให้นิยามของการสื่อสารทางการเมืองไว้ว่า เป็นการสื่อสารที่มีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับเรื่องทางการเมือง โดยไม่จำกัดว่าจะเป็นการสื่อสารในรูปแบบใด อาจเป็นการใช้วันภาษา อวัจนภาษา หรือสัญลักษณ์ใดๆ ผ่านสื่อต่างๆ และซึ่ง McNair ได้นำเสนอแบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองไว้ดังนี้ (นันทนา นันทวโรภาส, 2557: 14)

แบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองของไบรอัน แมคแนร์ (Brian McNair)

ไบรอัน แมคแนร์ (Brian McNair, อ้างถึงใน บุญอวี ยีหะมะ, 2550: 183) อธิบายการไหลเวียนของข่าวสารตามแบบจำลองนี้ว่า กระบวนการเริ่มจากองค์กรทางการเมือง ทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์ แนวทางนโยบาย และกิจกรรมของตนผ่านทางสื่อมวลชน จากนั้นสื่อมวลชนจะเลือกมานำเสนอ ซึ่งเป็นไปตามกรอบแนวคิดการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda setting) ที่อธิบายเสนอหรือไม่เสนอข่าวสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งของสื่อมวลชน มีผลให้สาธารณะชนเกิดความคลั่งคล้อยตามว่าเรื่องนั้นเป็นหัวข้อหรือประเด็นที่มีความสำคัญ

หรือไม่มีความสำคัญที่จะนำมาคิดพิจารณา ส่งผลให้องค์กรทางการเมืองทั้งหลายพยายามที่จะเป็นผู้ทรงอำนาจในการกำหนดวาระข่าวสารของสื่อ และต้องการโน้มน้าวทัศนคติของประชาชน โดยใช้วิธีการสื่อสารทางการเมืองที่แตกต่างกันไป

จากกรอบแนวคิดเรื่องการสื่อสารการเมืองของ Brian McNair ผู้วิจัยได้ปรับประยุกต์แนวคิด มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์การสื่อสารสัญญาณทางการเมือง ดังเช่น การสื่อสารการสัญญาณทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook) ของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ แกนนำคนสำคัญของกลุ่ม กปปส. ดังนั้นภายใต้การวิเคราะห์การสื่อสารทางการเมือง กรอบแนวคิดนี้จะเป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้วิจัย ทราบถึงการสื่อสารสัญญาณทางการเมือง และเพื่อให้ได้ความหมายของสัญญาณในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่ม กปปส. อันเป็นกลยุทธ์ที่จะนำเสนอและสร้างอุดมการณ์เดียวกันในทางการเมือง

ระเบียบวิธีวิจัย

ศึกษาข้อมูลการสื่อสารสัญญาณทางการเมืองของกลุ่มกปปส. จากเฟซบุ๊ก (Facebook) ของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ แกนนำและเลขานุการกลุ่ม กปปส. ที่เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2556 ถึง วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เนื่องจากเป็นช่วงที่มีความขัดแย้งทางการเมืองจนถึงช่วงเวลายุติการชุมนุม

ศึกษาวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 6 คน ซึ่งเป็นผู้ที่เคยเข้าร่วมการชุมนุมทางการเมือง นำเสนอข้อมูลในแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือโดยวิธีการเก็บข้อมูลที่ได้จากแหล่งเอกสารการวิเคราะห์เนื้อหา ตีความหมาย แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เพื่อชี้ให้เห็นถึงการเข้ารหัสและการถอดรหัสสัญญาณทางการเมืองการเมืองในความเคลื่อนไหวทางการเมืองระหว่างปี พ.ศ.2556 - พ.ศ.2557

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่าการสื่อสารสัญญาณทางการเมืองของกลุ่ม กปปส. เกี่ยวข้องกับสาร สื่อ และผู้รับสาร ดังนี้

1. การสื่อสารสัญญาณทางการเมืองของกลุ่มกปปส. พบว่า จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อความ (Message) จากเฟซบุ๊ก (Facebook) ของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ พบว่ามีการจัดเรียงลำดับเนื้อหาของสารอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้ถ้อยคำ ภาษาไวยากรณ์

การเน้นย้ำข้อความ อีกทั้งมีเนื้อหา (Content) ที่ครอบคลุม และมีประเด็นที่ชัดเจน พบว่า มีการจัดเรียงลำดับเนื้อหาของสารอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้ถ้อยคำ ภาษา ไวยากรณ์ การเน้นย้ำข้อความ อีกทั้งมีเนื้อหาที่ครอบคลุม และมีประเด็นที่ชัดเจน

1.1 สัญลักษณ์ทางการเมืองของกลุ่มกปปส.

ด้านสัญลักษณ์ (Semiotics) พบว่า สัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อตอบย้ำเป้าหมาย ในการชุมนุม สร้างพลังและความตื่นตัวให้กับมวลชนมาเข้าร่วมการเคลื่อนไหว อย่างมหาศาล คือ สัญลักษณ์ทั้ง 3 กลุ่ม คือ

1) **สัญลักษณ์ที่เป็นวัตถุ** เช่น ธงชาติ หมายถึง เป็นพลเมืองดี ผู้รักชาติ รักแผ่นดิน ต่อต้านกฎหมายนิรโทษกรรม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการโพสต์เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ว่า “เราเลือกที่จะติดธงชาติไว้บนใจของเราเพื่อจะยืนหยัดกับคนทั้งแผ่นดินว่าการต่อสู้ในครั้งนี้เราสู้เพื่อชาติไทย”

2) **สัญลักษณ์ที่เป็นบุคคล** เช่น สุเทพ เทือกสุบรรณ หมายถึง ญาติผู้ใหญ่หรือญาติพี่น้องของผู้เข้าร่วมการชุมนุม ที่มีความเป็นลูกผู้ชาย เป็นคนจริง พูดคำไหนคำนั้น ไม่ฆ่าพวกเดียวกัน ไม่โกหกประชาชน ดังกรณีตัวอย่างการโพสต์ 14 มกราคม พ.ศ. 2557 ที่ว่า “การต่อสู้ครั้งนี้ไม่มีทางที่พี่น้องจะกลับบ้านมือเปล่าอย่างแน่นอน”

3) **สัญลักษณ์เป็นกลุ่มบุคคล** เช่น ระบบอบทักษิณ หมายถึง ระบบทุนสามานย์ เผด็จการเสียงข้างมาก คนโกง ซื่อเลว ทุจริต ความชั่วร้ายและเป็นภัยต่อประเทศไทย จำเป็นต้องขจัดให้หมดจากแผ่นดินไทยให้ได้ นอกจากนี้ยังหมายถึง นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร กลุ่มเสื้อแดงและพรรคไทยรักไทย ดังกรณีตัวอย่างการโพสต์เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ที่ว่า “มติที่ประชุมมวลมหาประชาชนที่ราชดำเนิน ว่าพี่น้องมั่นใจว่าจะต่อสู้ระบบทักษิณให้พ้นแผ่นดินไทย คำตอบเป็นเอกฉันท์ ยืนยันว่า เป้าหมายการต่อสู้คือ ขจัดระบบทักษิณให้พ้นแผ่นดินไทย” เป็นต้น

1.2 **วิธีการสื่อสารสัญลักษณ์ทางการเมืองของกลุ่มกปปส.** พบว่า การโพสต์ ด้านรูปภาพและคำบรรยายภาพของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ มีการโพสต์มากที่สุด จำนวน 491 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 67.82 จากการโพสต์ทั้งหมด รองลงมา คือ การโพสต์ด้านรูปภาพ จำนวน 78 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.77 และการโพสต์ด้านรูปภาพที่มีข้อความบนภาพ จำนวน 48 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.63 ตามลำดับ อีกทั้งเฟซบุ๊ก (Facebook) ยังเป็นช่องทางในการสื่อสารสัญลักษณ์ทางการเมืองของกลุ่มกปปส. ที่มีคุณสมบัติของความเป็นสื่อใหม่ที่สามารถทำให้กลุ่ม กปปส. สามารถขยายเครือข่ายได้ในระยะเวลาอันรวดเร็วและทรงพลัง เนื่องจากสื่อเฟซบุ๊ก (Facebook) มีคุณลักษณะของความเป็นสื่อใหม่ คือ เป็นการสื่อสารสองทางที่ก่อให้เกิดการเสวนาหรือการแลกเปลี่ยนความรู้ ง่ายต่อการเข้าถึง จนสามารถกระตุ้นผู้รับสารให้มีปฏิกิริยาตอบสนอง เช่น การกดขึ้นชอบการแสดงความคิดเห็น

หรือการแบ่งปันโพสค์นั้นๆ จนสุดท้ายเกิดเป็นการรวมกลุ่มของคนที่มีความสนใจร่วมกัน เช่น ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมและจับได้ระบอบทักษิณ เป็นต้น

2. การถอดรหัสสัญญาณของผู้รับสารที่เคยเข้าร่วมการชุมนุมทางการเมือง พบว่าจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ที่เคยเข้าร่วมการชุมนุมทางการเมือง จำนวน 6 คน พบว่าในการสื่อสารสัญญาณทางการเมืองของกลุ่ม กปปส. พบว่าผู้รับสารมีการถอดรหัสความหมายสัญญาณทางการเมือง 3 แบบได้แก่

2.1 การถอดรหัสแบบที่ผู้รับสารต้องการ (Preferred reading) ผู้รับสารกลุ่มนี้ส่วนมาก คือ กลุ่ม กปปส. เนื่องจากมีความเชื่อและศรัทธาในตัวนายสุเทพ เพื่อทดสอบจึงเห็นด้วยกับในประเด็นความหมายของสัญญาณที่ถูกเข้ารหัสไว้ เช่น มวลมหาประชาชน คือ คนดีที่รักชาติ รักแผ่นดิน กปปส. “นั่นคือข้าพเจ้า ไปด้วยใจจริงๆ ไม่มีอะไรสักอย่างแล้ว ก็มีป้ายเขียนใหม่ไม่เอาทักษิณ เขียนใหม่กินข้าว” (คุณนลิ ไม่ประสงค์เปิดเผยนามสกุล, 10 กรกฎาคม 2560) เป็นต้น

2.2 การถอดรหัสแบบที่ผู้รับสารจะตีความความหมายเสียใหม่ (Negotiated reading) ผู้รับสารกลุ่มนี้จะมียกกลุ่ม กปปส. และกลุ่มที่ไม่ใช่ กปปส. ซึ่งได้ตีความความหมายใหม่ในประเด็นที่แตกต่างเนื่องจากจุดยืนทางความคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่ไม่เหมือนกัน เช่น กลุ่มที่ไม่ใช่ กปปส. ตีความความหมายคำว่าเงิน หมายถึงการมีส่วนร่วมมากกว่าจะหมายถึงการเสียสละ มันเป็นการบ่งบอกถึงการมีส่วนร่วม แต่ความจริงจบแค่นั้นมันไม่พอหรอกสำหรับการจัดการชุมนุมที่ใหญ่ขนาดนั้น มันทำให้เห็นว่ามือบ้นี้อยู่ได้เพราะประชาชนบริจาค มันทำให้ภาพมันดีกว่า ต่อให้เงินบริจาค่นี้มันเป็นเพียงครึ่งหนึ่งของบที่ใช้ก็แล้วแต่” (สมบัติ บุญงามอนงค์, 9 กรกฎาคม 2560) เป็นต้น

2.3 การถอดรหัสแบบที่ผู้รับสารจะตีความคัดค้านต่อต้านความหมายที่ผู้ส่งสารใส่รหัสมา (Opposition reading) ผู้รับสารกลุ่มนี้ส่วนมาก คือ กลุ่มที่ไม่ใช่ กปปส. และจะต่อต้านความหมายในประเด็นที่กลุ่มที่ไม่ใช่ กปปส. ถูกเข้ารหัสว่า คือ คนไม่ดี เช่น ไม่ควรเหมารวมว่าคนเสื้อแดงคือโจร หรือ ต่อต้านความหมายว่าที่ว่ากลุ่ม กปปส. เป็นคนดี เช่น สุเทพเพื่อทดสอบ ไม่ใช่ญาติผู้ใหญ่หรือไม่ได้อยู่ข้างประชาชน แต่ประชาชนเป็นเพียงเครื่องมือในการแข่งขันอำนาจให้แก่ตนเอง “ไม่เห็นด้วยเลย เขาเชื่อกันอย่างนั้นจริงๆ เหมอคนอย่างสุเทพเนี่ยนะลูกผู้ชาย ไม่โกหกประชาชน เขาเป็นนักการเมืองคนหนึ่ง เป็นแกนนำคนหนึ่ง ส่วนตัวคิดว่าไม่ใช่เขาไม่ได้อยู่ข้างประชาชน แม้จะเป็นประชาชนที่สนับสนุนเขาก็ตาม เขาไม่ใช่ตัวแทนของมวลมหาประชาชน แต่มวลมหาประชาชนต่างหากที่ตกเป็นเครื่องมือของเขาในการแข่งขันอำนาจกันเองในหมู่ชนชั้นนำ” (พิชิตา ไชยอนัน, 15 กรกฎาคม 2560) เป็นต้น

อภิปรายผล

การสื่อสารสัญญาณทางการเมืองของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ที่สามารถปลุกให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมืองเป็นจำนวนมาก ถือเป็นการสื่อสารทางการเมืองที่ประสบความสำเร็จซึ่งหากพิจารณาในแง่ของการสื่อสาร พบว่าการสื่อสารสัญญาณทางการเมืองของกลุ่มกปปส. ประสบความสำเร็จเนื่องจากคุณสมบัติของสารและสื่อที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารสัญญาณทางการเมือง จึงส่งผลให้ผู้รับสารสามารถรับรู้ เชื่อมั่น และหันมามีอุดมการณ์เดียวกับผู้ส่งสาร ดังนี้

การสื่อสารสัญญาณทางการเมืองของกลุ่มกปปส. จากการศึกษา พบว่า นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ใช้วิธีการเชื่อมโยงการเข้าห้สความหมายสัญญาณทางการเมืองขึ้นมา 3 กลุ่ม คือ 1.กลุ่มสัญญาณที่เป็นวัตถุ คือ ธงชาติ นกหวีด และเงิน 2.กลุ่มสัญญาณที่เป็นบุคคล คือ กำนันสุเทพ รำทรงของมวลมหาประชาชน ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และทักษิณ ชินวัตร และสุดท้ายคือกลุ่มสัญญาณที่เป็นกลุ่มบุคคลคือ มวลมหาประชาชน ระบอบทักษิณ และคนเสื้อแดง ซึ่งการเข้าห้สสัญญาณดังกล่าว ถือการเป็นการใช้วิธีการเข้าห้สสัญญาณทางการเมือง ที่มีความใกล้ชิดและส่งผลต่อด้านอารมณ์ของผู้รับสาร เช่นการใช้ธงชาติ อันเป็นสิ่งสูงส่ง อันหมายถึง ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อให้ผู้รับสารเกิดทัศนคติที่ดี ซึ่งผู้รับสารเมื่อได้ฟังชื่อนั้นด้วยความเลื่อมใสที่เป็นทุนเดิม จึงทำให้ง่ายต่อการเชื่อเนื่องจากผู้รับสารเกิดความตระหนักในความเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินไทย หรือการโจมตีตัวบุคคล คือ ยิ่งลักษณ์ และทักษิณ ชินวัตร ให้เป็นบุคคลชั่วร้าย เป็นฝ่ายไม่ดี และสุดท้ายคือการสร้างตรรกะผิดและถูก เช่น ขวากับดำ หรือกปปส.กับนปช. ซึ่งในทางแนวคิดการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมือง (Propaganda) มีหลักการคือ เมื่อต้องการเบี่ยงเบนกระบวนการรับรู้ และควบคุมพฤติกรรม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีปฏิกิริยาตอบสนอง ตามที่ตนเองกำหนด ผู้ส่งสารจะต้องสร้างความหมายขึ้นมาชุดหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็น การโจมตีตัวบุคคล การพูดเรื่องโกหก การสร้างสมณานาม ตรรกะผิดและถูก อ้างสิ่งสูงส่ง อ้างสิ่งสวยงาม และควบคุมกำจัดข้อมูลผ่านสื่อมวลชน และที่สำคัญคือต้องนำเสนอซ้ำๆ จนผู้รับสารคล้อยตาม และเชื่อในที่สุด ใครเข้าข้างจะเป็นฝ่ายถูก ส่วนใครไม่เห็นด้วยก็จะถูกผลักไปเป็นฝ่ายผิด (กาญจนา แก้วเทพ, 2541 อ้างถึงในปิยดา อินทรวรรณ, 2547: 14) เช่นเดียวกับการที่กปปส. สร้างตรรกะให้เด่นคือฝ่ายขาว ส่วนฝ่ายรัฐบาลคือฝ่ายดำหรือฝ่ายของระบอบทักษิณที่ต้องกำจัดให้หมดสิ้นไปจากประเทศไทย ทั้งนี้นอกเหนือจากการสร้างความหมายสัญญาณต่างๆ ขึ้นมาเพื่อให้เกิดการเชื่อถือจากผู้รับสารแล้ว การนำเสนอในลักษณะซ้ำๆ ยังเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการรวมตัวกันทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยพบว่าสัญญาณต่างๆ มีการถ่ายทอด ผิดซ้ำ และแทรกซึมเข้าสู่ชีวิตประจำวัน ผ่านการนำเสนอ

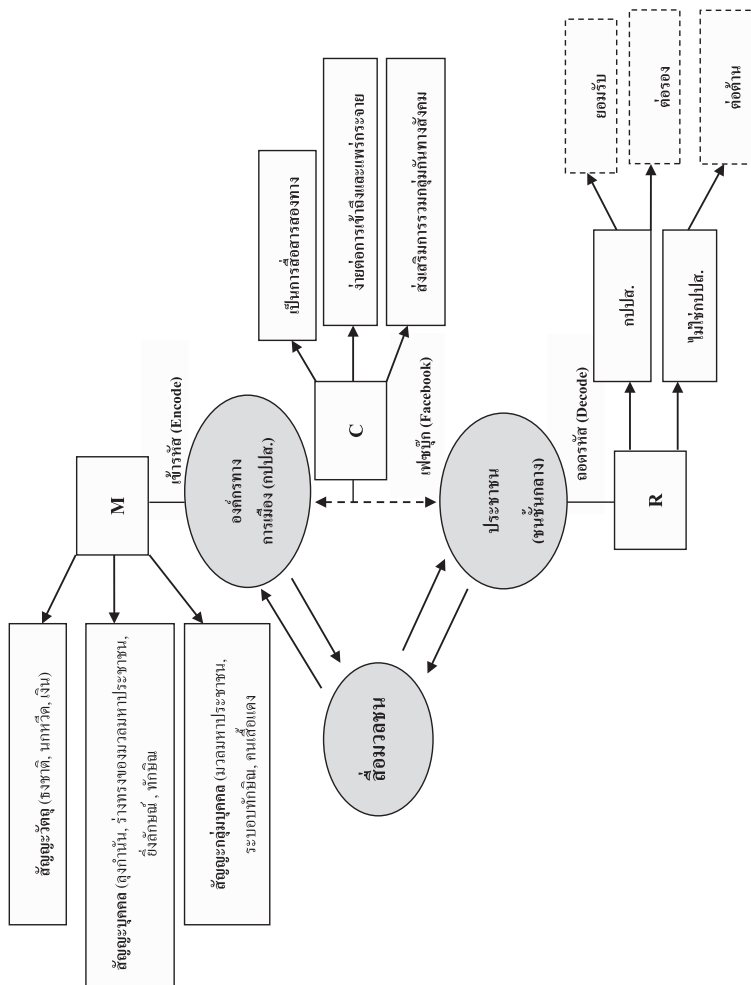
ผ่านสื่อเฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นประจำทุกวัน จนส่งผลต่อการรับรู้ของผู้รับสาร และสามารถขยายเครือข่ายทางการเมืองได้ภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว

วิธีการสื่อสารสัญญาณทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ จากผลการวิจัยพบว่า มีการโพสต์ด้านรูปภาพและคำบรรยายภาพ (Photo and Photo Caption) มีการโพสต์มากที่สุด จำนวน 491 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 67.82 จากการโพสต์ทั้งหมด เนื่องจากสามารถทำให้ผู้รับสารสามารถรับรู้ สนใจและเข้าใจได้ง่ายกว่าการโพสต์รูปภาพหรือข้อความเพียงอย่างเดียว หรือแม้กระทั่งการโพสต์คลิปวิดีโอก็ตาม ดังที่แนวคิดการจูงใจผู้รับสารโดยการใช้อารมณ์ (Emotional Appeals) กล่าวไว้ว่า นักวิจัยชาวตะวันตกได้ทำการทดลองและพบว่า สารที่ใช้อารมณ์จะโน้มน้าวใจได้มากกว่าสารที่ไม่ใช้อารมณ์ ซึ่งในที่นี้กลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ได้ใช้การเชื่อมโยงแนวคิดที่เสนอเข้ากับอวัจนสารที่สามารถเร้าอารมณ์ได้ ซึ่งในที่นี้คือการใช้รูปภาพประกอบคำบรรยาย (Photo and Photo Caption) ส่งผลให้สามารถเร้าอารมณ์ผู้รับสาร ได้มากกว่าการนำเสนอรูปภาพหรือข้อความเพียงอย่างเดียว (อรรวรรณ ปิณฑน์โอวาท, 2542: 212)

หลักสำคัญในการสื่อสารสัญญาณทางการเมือง กล่าวถึงช่องทางการส่งสารให้มีประสิทธิภาพว่า ข่าวสารจะเผยแพร่ได้ดั่งนั้นจะต้องส่งให้ถูกช่องทางของการสื่อสารนั้นๆ โดยมองหาช่องทางที่เปิดรับข่าวสารที่เราจะส่งและส่งถูกสายงาน กรม กอง หน่วยงาน หรือโดยวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ เราควรเลือกช่องทางที่หลากหลาย และเลือกช่องทางที่ได้ผลเร็วที่สุด (พิเชษฐ บุญมี 2544: 17, อ้างถึงในภาคินี พองขำ, 2553: 11) ซึ่งในการสื่อสารสัญญาณทางการเมืองของกลุ่มกปปส. ได้เลือกใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook) เนื่องจากการสื่อสารผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด จากผลการสำรวจพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี พ.ศ. 2558 คนไทยนิยมใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) บ่อยที่สุดถึง 92.1% และเป็นสังคมออนไลน์อันดับที่ 1 ติดต่อกันถึง 3 ปีคือ พ.ศ. 2556 ถึงปี พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดการชุมนุมของกลุ่มกปปส. อีกด้วย (ส่วนงานดัชนีและสำรวจ สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2558: ออนไลน์) อีกทั้งเฟซบุ๊ก (Facebook) ยังมีคุณลักษณะของความเป็นสื่อใหม่ (New Media) คือ เป็นการสื่อสารสองทางที่ก่อให้เกิดการเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น การให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็นเรื่องการปฏิรูปประเทศไทยผ่านเว็บไซต์ www.reformthai.com และกระตุ้นให้ผู้รับสารมีปฏิกิริยาตอบสนอง ด้วยการเข้ามากดขึ้นชอบ แสดงความเห็น รวมไปถึงการแบ่งปันโพสต์นี้ผ่านเฟซบุ๊ก ส่วนตัวของผู้รับสารเอง อันจะเป็นการขยายเครือข่ายในวงกว้างต่อไป และสุดท้ายคือเกิดการรวมกลุ่มของคนที่มีความสนใจร่วมกัน จนอาจเกิดเป็นกลุ่มทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook)

การถอดรหัสสัญญาณทางการเมืองตามจุดยืนทางการเมืองของผู้รับสาร จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารสัญญาณทางการเมืองจะได้ผลเฉพาะกลุ่ม โดยที่กลุ่มที่มีอุดมการณ์เดียวกับกลุ่มกปปส. จะเชื่อและศรัทธาในตัวแทนสุเทพ เทือกสุบรรณอย่างมาก และมีการถอดรหัสความหมายสัญญาณแบบที่ผู้ส่งสารต้องการ (Preferred reading) แต่กลุ่มที่มีอุดมการณ์ที่แตกต่างส่วนมากจะมีทั้งเชื่อและไม่เชื่อในสุเทพ จึงเกิดการถอดรหัสแบบที่ผู้รับสารจะต่อรองความหมายเสียใหม่ (Negotiated reading) เพื่อประกาศจุดยืนทางความคิดของตน และกลุ่มผู้รับสารกลุ่มสุดท้าย คือ กลุ่มที่มีการถอดรหัสแบบที่ผู้รับสารจะตีความคัดค้านต่อต้านความหมายที่ผู้ส่งสารได้รหัสมา (Opposition reading) ซึ่งสาเหตุที่ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีความเห็นต่าง เนื่องจากพื้นฐานความเชื่อทางการเมืองตามบริบทที่บุคคลเหล่านั้นอยู่นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า กลุ่ม กปปส. และกลุ่มที่ไม่ใช่ กปปส. มีการถอดรหัสความหมายแบบที่ผู้รับสารจะต่อรองความหมายเสียใหม่ร่วมกัน คือ คำว่า “ระบอบทักษิณ” และมีการถอดรหัสความหมายแบบที่ผู้รับสารจะตีความคัดค้านต่อต้านความหมายที่ผู้ส่งสารได้รหัสมาร่วมกัน คือคำว่า “ร่างทรงของมวลมหาประชาชน” สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเข้ารหัส (Encode) และถอดรหัสความหมาย (Decode) ของ สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall) ที่ว่าระบบรหัส (Code System) ของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ไม่จำเป็นต้องเป็นรหัสชุดเดียวกันเสมอไป เนื่องจากมีเหตุผลมากมายที่ทำให้รหัสในการส่งความหมายและถอดรหัสระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่ตรงกัน ไม่สอดคล้องกัน จนถึงขั้นขัดแย้งกัน เนื่องจากปัจจัยที่แตกต่าง เช่น ภูมิหลัง ประสบการณ์ ระดับการศึกษาอาชีพผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จุดยืนทางการเมือง เพศ ชนชั้น และอุดมการณ์ (Stuart Hall, 1996 อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2547: 52) เช่นเดียวกับกาญจนา แก้วเทพ (2551: 408) กล่าวว่า ที่สัญญาไว้ให้ความสนใจคือ ความสนใจระหว่าง “ตัวบท” (Text) กับ “บริบท” (Context) ซึ่งหมายถึงสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวบท นั้นหมายถึงตัวบทหนึ่งๆ จะมีความหมายเช่นไรขึ้นอยู่กับบริบทนั้นๆ

จากองค์ประกอบการสื่อสารสัญญาณทางการเมืองดังกล่าว ภายใต้การประยุกต์ใช้แบบจำลองการสื่อสาร จากแนวคิดการสื่อสารทางการเมืองของไบรอัน แมคเนียร์ (Brian McNair) จะเห็นได้ว่า องค์การทางการเมืองในที่นี้ คือกลุ่ม กปปส. นำโดย นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้สร้างสารทางการเมือง และนำเสนอผ่านสื่อเฟซบุ๊ก (Facebook) ที่มีคุณลักษณะความเป็นสื่อใหม่ ไปยังกลุ่มผู้รับสารที่เคยเข้าร่วมการชุมนุมทางการเมืองและเกิดลักษณะการถอดรหัสความหมายในลักษณะที่แตกต่างกัน และถอดรหัสความหมายร่วมกันระหว่างกลุ่ม กปปส. และกลุ่มที่ไม่ใช่ กปปส. เนื่องจากบริบททางการเมืองและวัฒนธรรมของผู้รับสารเหล่านั้น จนก่อให้เกิดเป็นการสื่อสารการเมืองของชนชั้นกลางที่สื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook) โดยตรง โดยไม่ต้องผ่าน “สื่อมวลชน” ดังเช่นในอดีต จนทำให้เกิดการยอมรับ ต่อรอง หรือการปฏิเสธ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

แบบจำลองการสื่อสารข้อมูลทางการเมืองของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารสัญญาณทางการเมืองจะประสบความสำเร็จ ผู้ส่งสารต้องมีการบริหารจัดการระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ มีการใช้กลยุทธ์ที่หลากหลาย ดังที่นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลือกใช้อ้างอิงสัญญาณกับสถาบันหลักในสังคม เช่น การอ้างอิงกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ผ่านวิธีการใช้สื่อออนไลน์ที่เป็นสื่อใหม่ (New Media) เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ผู้รับสารโดยตรง จนสามารถชักจูงมวลชนให้มาเข้าร่วมการชุมนุมได้มากที่สุดในประวัติศาสตร์เมืองไทย ซึ่งวิธีการสื่อสารสัญญาณทางการเมืองนี้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองกับมวลชนในกลุ่มต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไปในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ในยุคที่เกิดความขัดแย้งทางการเมือง นอกจากจะมีการศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มต่างๆทางการเมืองแล้ว ควรมีการศึกษาความรู้เท่าทันสื่อทางการเมืองของกลุ่มเด็กที่เกิดในช่วงยุคความขัดแย้งทางการเมืองด้วย
2. ควรมีการศึกษากลยุทธ์ด้านการสื่อสารทางการเมืองของผู้นำมวลชน นักการเมือง หรือนักเคลื่อนไหว คนอื่นๆ ในเชิงลึก เพื่อที่จะช่วยเปรียบเทียบให้เห็นแนวคิด และกระบวนการสื่อสารที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่

รายการอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). **ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา**. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์ จำกัด.
- _____. (2551). **สายธารแห่งนักคิดทฤษฎี เศรษฐศาสตร์การเมือง และสื่อสารศึกษา**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วน ภาพพิมพ์.
- _____. (2553). **แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา**. กรุงเทพฯ ฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์
- นันทนา นันทวโรภาส. (2557). **สื่อการเมือง: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ ฯ: แมสมีเดีย.
- บุญอริ ยีหมะ. (2550). **ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- ปิยดา อินทรวรรณ. (2547). **การวิเคราะห์เนื้อหาและเทคนิคการโฆษณาชวนเชื่อเกี่ยวกับสงครามอิรักที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ไทย**. นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาคินี พองขำ. (2553). **การสื่อสารทางการเมืองกรณีการหาเสียงเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 3 จังหวัดสกลนคร วันที่ 21 มิถุนายน 2552**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิชาญ จำปาขาว. (2554). **การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย : ศึกษากรณีการชุมนุมประท้วงหลังการเลือกตั้ง 23 ธันวาคม 2550**. วิทยานิพนธ์ (สื่อสารการเมือง) มหาวิทยาลัยเกริก.
- ส่วนงานดัชนีและสำรวจสำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2558). **รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ในประเทศไทย ปี 2558 Thailand Internet User Profile 2015**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา <https://www.it24hrs.com/2015/thailand-internet-user-profile-2015-2558/>. สืบค้นเมื่อ 19 มีนาคม 2560.
- อรรณณ ปิณฑิ์โอวาท. (2542). **การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อริย์กรณ์ ลาภนิมิตชัย. (2553). วาทวิเคราะห์การสื่อสารของ นายสนธิ ลิ้มทองกุล กับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อังฉรา ปันทรานวงศ์. (2551). มายาคติและอุดมการณ์ในโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งของ พรรคไทยรักไทยในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 : การวิเคราะห์ด้วยวิธีสัญลักษณ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

**การสื่อสารสุขภาพการแพทย์แบบองค์รวมของ
ศูนย์ธรรมชาติบำบัดบ๊ววี เวียงพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่
Health Communication Holistic Medicine of Balavi Viangping
Natural Medicine Center Chiang Mai Province**

แสงรวี รุ่งเรืองเสถียร*
ขวัญฟ้า ศรีประพันธ์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารสุขภาพของศูนย์ธรรมชาติบำบัดบ๊ววีเวียงพิงค์เชียงใหม่ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในศูนย์ธรรมชาติบำบัดบ๊ววีจำนวนทั้งสิ้น 13 ท่าน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้บริการศูนย์ธรรมชาติบำบัดบ๊ววี เวียงพิงค์ เชียงใหม่จำนวน 5 ท่าน และผู้เข้ารับบริการศูนย์ธรรมชาติบำบัดบ๊ววีเวียงพิงค์เชียงใหม่จำนวน 8 ท่าน ที่ได้เข้ารับบริการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 เดือน โดยผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาผลการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ส่วน ผลการศึกษาการสื่อสารการแพทย์แบบองค์รวมของศูนย์ธรรมชาติบำบัดบ๊ววีเวียงพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่พบว่า ส่วนแรก ผู้ส่งสาร ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพ อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถทางการสื่อสาร ได้แก่ 1) ทักษะการสื่อสาร โดยมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี 2) ปฏิบัติการสื่อสาร โดยการอธิบายข้อมูลที่เพียงพอด้วยการใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ ส่วนที่ 2 ด้านเนื้อหาสาร พบว่าผู้ส่งสาร นำเสนอประเด็นข้อมูลสุขภาพใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การดูแลตนเอง 2) การตระหนักถึงปัจจัยเสี่ยง 3) การส่งเสริมสุขภาพ สำหรับเนื้อหาสารการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม มีการให้ข้อมูล 2 ประเด็น 1) ภาวะสมบูรณ์ทางร่างกาย 2) ภาวะสมบูรณ์ของจิตใจ ส่วนที่ 3 ช่องทางการสื่อสาร พบว่าสื่อที่ทำให้ตัดสินใจเข้ารับบริการคือ สื่อบุคคล และสื่อที่ทำให้เข้ารับข้อมูลคือ สื่อวิทยุ และสื่อออนไลน์ และส่วนที่ 4

* กำลังศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2560)

** ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2550), ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้รับสาร มีการรู้คิด-รับรู้ โดยผู้รับสารมีการรับรู้ความสามารถในตนเอง มีการรับรู้ภาวะสุขภาพของตนเอง และรับรู้ถึงประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ อีกทั้งผู้รับสารมีการดูแลสุขภาพตนเองด้านร่างกายกับด้านจิตใจ

คำสำคัญ: การสื่อสารสุขภาพ,สุขภาพแบบองค์รวม,การดูแลสุขภาพตนเอง

Abstract

The objectives of this research is to analyze Balavi Viangping Natural Medicine Center health communication. In-depth interview is used in data collection process to gather data from 13 research samples. The samples are selected from various group of people as follows: five from the service providers at the Balavi, and eight from the service receivers-this group had been using the Balavi more than three months. The researcher divides the result of this research into four parts.

The study findings on the Balavi Viangping Natural Medicine Center revealed that in the use of health communication, the sender was required to possess expertise in health care and communication including 1) communication skills—to build good relation and 2) communication actions—to give adequate explanation with simplified language. Also, the result showed that the sender presented three points relating to health communication: 1) self-care, 2) recognizing risk factors, and 3) health promotion. Regarding the messages about holistic health, the content could be divided into two points: a state of complete physical and mental. In terms of channel, the findings indicated that the media, especially personal media helped with decision-making to get the services and radio and online media helped with information access. In terms of receiver, the receivers realized their potential and their state of health, along with benefits of health promotion behaviors. Moreover, the findings showed that the receivers initiated self-care of their physical and mental health.

Keywords: Health Communication, Health Promotion

บทนำ

ปัจจุบันคนไทยป่วยเป็นกลุ่มโรค NCDs (Non-Communicable diseases) หรือภาษาไทยที่เรียกว่ากลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพิ่มขึ้น สาเหตุการเกิดนั้นไม่ได้มาจากเชื้อโรคและไม่สามารถติดต่อจากการผ่านหรือสัมผัสได้ แต่สาเหตุเกิดจากการใช้พฤติกรรมที่เสี่ยงนั้น อาทิ การรับประทานอาหาร เหล้า บุหรี่ ทานหวาน/เค็มจัด ความเครียด และการขาดการออกกำลังกาย สำหรับประเทศไทย *จากรายงานสถิติสาธารณสุข พ.ศ.2555–2557 อัตราการตายด้วย 4 กลุ่มโรคหลักไม่ติดต่อ มีอัตราการตายเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในช่วงอายุ 30–70 ปี* ได้แก่ โรคหัวใจและหลอดเลือด พ.ศ. 2555 เสียชีวิตจำนวน 24,996 คน พ.ศ. 2556 เสียชีวิตจำนวน 28,022 คน และ พ.ศ. 2557 เสียชีวิตจำนวน 29,689 คน, โรคมะเร็ง พ.ศ. 2555 เสียชีวิตจำนวน 43,829 คน พ.ศ. 2556 เสียชีวิตจำนวน 45,892 คน และ พ.ศ. 2557 เสียชีวิตจำนวน 47,086 คน, โรคเบาหวาน พ.ศ. 2555 เสียชีวิตจำนวน 4,705 คน พ.ศ. 2556 เสียชีวิตจำนวน 5,480 คน และ พ.ศ. 2557 เสียชีวิตจำนวน 6,114 คน, โรคถุงลมโป่งพอง ปอดอุดกั้นเรื้อรัง พ.ศ. 2555 เสียชีวิตจำนวน 1,421 คน พ.ศ. 2556 เสียชีวิตจำนวน 1,597 คน และ พ.ศ. 2557 เสียชีวิตจำนวน 1,619 คน (ข้อมูลมรณบัตร สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2558, อ้างถึงในสำนักโรคไม่ติดต่อกรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข)

โดยแพทย์ทางเลือกได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อคนไทยเนื่องจากรัฐบาลเล็งเห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในระบบบริการสาธารณสุข รวมถึงอุตสาหกรรมยาสมุนไพร ซึ่งมีการจัดงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ เพื่อเป็นการผลักดันภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกให้มีบทบาทหลักในการสร้างสุขภาพของประชาชนและเสริมเศรษฐกิจของประเทศ จึงเกิดกระแสความใส่ใจด้านสุขภาพที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนธุรกิจเอกชนที่ให้บริการด้านสุขภาพ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันแพทย์ทางเลือกจากมุมต่างๆ ของโลกได้สนใจหันมาศึกษา “ธรรมชาติบำบัด” หรือ “สุขภาพแบบองค์รวม” เป็นปรัชญาของการสร้างสุขภาพและการรักษาโรค ที่มีการพิจารณาร่างกาย ความคิดจิตใจ และจิตวิญญาณ และเน้นที่ความรับผิดชอบต่อแต่ละบุคคลที่มีต่อการดำเนินชีวิต และความสุขกายสบายใจของตนเอง จะมุ่งเน้นการศึกษามุมมอง และให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมหรือปฏิบัติตนเพื่อให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บที่เป็นอยู่ ซึ่งในการแพทย์แผนองค์รวมมิได้เป็นการรักษาเฉพาะเมื่อเกิดอาการ แต่ยังทำหน้าที่ช่วยผู้ป่วยในการประเมินตัวเอง ซึ่งจะนำไปสู่การรวมประสานกาย ใจ อารมณ์ และจิตวิญญาณเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

จากประเด็นปัญหาด้านสุขภาพของประชากรไทยเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากภาครัฐ หน่วยงานต่างๆ และภาคเอกชน รวมถึงสื่อประเภทต่างๆ ก็ได้รับความคาดหวังจากประชาชนให้มีความพยายามพัฒนากระบวนการสุขภาพของประชาชนด้วย ซึ่งจะเห็นจากการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพอนามัยอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจจากประชาชน ในกระแสดังกล่าวปลูกเร้าให้คนหันมาสนใจการสร้างเสริมสุขภาพให้แข็งแรงแทนการดูแลเมื่อได้รับความเจ็บป่วย เป็นลักษณะของการ "สร้างนำซ่อม" ดังนั้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสุขภาพที่ถูกคัดลอกจากแหล่งที่เชื่อถือได้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระตุ้นความตื่นตัว การตระหนักถึงการสร้างค่านิยมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ หรือเรียกได้ว่า การสื่อสารเป็น "เครื่องมือ" สำคัญต่อการสร้างเสริมสุขภาพสุขภาพแนวใหม่ (พนา ทองมีอาคม และเพ็ญพิศตร เตียวสมบุญกิจ, 2551, อ้างถึงในหนังสือ หัก ขอบกลาง และกิตติ กันภัย, 2553)

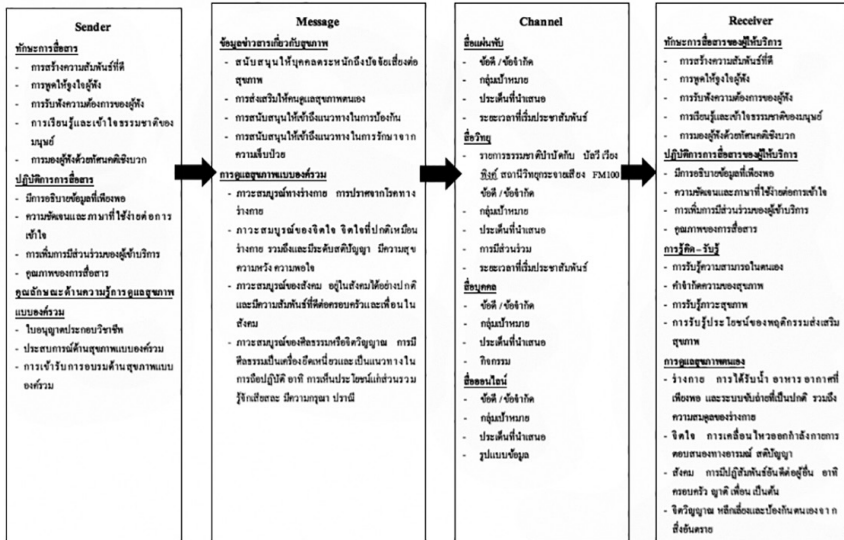
ในครั้งนี้นำผู้วิจัยเลือกศึกษา “ศูนย์ธรรมชาติบำบัด บัลลี เวียงพิงค์ เชียงใหม่” เนื่องจากเป็นศูนย์ธรรมชาติบำบัด ที่ก่อตั้งมาเป็นเวลา 23 ปี อีกทั้งยังมีการเสนอแนวทางธรรมชาติบำบัดให้เป็นแพทย์ทางเลือกใหม่ที่สอดคล้องกับยุคสมัยของการแพทย์แบบองค์รวม ซึ่งเป็นการรักษาที่แตกต่างไปจากการแพทย์แผนปัจจุบันที่เน้นการรักษาโดยให้ยา ในการรักษานอกจากนี้ในด้านบริการมีการจัดตั้งคลินิกบำบัดธรรมชาติ บริการให้คำปรึกษาด้านโภชนาการ, การฝังเข็ม, วิตามินบำบัด, การควบคุมอาหาร, การทำดีท็อกซ์ วารีบำบัด เป็นต้น และมีศูนย์สุขภาพที่ให้บริการ อุปกรณ์การออกกำลังกายสำหรับการออกกำลังกายแบบแอโรบิก และการสร้างกล้ามเนื้อทั่วไปแล้วยังมีกิจกรรมแบบตะวันตกและตะวันออก ที่มีผลดีกับสภาพร่างกายและจิตใจ อาทิ ไฮโดรแอโรบิก, โยคะ, ชี่กง, ออบสมุนไพรร, อาบแสงตะวัน, นวดน้ำมัน, กายบริหารระหว่างตั้งครรภ์ ชวนำร้อนสลับเย็น เป็นต้น รวมถึงมีบริการการล้างพิษ โดยมีการจัดกิจกรรมทัวร์สุขภาพล้างพิษ หรือกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่ให้ความรู้ในการสร้างเสริมสุขภาพและบำบัดโรคด้วยตนเอง โดยศูนย์ธรรมชาติบำบัด บัลลี เวียงพิงค์ เชียงใหม่ เป็นศูนย์ธรรมชาติบำบัดแบบองค์รวม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารสุขภาพของศูนย์ธรรมชาติบำบัด บัลลี เวียงพิงค์ เชียงใหม่

กรอบแนวคิด

การสื่อสารสุขภาพศูนย์รวมชาติบำบัด บัลวี เวียงพิงค์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงการสื่อสารสุขภาพของศูนย์รวมชาติบำบัด บัลวี เวียงพิงค์ เชียงใหม่
2. เพื่อทราบถึงการส่งเสริมสุขภาพตนเองของผู้เข้ารับบริการในศูนย์รวมชาติบำบัด บัลวี เวียงพิงค์ เชียงใหม่
3. เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางเรื่องการสื่อสารสุขภาพให้กับองค์กรหรือหน่วยงานที่สนใจการศึกษาการสื่อสารสุขภาพ

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารสุขภาพการแพทย์แบบองค์รวมของศูนย์รวมชาติบำบัด บัลวี เวียงพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

แนวคิดเรื่องสื่อสารสุขภาพ

การสื่อสาร (Communication) เป็นพฤติกรรมพื้นฐานของมนุษย์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างบุคคลในระดับต่างๆของสังคมทั้งในระดับปัจเจกบุคคล กลุ่มย่อย ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และระดับประเทศ การสื่อสารจึงมีความสำคัญและความจำเป็นต่อมนุษย์และเกี่ยวข้องโยงไปกับกิจกรรมทุกประเภทในสังคม อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจร่วมกัน และความสัมพันธ์อันดีในสังคม

เบอร์โล (Berlo, 1960) ได้สร้างแบบจำลองที่ให้ความสำคัญกับสิ่งต่างๆ คือ

1. **ผู้ส่งสาร (Source)** ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการเข้ารหัส (encode) เนื้อหาข่าวสารได้มีความรู้ที่ดีในข้อมูลที่จะส่งไป สามารถปรับระดับให้เหมาะสมสอดคล้องกับผู้ส่งสาร

2. **ข่าวสาร (Message)** คือ เนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่ง ที่เป็นผลผลิตของผู้ส่งสารที่ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ข่าวสาร และวัตถุประสงค์ของตนที่ปรากฏออกมาเป็นรูปของรหัสต่างๆ

3. **ช่องทางการสื่อสาร (Channel)** เป็นตัวกลางในการนำสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งผู้รับสารสามารถได้รับสารด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส การได้กลิ่น และการลิ้มรส ในการส่งและถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารต่างๆได้

4. **ผู้รับสาร (Receiver)** มีความสามารถในการถอดรหัส (Decode) สารที่รับมาได้อย่างถูกต้อง โดยผู้รับสารอาจเป็นคนๆ เดียวหรือคนหลายคน

ผู้วิจัยได้ใช้แบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล (Berlo, 1960) มาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

เบอร์โล (Berlo, 1960) กล่าวว่า ผู้รับสาร หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รับสารของผู้ส่งสาร ซึ่งผู้รับสารอาจเป็นคนๆ เดียว หรือหลายคน โดยผู้รับสารจะมีความสนใจ มีความกระตือรือร้นในการที่จะรับข่าวสารจากผู้ส่งสารที่ตนชื่นชอบ ปัจจัยของผู้รับสารก็มีองค์ประกอบเช่นเดียวกันกับผู้ส่งสาร สาร โดยผ่านสื่อ

Kreps & Thornton (1992) ได้ให้คำนิยาม การสื่อสารสุขภาพ โดยอิงเป้าหมายของผู้สื่อสารเป็นสำคัญ โดยชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารเพื่อสุขภาพ คือการสนับสนุนให้บุคคลตระหนักถึงปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ การส่งเสริมให้คนดูแลสุขภาพตนเอง สนับสนุนให้เข้าถึงแนวทางในการป้องกัน รักษา และการนำเอากลยุทธ์ที่เหมาะสมไปสู่การปฏิบัติเพื่อทำให้อัตราเสี่ยงต่างๆ ที่เกิดขึ้นน้อยที่สุดในประเทศไทยและยังพบว่าหลายๆ ฝ่ายมักมอง

ว่าการสื่อสารเพื่อสุขภาพเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการสื่อสารระดับชุมชน และสังคมในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาวะทางกาย จิต สังคม และปัญญาหรือจิตวิญญาณ

A. Peterson & D. Lupton (1996) ได้กล่าวขานนามบุคคลที่ต้องสนใจสุขภาพของตนเองว่า “entrepreneurial self” คือ คนที่ต้องมีความระมัดระวังในการใช้ชีวิตอย่างมีสติ อาทิ เวลารับประทานอาหารก็ต้องคำนวณแคลลอรี่ อีกทั้งต้องเฝ้าระวังความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดที่เกี่ยวข้องของเบอร์โล (Berlo, 1960), Kreps & Thornton (1992) และ A. Peterson & D. Lupton (1996) มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ส่วนเนื้อหา (Message) ในประเด็นเรื่องข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพของกรอบแนวคิดในครั้งนี้

แนวคิดเรื่องการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

สุขภาพแบบองค์รวมตั้งอยู่บนกฎเกณฑ์ที่ว่าส่วนรวมทั้งหมดถูกสร้างขึ้นมาจากส่วนย่อยๆ ที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องและพึ่งพาต่อกัน ไม่สามารถแยกจากกันได้ ถ้าหากส่วนใดส่วนหนึ่งถูกทำลายไป จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ เสียสมดุลภาพไป ซึ่งจะทำให้ส่วนอื่นๆ ถูกทำลายไปด้วย กล่าวคือองค์ประกอบของชีวิตแต่ละด้านจะเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กับสรรพสิ่งแวดล้อม

สำหรับคำจำกัดความของสุขภาพแบบองค์รวมของไทยตาม พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ระบุว่า เป็นสุขภาพที่สมบูรณ์และเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ สุขภาวะทั้ง 4 ด้านนี้ เกี่ยวเนื่อง เชื่อมโยง สัมพันธ์ และส่งผลกระทบต่อกันเป็นหนึ่งเดียว ประกอบรวมกันเป็น “สุขภาพองค์รวม” ที่มีอาจแยกจากกัน ซึ่งสามารถอธิบายภาวะที่สมบูรณ์ด้านต่างๆ ได้ดังนี้

ภาวะสมบูรณ์ทางร่างกาย (Physical Health) หมายถึง ปราศจากโรคใดๆ ทางร่างกาย ไม่มีอาการปวดศีรษะ เจ็บปวด หรืออาการใดๆ ข้อต่อ กล้ามเนื้อ หัวใจ ปอด ตับ กระเพาะหรือระบบใดๆ ต้องสามารถทำงานได้ตามปกติมีร่างกายที่แข็งแรง มีภูมิคุ้มกันโรค ถ้าเกิดเจ็บป่วยก็สามารถฟื้นคืนได้อย่างรวดเร็ว ไม่มีภาวะบ่งชี้ใดๆ ที่จะเจ็บป่วย

ภาวะสมบูรณ์ของจิตใจ (Mental Health) หมายถึง จิตใจที่ปกติเหมือนร่างกาย รวมถึงระดับสติปัญญา สามารถทนต่อภาวะเครียดในชีวิตประจำวัน มีความสุข มีความหวังพอใจในตนเองและการอยู่ในโลกนี้ ดังที่ จอห์น ล็อก (John Lock) กล่าวว่า “A sound mind is in a sound body” คือ “จิตที่แจ่มใส ย่อมอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์”

ภาวะสมบูรณ์ของสังคม (Social Health) หมายถึง อยู่ในสังคมได้อย่างปกติ และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อครอบครัวและเพื่อน ๆ ในสังคมมีบทบาทหน้าที่ มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อสังคม มีความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ภาวะสมบูรณ์ของศีลธรรมหรือจิตวิญญาณ (Spiritual Health) ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 ได้ใช้คำว่า ปัญญา และให้นิยามคำว่าปัญญา หมายถึง "ความรู้ทั่วรู้เท่าทัน และความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความคิด ความชั่ว ความมีประโยชน์ และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงามและเอื้อเพื่อเพื่อแผ่" (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550, 2550) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ภาวะสมบูรณ์ของจิตวิญญาณในที่นี้ หมายถึง การมีศีลธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและเป็นแนวทางในการยึดถือปฏิบัติ เมื่อนุคคลมีความสุขในระดับจิตวิญญาณ ก็ทำให้สุขภาวะทางด้านอื่นๆ สมบูรณ์ไปด้วย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมตามแนวคิดของ นิคม มูลเมือง (2541) ในด้านภาวะสมบูรณ์ของสุขภาพกาย ภาวะสมบูรณ์ของสุขภาพจิตใจและภาวะสมบูรณ์ของสังคม และแนวคิดของพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ในด้านภาวะสมบูรณ์ของศีลธรรมหรือจิตวิญญาณ มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ส่วนเนื้อหา (Message) ในประเด็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

แนวคิดเรื่องการดูแลสุขภาพตนเอง

สมจิต หนูเจริญกุล (2540 อ้างถึงใน ขนิษฐา โกเมนทร์ 2547: 16) ได้ให้ความหมายของการดูแลตนเองว่า การปฏิบัติกิจกรรมที่บุคคลริเริ่มและกระทำด้วยตนเองเพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งชีวิต สุขภาพและสวัสดิภาพของคน การดูแลตนเองเป็นการกระทำที่มุ่งใจมีระบบระเบียบเป็นขั้นตอน โดยการดูแลตนเองมุ่งเน้นการดูแลตนเองในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต หรือพฤติกรรมแบบแผนของชีวิตที่จะส่งผลต่อสุขภาพที่ดี อาทิ การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การนอนหลับ การพักผ่อน การจัดการความเครียด ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางสุขภาพอนามัย

Pender (1982: 150 อ้างถึงใน ลัคนา อุษะอาด, 2546: น. 11) กล่าวว่า การดูแลตนเองเป็นการปฏิบัติกิจกรรมที่บุคคลริเริ่มและกระทำในแนวทางของตนเพื่อดำรงรักษาชีวิต โดยการส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่อันดีของตนเอง การดูแลตนเองนั้นจะต้องมีแบบแผน เป้าหมาย ขั้นตอน ตลอดจนความต่อเนื่อง และเมื่อใดกระทำอย่างถูกต้องครบถ้วน จะทำให้มีประสิทธิภาพการดูแล และในปี ค.ศ. 1987 Pender ได้นำเสนอ

ในรูปแบบใหม่ของการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) โดยได้กล่าวถึงความสำคัญของกระบวนการรับรู้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และเป็นการอธิบายพฤติกรรมที่กระทำอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน

ปัจจัยด้านการรู้คิด-การรับรู้ (Cognitive-perceptual Factors) เป็นแรงจูงใจที่มีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติ และคงไว้ต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วยปัจจัย 7 ประการ ได้แก่

1. ความสำคัญของสุขภาพ (The Importance of Health) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้คุณค่าของสุขภาพของตนมากเท่าไร ก็ยังมีพฤติกรรมแสวงหาความรู้ในด้านสุขภาพ และมีพฤติกรรมที่จะส่งเสริมสุขภาพมากกว่าผู้ที่ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพ
2. การรับรู้การควบคุมสุขภาพ (Perceived Control of Health) หมายถึง เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสุขภาพ ว่าเป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง หรือการได้รับอิทธิพลจากผู้อื่น ซึ่งถ้าบุคคลรับรู้ถึงว่าเป็นผลมาจากการแสดงพฤติกรรมของตนเอง แสดงว่ามีความเชื่ออำนาจภายในตน แต่ถ้าหากบุคคลซึ่งเชื่อว่าภาวะสุขภาพเป็นผลมาจากการควบคุมโดยโชคชะตา ความบังเอิญ แสดงว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน
3. การรับรู้ความสามารถในตนเอง (Perceived Control of Health) เป็นความเชื่อของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับสุขภาพว่าเป็นผลมาจากการกระทำกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นผลสำเร็จ
4. คำจำกัดความของสุขภาพ (Definition of Health) หมายถึง บุคคลแต่ละคนจะมีคำจำกัดความสุขภาพของตนเอง ซึ่งผู้ที่ให้ความหมายสุขภาพแตกต่างกันจะมีแบบแผนพฤติกรรมสุขภาพแตกต่างกัน
5. การรับรู้ภาวะสุขภาพ (Perceived Health Status) หมายถึง การประเมินภาวะสุขภาพของตนเองว่าอยู่ในระดับใด ซึ่งจะมีผลต่อการปฏิบัติกิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพ
6. การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ (Perceived Benefits of Health Promoting Behaviors) ในแนวคิดนี้ตรงกับแนวคิดในรูปแบบของความเชื่อด้านสุขภาพ การที่บุคคลรับรู้ว่าการกระทำที่มีประโยชน์ต่อภาวะสุขภาพของตนเองจะส่งผลต่อระดับของการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่องอีกด้วย
7. การรับรู้อุปสรรคของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ (Perceived Barriers to Health Promoting Behaviors) หมายถึง การรับรู้อุปสรรคที่ขัดขวางต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น ความไม่สะดวกสบาย ไม่มีเวลา รวมทั้งความห่างไกลจากสถานที่ที่จัดกิจกรรม ซึ่งจะส่งผลให้มีการกระทำกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพน้อยลง

ในรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพตามแนวคิดของ Pender ด้านปัจจัยการรู้คิด – การรับรู้ ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดของผู้รับสาร (Receiver) โดยนำปัจจัยการรับรู้ความสามารถในตนเอง คำจำกัดความของสุขภาพ การรับรู้ภาวะสุขภาพและการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมาเป็นเกณฑ์ในการตั้งคำถามสัมภาษณ์และวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้

แนวคิดของ Orem กล่าวว่า การดูแลตนเองเป็นรูปแบบหนึ่งของการกระทำอย่างจงใจและมีเป้าหมาย

1. การดูแลตนเองที่จำเป็นโดยทั่วไป (Universal self-care requisites) เป็นการดูแลตนเองที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม และรักษาไว้ซึ่งสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล และการดูแลตนเองเหล่านี้จำเป็นสำหรับบุคคลทุกคน ทุกวัย แต่จะต้องปรับให้เหมาะสมกับระยะพัฒนาการ จุดประสงค์ และกิจกรรมการดูแลตนเองที่จำเป็นโดยทั่วไปมีดังนี้

- 1.1 คงไว้ซึ่งอากาศ น้ำ และอาหารที่เพียงพอ
- 1.2 คงไว้ซึ่งการขับถ่ายและการระบายให้เป็นไปตามปกติ
- 1.3 คงไว้ซึ่งความสมดุลระหว่างการมีกิจกรรมและการพักผ่อน
- 1.4 คงไว้ซึ่งความสมดุลระหว่างการอยู่คนเดียวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
- 1.5 ป้องกันอันตรายต่างๆ ต่อชีวิต หน้าที่ และสวัสดิภาพ
- 1.6 ส่งเสริมการทำหน้าที่และพัฒนาการให้ถึงขีดสูงสุด ภายใต้ระบบสังคม

และความสามารถของตนเอง (Promotion of normalcy)

ในการดูแลตนเองตามแนวคิดของ Orem ในการดูแลตนเองที่จำเป็นโดยทั่วไป ผู้วิจัยได้นำมาสร้างกรอบแนวคิดของผู้รับสาร (Receiver) โดยนำปัจจัยดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์ในการตั้งคำถามสัมภาษณ์เพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้รับสาร

ศูนย์ธรรมชาติบำบัดลิ

ประวัติความเป็นมา นายแพทย์ บรรจบ ชุนทสวัสด์กุล และ พ.ญ.ฉัญฐา ชุนทสวัสด์กุล แรกจบการศึกษาแพทยศาสตร ต่อมาจึงตระหนักในเบื้องลึกที่จะแสวงหาวิธีการรักษาผู้ป่วยวิธีใหม่ๆ ที่สามารถเป็นอีกทางเลือกหนึ่งนอกจากการแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งเน้นการใช้ยารักษาเพียงอย่างเดียว นั่นคือ “การรักษาแนวธรรมชาติบำบัด” ซึ่งจะช่วงลดข้อเสียบางประการของการใช้ยา อาทิ ค่าใช้จ่ายที่สูงและผลข้างเคียงของการใช้ยา จึงได้ทดลองหลายวิธีที่เป็นทางเลือกใหม่ อาทิ การอดเพื่อสุขภาพ การออกกำลังกาย หรือการฝึกสมาธิ ซึ่งค้นพบว่าทางเลือกใหม่เหล่านี้ช่วยให้อาการป่วยทุเลาลงได้

ด้วยเหตุนี้ นายแพทย์บรรจบ ชุณหสวัศักดิ์กุลและพ.ญ.ณัฏฐา ชุณหสวัศักดิ์กุล จึงได้ร่วมกันก่อตั้งศูนย์ธรรมชาติบำบัดบัลลีขึ้นเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2536 เพื่อที่จะเสนอแนวทางธรรมชาติบำบัดให้เป็นแพทย์ทางเลือกใหม่ที่สอดคล้องกับยุคสมัยของการแพทย์แบบองค์รวม (อ้างอิงใน www.balavi.com)

การบริการ

สำหรับภายในศูนย์ธรรมชาติบำบัดบัลลี จะแบ่งส่วนบริการออกเป็น 5 ส่วน คือ

1. คลินิกธรรมชาติบำบัด เป็นคลินิกธรรมชาติบำบัด มีบริการให้คำปรึกษาด้านอาหารการกิน, การฝังเข็ม, วิตามินบำบัด, การควบคุมอาหาร, การทำสวนลำไส้ วัชรบำบัด ฯลฯ
2. ศูนย์สุขภาพ เป็นศูนย์สุขภาพที่ให้บริการ อุปกรณ์การออกกำลังกายสำหรับการออกกำลังกายแบบแอโรบิก และการสร้างกล้ามเนื้อทั่วไปแล้ว ทางศูนย์ยังมีกิจกรรมแบบตะวันตกและตะวันออกที่มีผลดีกับสภาพร่างกายและจิตใจ เปิดบริการสำหรับบุคคลทั่วไปอีกด้วย อาทิ ไฮโดรแอโรบิก, โยคะ, ชี่กง, ออบสมุนไพรรักษา, อาบแสงตะวัน, นวดน้ำมัน, กายบริหารระหว่างครรภ์ ชวนำร้อนสลับเย็น เป็นต้น
3. ครีวสุขภาพ เพื่อสุขภาพของผู้บริโภค ศูนย์ธรรมชาติบำบัดบัลลี ได้จัดบริการอาหารปลอดสารพิษ สะอาด ถูกหลักอนามัย เพื่อการมีสุขภาพที่แข็งแรงและยั่งยืน
4. ร้านสินค้าสุขภาพกับใจ ร้านสุขภาพกายกับใจ เป็นร้านสุขภาพของศูนย์ธรรมชาติบำบัดบัลลี มีสินค้าให้บริการมากมาย อาทิ อาหารปลอดสารพิษ ผัก ผลไม้ เครื่องปรุงรส พร้อมทั้งหนังสือสุขภาพต่างๆ
5. จัดกิจกรรมสุขภาพหรือกิจกรรมพิเศษ เป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่ให้ความรู้ในการสร้างเสริมสุขภาพและบำบัดโรคด้วยตนเอง ที่เปิดให้บริการหลายรูปแบบกับบุคคลทั่วไป และสมาชิก รวมทั้งมีกิจกรรมพิเศษที่จะถูกจัดขึ้นในโอกาสต่างๆ

สถานที่ตั้ง

ปัจจุบันศูนย์ธรรมชาติบำบัดบัลลีมีสาขาจำนวน 2 สาขา ได้แก่

1. บัลลี ศูนย์ธรรมชาติบำบัด พระราม 6 191/3 ซอยระนอง 1 ถนนพระราม 6 แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
2. ศูนย์ธรรมชาติบำบัดบัลลี เวียงพิงค์ เชียงใหม่ 274 ถนนทุ่งโฮเต็ล ต.วัดเกต อ.เมือง จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การสื่อสารสุขภาพการแพทย์แบบองค์รวมของศูนย์ธรรมชาติบำบัดบลิ่วอิงพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่” ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. ศูนย์ธรรมชาติบำบัดบลิ่วอิงพิงค์ เชียงใหม่
2. ประชาชนที่เข้ารับบริการศูนย์ธรรมชาติบำบัดบลิ่วอิงพิงค์ เชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มดังนี้
กลุ่ม 1. แพทย์ทางเลือกแบบองค์รวม (ธรรมชาติบำบัด) และผู้ช่วยพยาบาลของบลิ่วอิงพิงค์ เชียงใหม่ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพราะผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องและชำนาญในเรื่องการแพทย์แบบองค์รวม (ธรรมชาติบำบัด) กำหนดให้เป็นแพทย์ ที่มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี ประกอบด้วยแพทย์จำนวน 2 ท่าน และผู้ให้บริการที่มีความถนัดในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมกำหนดให้มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 3 ปี อีกจำนวน 3 ท่าน รวมเป็นจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

1. พญ.ณัฐรา ชุนทสวัสดิ์กุล (แพทย์, หญิง อายุ 65 ปี)
นักเวชศาสตร์ครอบครัว สัมภาษณ์ ณ วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2560
2. นพ.สมเกียรติ อัครศรีประไพ (แพทย์, ชาย อายุ 58 ปี)
สุขภาพองค์รวม สัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2560
3. นาง เอ นามสมมุติ (พยาบาล, หญิง อายุ 40 ปี)
พยาบาลศาสตร์ สัมภาษณ์ ณ วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2560
4. นาง บี นามสมมุติ (วิทยาศาสตร์การกีฬา, หญิง อายุ 37 ปี)
นักวิทยาศาสตร์การกีฬา สัมภาษณ์ ณ วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2560
5. นาง ซี นามสมมุติ (ธุรกิจคลินิก, หญิง อายุ 22 ปี)
ผู้ช่วยพยาบาลและธุรกิจคลินิก สัมภาษณ์ ณ วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2560

กลุ่ม 2. ผู้เข้ารับบริการการแพทย์แบบองค์รวม (ธรรมชาติบำบัด) ของบลิ่วอิงพิงค์ เชียงใหม่ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดให้ผู้เข้ารับบริการต้องเข้ารับบริการไม่ต่ำกว่า 3 เดือน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มผู้ป่วยโรคทั่วไปและกลุ่มผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

1. ผู้เข้ารับบริการโรคทั่วไป จำนวน 6 ท่าน ประกอบด้วย
  - 1.1 นาง ก (นามสมมุติ, หญิง อายุ 28 ปี) ระยะเวลาเข้ารับบริการ 2 ปี สัมภาษณ์ ณ วันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2560
  - 1.2 นาง ข (นามสมมุติ, หญิง อายุ 29 ปี) ระยะเวลาเข้ารับบริการ 6 เดือน สัมภาษณ์ ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2560
  - 1.3 นาย ค (นามสมมุติ, ชาย อายุ 29 ปี) ระยะเวลาเข้ารับบริการ 4 ปี สัมภาษณ์ ณ วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2560
  - 1.4 นาง ง (นามสมมุติ, หญิง อายุ 35 ปี) ระยะเวลาเข้ารับบริการ 2 ปี สัมภาษณ์ ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2560
  - 1.5 นาง จ (นามสมมุติ, หญิง อายุ 39 ปี) ระยะเวลาเข้ารับบริการ 3 เดือน สัมภาษณ์ ณ วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2560
  - 1.6 นาง ฉ (นามสมมุติ, หญิง อายุ 46 ปี) ระยะเวลาเข้ารับบริการ 8 เดือน สัมภาษณ์ ณ วันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2560
2. ผู้เข้ารับบริการโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง จำนวน 2 ท่าน ประกอบด้วย
  - 2.1 นาง ช (นามสมมุติ, หญิง อายุ 52 ปี) ระยะเวลาเข้ารับบริการ 3 ปี สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2560
  - 2.2 นาง ญ (นามสมมุติ, หญิง อายุ 64 ปี) ระยะเวลาเข้ารับบริการ 5 ปี สัมภาษณ์ ณ วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2560

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) มีกระบวนการสร้างเครื่องมือวิจัยเริ่มต้นจากการทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์ที่ต้องการหาคำตอบซึ่งข้อมูลที่ต้องการเก็บรวมเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

แบบสัมภาษณ์ แนวคำถามได้จากการทบทวนวรรณกรรม โดยใช้แนวคิดเรื่องสื่อสารสุขภาพ แนวคิดเรื่องการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม และแนวคิดเรื่องการดูแลสุขภาพตนเองเป็นกรอบในการตั้งคำถาม โดยจะแบ่งชุดคำถามการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ชุด ได้แก่ ชุดคำถามสำหรับผู้ให้บริการในศูนย์ธรรมชาติบำบัดลวี เวียงพิงค์ เชียงใหม่ และชุดคำถาม

สำหรับผู้เข้ารับบริการของศูนย์ธรรมชาติน้ำบาด บัลวิ เวียงพิงค์ เชียงใหม่ ซึ่งประกอบไปด้วยคำถามประเด็นหลัก ดังนี้

1. ชุดคำถามสำหรับผู้ให้บริการในศูนย์ธรรมชาติน้ำบาดบัลวิ เวียงพิงค์ เชียงใหม่

ประเด็นที่ 1 การสื่อสารของผู้ให้บริการ

ประเด็นที่ 2 เนื้อหาในการสื่อสารด้านการแพทย์แบบองค์รวม

ประเด็นที่ 3 ช่องทางในการสื่อสาร

2. ชุดคำถามสำหรับผู้เข้ารับบริการทั่วไปในศูนย์ธรรมชาติน้ำบาดบัลวิ เวียงพิงค์ เชียงใหม่

ประเด็นที่ 1 การสื่อสารของผู้ให้บริการ

ประเด็นที่ 2 เนื้อหาในการสื่อสารด้านการแพทย์แบบองค์รวม

ประเด็นที่ 3 ช่องทางในการสื่อสาร

ประเด็นที่ 4 การสื่อสารของผู้รับสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการวิเคราะห์ถึงการสื่อสารสุขภาพของศูนย์ธรรมชาติน้ำบาดบัลวิ เวียงพิงค์ เชียงใหม่ จากองค์ประกอบของผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร และวิเคราะห์ผู้เข้ารับบริการธรรมชาติบำบัดกับบัลวิ เวียงพิงค์ จากองค์ประกอบ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร

ผลการศึกษาหรือผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ตามองค์ประกอบ การสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร ของศูนย์ธรรมชาติน้ำบาด บัลวิ เวียงพิงค์ เชียงใหม่

ส่วนแรก ผู้ส่งสาร เป็นการวิเคราะห์ทักษะการสื่อสาร ปฏิบัติการสื่อสาร และคุณลักษณะด้านความรู้การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้บริการศูนย์ธรรมชาติน้ำบาดบัลวิ เวียงพิงค์ เชียงใหม่ ในฐานะผู้ส่งสารซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้บริการที่เป็นแพทย์และกลุ่มผู้ให้บริการที่ไม่ใช่แพทย์ ผลการศึกษาพบว่าผู้ให้บริการที่เป็นแพทย์สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เข้ารับบริการได้เป็นอย่างดีเพราะมีการอธิบายข้อมูลที่เพียงพอในด้านการให้คำปรึกษา และการแนะนำแนวทางในการรักษา เนื่องจากเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญและชำนาญ ซึ่งส่งผลให้เกิดความน่าเชื่อถือ และกลุ่มผู้ให้บริการที่ไม่ใช่แพทย์จะมีการสื่อสารที่แตกต่างจากกลุ่มแรกในเรื่องการตอบสนองความต้องการของผู้เข้ารับบริการ กล่าวคือ

ผู้ให้บริการกลุ่มนี้สามารถให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางในการรักษาในระดับพื้นฐาน แม้จะมีการอธิบายข้อมูลที่เพียงพอแต่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เข้ารับบริการในด้านข้อมูลเชิงลึกได้

อย่างไรก็ตามในด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการมองผู้ฟังด้วยทัศนคติเชิงบวก ผู้ให้บริการทั้งสองกลุ่มมีทักษะการสื่อสารและการปฏิบัติการสื่อสารที่เหมือนกัน คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการมองผู้ฟังด้วยทัศนคติเชิงบวก อีกทั้งยังพบว่าทั้งสองกลุ่มมีความชัดเจนในเรื่องการใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ

ในด้านคุณลักษณะความรู้การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมพบว่าแพทย์ของศูนย์ธรรมชาติบำบัดบัตลวี เวียงพิงค์ เชียงใหม่ อย่าง พญ.ณัฐฐา ชุนทสวัสดิ์กุล ซึ่งมีประสบการณ์ด้านสุขภาพองค์รวมหรือธรรมชาติบำบัดกว่า 30 ปี เช่นเดียวกับ นพ.สมเกียรติ อัครศรีประไพ ที่มีประสบการณ์ด้านนี้ 12 ปี และในกลุ่มของผู้ให้บริการที่ไม่ใช่แพทย์อย่างนางเอ (พยาบาล) มีประสบการณ์ในการทำงานจำนวน 8 ปี และนาง บี (วิทยาศาสตร์การกีฬา) ที่มีประสบการณ์ทำงานจำนวน 13 ปี และนาง ซี (ธุรกิจคลินิก) ที่มีประสบการณ์ทำงานจำนวน 3 ปี เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าผู้ให้บริการส่วนใหญ่ในศูนย์ธรรมชาติบำบัดบัตลวี เวียงพิงค์ มีประสบการณ์ที่ค่อนข้างมากด้านความรู้การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

ส่วนที่สอง สาร เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพและการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้บริการศูนย์ธรรมชาติบำบัดบัตลวี เวียงพิงค์ เชียงใหม่ พบว่าเนื้อหาของสารมีความแตกต่างกันโดยแบ่งจากกลุ่มของผู้ส่งสารในข้อที่ 5.1.1 โดยพบว่ากลุ่มของผู้ให้บริการที่เป็นแพทย์จะให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ 4 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนให้ตระหนักถึงปัจจัยต่อสุขภาพ การส่งเสริมให้ดูแลสุขภาพ แนะนำแนวทางในการป้องกัน และแนะนำแนวทางในการรักษาแต่ในกลุ่มของผู้ให้บริการที่ไม่ใช่แพทย์สามารถให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพได้เพียง 2 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนให้ตระหนักถึงปัจจัยเสี่ยง และการส่งเสริมให้ดูแลสุขภาพ

ในด้านสารของการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม สำหรับกลุ่มผู้ให้บริการที่เป็นแพทย์สามารถให้ข้อมูลสุขภาพแบบองค์รวมครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ภาวะสมบูรณ์ทางร่างกาย การแนะนำในเรื่องการรับประทานอาหารและวิถีในการดำเนินชีวิต ภาวะสมบูรณ์ของจิตใจ การแนะนำฝึกสมาธิ ภาวะสมบูรณ์ของสังคม และภาวะสมบูรณ์ของศีลธรรมหรือจิตวิญญาณ ในสองด้านหลังนี้ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนแพทย์จำเป็นต้องให้คำปรึกษาตามกรณีของแต่ละบุคคล แต่ในกลุ่มของผู้ให้บริการที่ไม่ใช่แพทย์สามารถให้ข้อมูลสุขภาพแบบองค์รวมเพียง 2 ด้าน ได้แก่ ภาวะสมบูรณ์ทางร่างกาย และภาวะ

สมรรถนะของจิตใจ เนื่องจากด้านภาวะสมรรถนะของสังคม และภาวะสมรรถนะของศีลธรรม หรือจิตวิญญาณเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมากในการให้คำแนะนำ ทำให้ส่วนใหญ่มักเป็นแพทย์ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเท่านั้นที่จะเป็นผู้ส่งสารใน 2 ด้านนี้

ส่วนที่สาม ช่องทางการสื่อสาร ในงานวิจัยชิ้นนี้แบ่งช่องทางการสื่อสารออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1) สื่อแผ่นพับ มีข้อดีในด้านของผู้ให้บริการคือ สะดวกและง่ายต่อการสื่อสาร โดยมีประเด็นที่น่าสนใจคือ การแนะนำศูนย์ธรรมชาติบำบัด บัลวี เวียงพิงค์ การอธิบายถึงโรคที่รักษาและวิธีการรักษา ระยะเวลาในการเริ่มใช้สื่อแผ่นพับคือ 12 ปี และในด้านของผู้เข้ารับบริการคือ การอ่านง่ายและเข้าใจได้เร็วมีการบอกถึงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับวิธีการรักษาแบบธรรมชาติบำบัด แต่ควรมีการเพิ่มเติมในเรื่องอัตราการรักษาพยาบาล

2) สื่อวิทยุ คือรายการธรรมชาติบำบัดกับบัลวี เวียงพิงค์ มีข้อดีในด้านของผู้ให้บริการคือ สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเป็นการกระจายข้อมูลออกไปในวงกว้างเข้าถึงประชากรได้ทุกระดับ และยังเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถโทรศัพท์เข้ามาในรายการเพื่อสอบถามได้ โดยมีแนวทางในการเลือกประเด็นในการนำเสนอผ่านรายการวิทยุเป็น 2 แนวทางคือ 1.ให้ผู้รับสารเป็นผู้เลือกประเด็นในทุกวันเสาร์ของสัปดาห์ 2.ผู้ให้บริการที่เป็นแพทย์เลือกประเด็นมานำเสนอ ซึ่งก็อาจเป็นเหตุการณ์สุขภาพที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันที่นำเสนอทุกวันอาทิตย์ของสัปดาห์ ระยะเวลาในการเริ่มใช้สื่อวิทยุคือ 12 ปี สำหรับในด้านของผู้เข้ารับบริการคือ มีข้อมูลสุขภาพที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่ายและยังมีคุณหมอบาลวีมาจัดรายการทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น อีกทั้งยังมีกิจกรรมเพื่อรับรางวัลในสื่อวิทยุแต่ในการนำเสนอผ่านสื่อวิทยุในประเด็นวิธีการรักษาหรือบำบัดนั้น ไม่สามารถเห็นภาพได้ด้วยตา จึงอาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันได้

3) สื่อบุคคล มีข้อดีในด้านของผู้ให้บริการคือ สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้รับสาร โดยการโต้ตอบได้ โดยมีวัตถุประสงค์คือ ให้ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับสุขภาพแต่ในกรณีที่เป็นข้อมูลเชิงลึกแพทย์จะเป็นผู้ให้ข้อมูลนั้น ส่วนในด้านกิจกรรมคือ จะมีหน่วยงานอื่นติดต่อเข้ามาให้ทางศูนย์ธรรมชาติบำบัดบัลวี เวียงพิงค์ เชิญใหม่เข้าไปจัดบรรยายหรือจัดทัวร์สุขภาพ และในด้านของผู้เข้ารับบริการคือ สามารถสนใจและโน้มน้าวได้ง่าย และมีความน่าเชื่อถือ เพราะส่วนใหญ่เป็นสื่อบุคคลที่ใกล้ชิด ซึ่งส่งผลให้เกิดการตัดสินใจเข้ารับบริการได้โดยง่าย แต่ถ้าหากได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันได้

4) สื่อออนไลน์ มีข้อดีในด้านของผู้ให้บริการคือ เป็นสื่อที่สะดวกสบายเข้าถึงได้ง่าย ในปัจจุบัน และยังสามารถสื่อสารออกไปในวงกว้าง โดยมีวัตถุประสงค์คือ ให้ข้อมูล

การดูแลสุขภาพของโรคเรื้อรัง การให้เกร็ดความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และการแนะนำ ศูนย์ธรรมชาติบำบัด บัลลีเวียงพิงค์ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านเนื้อหาเนื่องจากมี พ.ร.บ. สถานพยาบาล ข้อมูลจึงถูกจำกัดทำให้ไม่สามารถบอกรายละเอียดเชิงลึกได้ ในด้านรูปแบบข้อมูลมีทั้งที่เป็นลักษณะของตัวหนังสือ รูปภาพ และวิดีโอ สำหรับในด้านของผู้เข้ารับบริการคือ สามารถเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว อีกทั้งมีการให้ข้อมูลสุขภาพทั่วไปตลอดจนถึงข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ แม้มีการลงข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพใหม่ๆ อยู่เสมอ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เข้ารับบริการ

ส่วนที่สี่ ผู้รับสาร เป็นการวิเคราะห์ทักษะการสื่อสารของผู้ให้บริการต่อผู้รับบริการ ปฏิบัติการสื่อสารของผู้ให้บริการต่อผู้เข้ารับบริการ และวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพที่ได้รับ การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม รวมถึงการรู้จัก-รับรู้ของผู้รับสาร และการดูแลสุขภาพตนเอง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เข้ารับบริการศูนย์ธรรมชาติบำบัด บัลลีเวียงพิงค์ เชียงใหม่ พบว่า ในด้านทักษะการสื่อสารของผู้ให้บริการ จากการศึกษาพบว่าผู้เข้ารับบริการระบุว่าผู้ให้บริการมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและสามารถรับฟัง ตอบสนองความต้องการของตนได้ และในด้านการปฏิบัติการสื่อสารของผู้ให้บริการ ผู้เข้ารับบริการระบุว่าตนเองได้รับข้อมูลที่เพียงพอและเข้าใจได้ง่ายซึ่งแสดงให้เห็นถึงการอธิบายข้อมูลที่เพียงพอและเข้าใจง่ายของผู้ให้บริการโดยตรงกับคำบอกเล่าของผู้ให้บริการ

ในด้านการรู้จัก-รับรู้ จากการศึกษาพบว่าผู้เข้ารับบริการส่วนใหญ่มีการรับรู้ความสามารถในตนเองที่จะส่งเสริมสุขภาพจากการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ออกกำลังกาย และพักผ่อนให้เพียงพอ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เข้ารับบริการมีการรับรู้ภาวะสุขภาพ กล่าวคือ ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงของร่างกายในทางที่ดีขึ้นภายหลังจากการดูแลสุขภาพตนเอง ทั้งนี้ยังเข้าใจถึงประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ อาทิ การออกกำลังกายและการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์

ในด้านการดูแลสุขภาพของตนเองพบว่า ผู้เข้ารับบริการส่วนใหญ่มักจะดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ ซึ่งในทั้งสองด้านนี้เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันตามการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในเรื่อง ความสมดุลภายในใจ แต่ในด้านสังคมและศีลธรรมหรือจิตวิญญาณ กลับพบว่าในการศึกษาครั้งนี้ผู้เข้ารับบริการไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรูปธรรมมากนัก กล่าวคือ ผู้เข้ารับบริการส่วนใหญ่ระบุว่าตนเองไม่ประสบปัญหาในด้านสังคมและศีลธรรมหรือจิตวิญญาณจึงไม่ได้ตระหนักถึงปัญหาในด้านนี้ แต่จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เข้ารับบริการมีความเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและศีลธรรมหรือจิตวิญญาณ คือเมื่อผู้เข้ารับบริการเข้าฝึกทำสมาธิของด้านจิตใจ ทำให้เป็นคนที่มีใจเย็นมากขึ้น เมื่อมี

ปฏิสัมพันธ์ภายในสังคมก็มักจะมี ความราบรื่น อีกทั้งยังทำให้ตระหนักรู้แยกแยะสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุผล เปรียบดังจิตวิญญาณที่เข้มแข็งขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากจิตใจที่เข้มแข็ง กล่าวคือแม้ว่าในด้านจิตวิญญาณอาจไม่มีคำตอบที่ตอบออกมา แต่จากการพูดคุยจะเห็นได้ว่า การที่ผู้เข้ารับบริการจำนวน 8 ท่าน เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นไม่ว่าจะด้านใด ล้วนแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของจิตวิญญาณที่เปรียบเสมือนเป็นประธานของ มิติสุขภาพทั้ง 3 ด้าน

อภิปรายผล

ผู้ส่งสาร จากการศึกษาพบว่าผู้ส่งสารในกลุ่มผู้ให้บริการที่เป็นแพทย์จัดเป็น ผู้ส่งสารที่มีประสิทธิภาพมากกว่าโดยมีคุณสมบัติเป็นผู้นำด้านสุขภาพคือ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพ ดังที่ได้อธิบายไว้ในงานของ วิภาวิน โมงสูงเนิน (2553) คือเป็นผู้มีทักษะในการสื่อสาร มีความรู้ความสามารถ มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือโดยสามารถ เปลี่ยนแปลงความรู้ถ่ายทอดให้ปฏิบัติได้และมีการสื่อสารเพื่อเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เช่นเดียวกับเบอร์โล (Berlo, 1960) ที่ระบุว่า ผู้ส่งสารเป็นองค์ประกอบพื้นฐานประการหนึ่ง ของการสื่อสารว่าจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ ดังนั้นผู้สื่อสารจำเป็นต้องมีความรู้ที่มากพอแก่การสื่อสารในเรื่องนั้นๆ อีกทั้งยังระบุว่า ผู้ส่งสารต้องมีทัศนคติที่ดีต่อผู้สื่อสาร คือ ไม่อคติ ไม่ดูถูก ให้เกียรติยกย่องซึ่งกันและกัน

อีกทั้งผู้ส่งสารที่เป็นแพทย์และผู้ส่งสารที่ไม่ใช่แพทย์ได้ให้ความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้เข้ารับบริการ ด้วยวิธีการสร้างสัมพันธภาพจากการทักทายและ รับฟังปัญหาของผู้เข้ารับบริการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการสื่อสารเพื่อให้เกิดผลสำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัยการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ตามที่ ชัยณู พันธุ์เจริญ (2552) ที่กล่าวว่า การสื่อสารเพื่อให้ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยการสร้างสัมพันธภาพ ซึ่งการสร้างสัมพันธภาพ กับผู้ป่วยและญาตินับเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้กระบวนการสื่อสารประสบผลสำเร็จ โดยมีการเริ่มต้นจากการทักทาย แนะนำตัว รวมถึงการถามความเกี่ยวข้องของญาติกับผู้ป่วย เพื่อที่จะเข้าสู่การรับฟังปัญหาและความกังวลของผู้ป่วยและญาติ โดยตระหนักถึง การสร้างสัมพันธภาพอย่างต่อเนื่อง ในผลการวิจัยจะเห็นว่ามีการติดตามอาการของผู้เข้ารับ บริการด้วยวิธีการสอบถามพูดคุยถึงอาการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงการสร้าง สัมพันธภาพต่อผู้เข้ารับบริการได้เป็นอย่างดี

สาร จากการศึกษาพบว่าผู้ให้บริการที่เป็นแพทย์มีการส่งสารเกี่ยวกับสุขภาพ ในด้าน การแนะนำแนวทางรักษา การตระหนักถึงปัจจัยเสี่ยง การส่งเสริมสุขภาพ และ

การแนะนำแนวทางป้องกัน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ Kreps & Thornton (1992) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารสุขภาพ คือ การสนับสนุนให้บุคคลตระหนักถึงปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพทั่วไป การส่งเสริมให้คนดูแลสุขภาพ การสนับสนุนให้เข้าถึงแนวทางในการรักษา และการนำเอากลยุทธ์ที่เหมาะสมไปสู่การปฏิบัติ เพื่อทำให้อัตราเสี่ยงต่างๆ เกิดขึ้นน้อยที่สุด อีกทั้งยังสอดคล้องกับ A. Peterson & D. Lupton (1996) บุคคลต้องมีการระมัดระวังในการใช้ชีวิตอย่างมีสติ คือต้องระวังความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น โดยพฤติกรรมเสี่ยงนี้อาจเกิดขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหาร หรือน้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้น จะเห็นได้ว่าข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพในด้านการตระหนักถึงปัจจัยเสี่ยงถูกยกให้เป็นข้อมูลที่สำคัญ เนื่องจากหากบุคคลใดมีปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพหรือมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ โดยพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อตนเองหรือพฤติกรรมการใช้ชีวิตแบบไม่ระวัง อาทิ พฤติกรรมการรับประทานอาหาร ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่หรือได้รับควันบุหรี่ เครียดบ่อย เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อการเกิดโรคในกลุ่ม NCDs หรือที่เรียกว่าโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง อาทิ โรคมะเร็ง ความดันเลือดและโรคหลอดเลือดในสมอง โรคเกี่ยวกับปอด เป็นต้น โดยจัดได้ว่าเป็นโรคที่คนไทยเสียชีวิตมากที่สุด ดังนั้นการให้ข้อมูลถึงการตระหนักต่อปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ จะช่วยให้ผู้เข้ารับบริการเห็นถึงความสำคัญในการใช้ชีวิตอย่างมีสุขภาพที่ดี (ข้อมูลรณบัตร สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2558, อ้างถึงในสำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข)

สำหรับการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ในด้านภาวะสมรรถนะทางร่างกาย จะเห็นได้ว่าผู้ให้บริการให้ข้อมูล โดยอันดับแรกจะให้ความสำคัญต่อการของแต่ละบุคคล และความสัมพันธ์ภายในใจกล่าวคือ กายแข็งแรง ใจแข็งแรง ด้วยการรับประทานอาหาร การออกกำลังกายและการพักผ่อนให้เพียงพอ เนื่องจากปัญหาสุขภาพกายส่วนใหญ่ต้องเริ่มและแก้ไขปัญหามาจากการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ รวมทั้งการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและพักผ่อนให้เพียงพอ จะส่งผลให้สุขภาพกายแข็งแรง เมื่อสุขภาพกายแข็งแรงก็จะมีภูมิคุ้มกันร่างกายเพิ่มขึ้นทำให้เกิดความเจ็บป่วยน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับ นิคม มูลเมือง (2541) กล่าวถึง ภาวะสมรรถนะทางร่างกายคือ การปราศจากโรคใดๆทางร่างกาย ไม่มีอาการเจ็บปวดทางร่างกายหรือระบบใดๆ ต้องสามารถทำงานได้ปกติ อีกทั้งมีภูมิต้านทานโรค ทว่าหากเกิดความเจ็บป่วยก็สามารถฟื้นคืนได้อย่างรวดเร็ว และในด้านภาวะสมรรถนะของจิตใจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำสมาธิและการสร้างความมั่นใจในตนเอง เช่นเดียวกับ นิคม มูลเมือง (2541) ที่เห็นว่า ภาวะสมรรถนะของจิตใจคือ จิตใจ

ที่ปกติเหมือนร่างกาย นั่นก็คือการอดทนต่อภาวะเครียดที่เกิดขึ้น มีความสุข ทั้งนี้การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำสมาธิและการสร้างความมั่นใจในตนเองก็เพื่อเป็นการทำจิตใจให้นิ่งสงบและมีสติในการทนต่อภาวะเครียดหรือทำให้ปราศจากความเครียด

อย่างไรก็ตามในความสัมพันธ์ของกายกับใจมีความเกี่ยวเนื่องกัน โดยผู้ที่มีความสุขกาย จิตดี ย่อมมีผลมาจากสุขภาพกายดี ซึ่งสอดคล้องกับ John Lock ที่เห็นความสัมพันธ์ของกายกับใจ ได้กล่าวไว้ว่าจิตที่แจ่มใส ย่อมอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์ เนื่องจากกายและจิตมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยกัน เมื่อร่างกายสุขสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัย นั่นหมายความว่าจิตใจก็สุขสบาย

ในขณะที่ด้านภาวะสมบูรณ์ของสังคมเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมาก ในการให้ข้อมูลนั้น จำเป็นที่ต้องให้ผู้เข้ารับบริการเป็นผู้ขอความช่วยเหลือ สำหรับเนื้อหาหรือสารให้คำนี้ จะเป็นเรื่องของสภาพแวดล้อมในครอบครัว การยอมรับกันระหว่างผู้ป่วยและครอบครัว จะส่งผลให้ไม่เกิดความขัดแย้งภายในครอบครัว ซึ่งเป็นการสนับสนุนในแนวคิดของ นิคม มูลเมือง (2541) ที่กล่าวว่า ภาวะสมบูรณ์ของสังคมคือ อยู่ในสังคมได้ปกติและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อครอบครัวและเพื่อน ๆ

ช่องทางการสื่อสาร จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักศูนย์ธรรมชาติบำบัดบลิวี่เวียงพิงค์ผ่านสื่อบุคคลโดยระบุว่า สื่อบุคคลที่ไม่ใช่บลิวี่นั้นมักเป็นบุคคลใกล้ชิด ทำให้เกิดแรงจูงใจได้ง่าย ในประเด็นอาหารสุขภาพ การออกกำลังกายในลักษณะฟิตเนส หรือโยคะ และการดูแลสุขภาพทั่วไป เช่นเดียวกับงานของ สุมาลี ลิ้มตั้ง (2547) ที่ระบุว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล ได้แก่ คนในครอบครัว เพื่อน คนรัก อีกทั้งสื่อบุคคลสามารถมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการโต้ตอบกับผู้รับสารได้ ทำให้สื่อประเภทนี้มีประสิทธิภาพ รวมถึงสื่อบุคคลมีผลต่อการตัดสินใจเข้ารับบริการของศูนย์ธรรมชาติบำบัดบลิวี่เวียงพิงค์ เชียงใหม่ และในงานของ เสถียร เชยประทับ (2528) กล่าวถึง ช่องทางที่เป็นสื่อระหว่างบุคคลไว้ว่าคือ ช่องทางที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบตัวต่อตัว ระหว่างบุคคลสองคนหรือมากกว่าสองคนขึ้นไป ช่องทางประเภทนี้จะมีประสิทธิภาพมากกว่าช่องทางที่เป็นสื่อมวลชนในการจูงใจผู้รับสารที่มีความเฉยเมย หรือมีปฏิกิริยาต่อต้านของผู้ส่งสาร

อีกจุดที่น่าสนใจในการศึกษาค้นครั้งนี้คือ แม้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะรู้จักศูนย์ธรรมชาติบำบัดบลิวี่ เวียงพิงค์ ผ่านสื่อบุคคล แต่กลุ่มตัวอย่างยังเปิดรับสื่อวิทยุหลังจากการเข้ารับบริการ เนื่องจากเห็นถึงการนำเสนอข้อมูลสุขภาพที่หลากหลาย และสามารถโทรศัพท์เข้าไปร่วมกิจกรรมหรือสอบถามข้อมูลจากคุณหมอที่จัดรายการธรรมชาติ

บำบัดกับบัลวีได้และช่องทางดังกล่าวสามารถเข้าถึงประชาชนวงกว้างได้ในเวลาอันรวดเร็ว โดยสอดคล้องกับแนวคิดของเบอร์โล Berlo (1960) ที่กล่าวว่า ผู้รับสารจะมีความสนใจ และมีความกระตือรือร้นในการที่จะรับข่าวสารจากผู้ส่งสารที่ตนชื่นชอบ และยังซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ สุดารัตน์ พรหมฝ่าย (2555) ที่ระบุว่าประชาชนส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อสุขภาพมากที่สุด รองลงมาคือรายการตอบปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ และบทความเกี่ยวกับสุขภาพตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ผู้ให้บริการ ได้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ช่องทางการสื่อสารที่สามารถกระจายข้อมูลออกไปในวงกว้าง

ซึ่งการที่ผู้ให้บริการได้ใช้สื่อที่หลากหลาย อาทิ แผ่นพับ วิทยุ นุคคล และออนไลน์ ก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้รับสารทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้หลากหลายช่องทางและยังเป็นการเพิ่มจำนวนผู้รับสารจากสื่อที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ผลการศึกษาพบว่าสื่อมีกรนำเสนอเนื้อหา 3 ประเด็น 1.สื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการแนะนำศูนย์รวมชาติบำบัด บัลวี เวียงพิงค์ ได้แก่ สื่อแผ่นพับและสื่อบุคคล 2. สื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพโดยให้ผู้รับสารเป็นผู้เลือกประเด็น ได้แก่ สื่อวิทยุ 3.สื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพหรือความรู้สุขภาพ ได้แก่ สื่อวิทยุและสื่อออนไลน์

ผู้รับสาร จากการศึกษาพบว่าในด้านการรู้คิด-รับรู้ ผู้เข้ารับบริการส่วนใหญ่มีการรับรู้ความสามารถในตนเองที่จะส่งเสริมสุขภาพจากการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ออกกำลังกาย และพักผ่อนให้เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของ Pender ที่กล่าวถึงการรับรู้ความสามารถในตนเองคือ ความเชื่อของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับสุขภาพว่าเป็นผลมาจากการได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ จนเป็นผลสำเร็จ อีกทั้งผู้รับสารยังตระหนักรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงของร่างกายในทางที่ดีขึ้นหลังจากการดูแลสุขภาพตนเอง ซึ่งเป็นการสนับสนุนรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของ Pender ที่กล่าวว่า การรับรู้ภาวะสุขภาพ (Perceived Health Status) หมายถึง การประเมินภาวะสุขภาพของตนเองว่าอยู่ในระดับใด จากการเข้ารับบริการทำให้ผู้รับสารเห็นถึงประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ อาทิ การออกกำลังกายและการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ที่จัดได้ว่าเป็นการดูแล ป้องกัน และรักษาสุขภาพให้แข็งแรง โดยสอดคล้องกับงานของ สุดารัตน์ พรหมฝ่าย (2555) ที่ระบุว่า การรับรู้การสื่อสารผ่านรายการวิทยุเพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนพบว่า ประชาชนรับรู้วิธีการปฏิบัติตัว เพื่อให้สุขภาพร่างกายและจิตใจแข็งแรงสมบูรณ์ พฤติกรรมการกินที่ส่งผลให้สุขภาพแข็งแรง และวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้อง ทั้งนี้ยังเป็นไปตามรูปแบบการดูแลสุขภาพของ Pender ที่ว่าการที่บุคคลรับรู้ว่

กิจกรรมที่ตนกระทำมีประโยชน์ต่อภาวะสุขภาพของตนเองจะส่งผลต่อระดับของการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

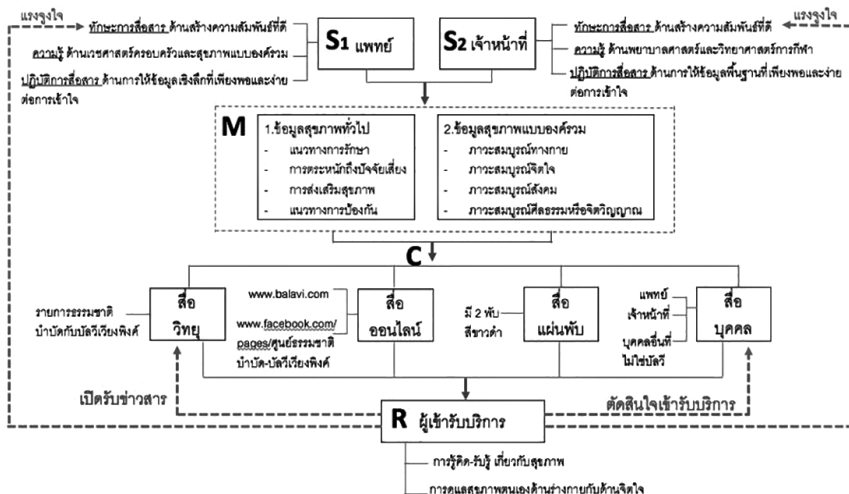
ในด้านการดูแลสุขภาพของตนเองพบว่า ผู้เข้ารับบริการส่วนใหญ่มักจะดูแลสุขภาพร่างกายโดยการออกกำลังกาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การดื่มน้ำ และการขับถ่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Orem (2001) ในด้านการดูแลตนเองที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยทั่วไป กล่าวคือ การดูแลตนเองที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม การรักษาไว้ซึ่งสุขภาพ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบุคคลทุกคน ทุกวัย แต่อย่างไรก็ตามก็จำเป็นที่ต้องปรับให้เข้ากับ ความเหมาะสมของแต่ละบุคคล โดยการดูแลตนเองที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยทั่วไป ได้แก่ คงไว้ซึ่ง อากาศ น้ำ และอาหารที่เพียงพอ คงไว้ซึ่งการขับถ่ายและการระบายให้เป็นไปตามปกติ สำหรับด้านจิตใจผู้เข้ารับบริการมีการดูแลตนเองคือ การออกกำลังกาย และการหากิจกรรม ทำ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Orem (2001) ในด้านการดูแลตนเองที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยทั่วไป ได้แก่ คงไว้ซึ่งความสมดุลระหว่างการมีกิจกรรมและการพักผ่อน กล่าวคือ เลือกกิจกรรม ให้ร่างกายได้เคลื่อนไหวออกกำลังกายการตอบสนองทางอารมณ์ ทางสติปัญญาแต่ในด้าน สังคมและศีลธรรมหรือจิตวิญญาณ กลับพบว่าในการศึกษาครั้งนี้ผู้เข้ารับบริการไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรูปธรรมมากนัก กล่าวคือ ผู้เข้ารับบริการส่วนใหญ่ระบุว่าตนเอง ไม่ประสบปัญหาในด้านสังคมและศีลธรรมหรือจิตวิญญาณจึงไม่ได้ตระหนักถึงปัญหา ในด้านนี้ ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า ผู้เข้ารับบริการมีการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและศีลธรรม หรือจิตวิญญาณโดยที่ไม่รู้ตัว กล่าวคือ จากการฝึกสมาธิส่งผลให้เป็นคนที่ไม่ใจร้อน มีสติมากขึ้น รู้จักแยกแยะสิ่งต่างๆอย่างมีเหตุผล ในการเข้าสังคมด้านการมีปฏิสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็น คนในครอบครัวหรือที่คนที่ทำงานก็จะราบรื่น ไม่มีเหตุขัดแย้ง

ดูเหมือนว่าการดูแลสุขภาพตนเองตามแนวคิดสุขภาพองค์รวม 4 ด้าน ทำให้เห็น ถึงความเชื่อมโยงทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และศีลธรรมหรือจิตวิญญาณ ตามที่ นิคม มูลเมือง (2541) ได้กล่าวถึงความเกี่ยวเนื่องของมิติสุขภาพทั้ง 4 ด้าน คือ การที่มีสุขภาพร่างกาย ที่เจ็บป่วยนั้น จะมีผลกระทบต่อจิตใจที่อาจทำให้เกิดความเครียดได้ อีกทั้งจิตใจก็มีผล อย่างมากต่อร่างกาย สังเกตได้ว่าเมื่อเกิดความเสียใจ เครียด ก็มักจะมีอาการปวดศีรษะ หรือนอนไม่หลับ เปรียบดังคำพูดที่ว่า ใจเป็นนายกายเป็นบ่าว คงเป็นดั่งบังชี้ให้เห็นว่า จิตใจนั้นมีผลอย่างมากต่อร่างกาย อีกทั้งสังคมหรือสิ่งแวดล้อมก็มีผลเช่นกัน หากที่ทำงาน เต็มไปด้วยการแบ่งพรรคแบ่งพวกหรือความขัดแย้ง ก็ส่งผลต่อสุขภาพจิตใจของคนทำงาน ได้เช่นกัน ในขณะที่เดียวกันด้านบุคคลมีความเจ็บป่วยทางร่างกาย แต่มีความสมบูรณ์ของ จิตวิญญาณ ก็จะมีสมาธิเกี่ยวกับความเป็นจริงและเกิดการยอมรับ มีความสงบ

ของจิตใจและพยายามหาทางรักษาและส่งเสริมร่างกายให้มีความสมบูรณ์จนสามารถสร้างสุขภาพให้กลับมามีความปกติ สมบูรณ์แข็งแรงได้อีกครั้ง

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่า ผู้เข้ารับบริการมีความพึงพอใจจากการที่ผู้ให้บริการมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เห็นได้ว่าผู้ให้บริการมีการทักทาย มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี การติดตามผลการรักษา ซึ่งผู้เข้ารับบริการนั้นได้รับถึงความเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดี ถ้าอธิบายตามทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ของ ฮิลการ์ด เพ็พลา (Peplau, 1952) ในเรื่องสัมพันธภาพระหว่างพยาบาลกับผู้รับบริการคือ พยาบาลและผู้เข้ารับบริการเกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการมีปฏิสัมพันธ์กัน และสัมพันธภาพระหว่างพยาบาลกับผู้รับบริการจะเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการช่วยส่งเสริมให้ผู้เข้ารับบริการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่นี้คือผู้เข้ารับบริการปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ให้บริการ ซึ่งส่งผลให้เกิดการดูแลสุขภาพตนเอง อันเป็นผลจากการมีสัมพันธภาพที่ดีและความไว้วางใจในตัวผู้ให้บริการ ซึ่งอีกข้อสังเกตคือ ผู้เข้ารับบริการส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการเข้ารับบริการมากกว่า 2 ปีขึ้นไป ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าผลจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีนั้นเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่จะส่งผลให้ผู้เข้ารับบริการนั้นเข้ารับบริการอย่างต่อเนื่อง

สำหรับองค์ประกอบการสื่อสารสุขภาพการแพทย์แบบองค์รวมจะเห็นได้ว่า ผู้ส่งสารสุขภาพในที่นี้คือศูนย์ธรรมชาติบำบัดลัวี เวียงพิงค์ เชียงใหม่ ที่ได้สร้างสารด้านสุขภาพและนำเสนอผ่านช่องทางต่างๆทั้งสื่อเก่าอาทิ แผ่นพับ วิทยู สื่อบุคคล และสื่อใหม่อย่างสื่อออนไลน์อาทิเพจเฟซบุ๊กและเว็บไซต์ที่มีคุณลักษณะในการกระจายข้อมูลข่าวสารออกไปในวงกว้างไปยังกลุ่มผู้รับสารที่มีความสนใจในด้านสุขภาพหรือด้านธรรมชาติบำบัด โดยมีการถอดรหัสสารในลักษณะที่ตรงกัน อย่างไรก็ตามผู้รับสารจะมีประสิทธิภาพในการรับสารมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยของผู้รับสาร อีกจุดที่น่าสนใจคือ สื่อใหม่อย่างสื่อออนไลน์ที่มีผู้รับสารเปิดรับข้อมูลมากที่สุดรวมถึงเป็นสื่อที่สามารถกระจายข้อมูลข่าวสารออกไปยังผู้รับสารได้มากกว่าสื่อเก่ากลับพบว่า ในกระบวนการตัดสินใจเข้ารับบริการของผู้เข้ารับบริการเกิดจากการรับสารผ่านสื่อบุคคลที่เป็นสื่อเก่า ทั้งนี้จึงถือเป็นตัวแปรสำคัญในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบจำลองการสื่อสาร SMCR ของเบอร์โล (Berlo, 1960) โดยใช้แนวคิดเรื่องการดูแลสุขภาพตนเองของ Pender (1987), Orem (2001) และแนวคิดเรื่องการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ซึ่งผู้วิจัยสามารถสร้างข้อสรุปของข้อค้นพบในรูปแบบจำลองดังนี้ คือ

ภาพที่ 2 แบบจำลองการสื่อสารสุขภาพการแพทย์แบบองค์รวมของศูนย์ธรรมชาติบำบัด บัลวี เวียงพิงค์ เชียงใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ
  - ศูนย์ธรรมชาติบำบัด บัลวี เวียงพิงค์ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมในด้านสังคมและจิตวิญญาณ เพื่อให้ครบองค์ประกอบการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม
  - แม้ศูนย์ธรรมชาติบำบัด บัลวี เวียงพิงค์ ใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย แต่กลับพบว่าผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลผ่านจากสื่อบุคคลที่เป็นคนใกล้ชิด มากกว่าสื่ออื่นๆ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรให้ความสำคัญกับสื่ออินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นด้วยการทำให้ข้อมูลมีความน่าสนใจ รูปแบบน่าค้นหา เนื่องจากสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางหาข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูลที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและมีอิทธิพลต่อสาธารณชนมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญในสื่ออินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป
  - การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเอง อาทิ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของตัวบุคคล ความเข้มแข็งทางจิตใจ โดยมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีความพึงพอใจต่อการดูแลสุขภาพตนเอง เพื่อให้เห็นถึงสาเหตุต่อความพึงพอใจในประเด็นการดูแลสุขภาพตนเอง

- การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในส่วนของการสื่อสารสุขภาพควรใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เนื่องจากข้อค้นพบในงานวิจัยครั้งนี้เห็นว่าการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร จึงน่าสนใจที่จะศึกษาเพื่อพิจารณาให้เห็นถึงแรงจูงใจในการดูแลสุขภาพตนเอง

รายการอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. กรอบยุทธศาสตร์งานสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคระดับชาติ (2554-2558). (ออนไลน์). แหล่งที่มา: http://203.157.7.46/uploadFiles/document/D00000000639_24338.pdf
- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). สธ. จับมือภาคีเครือข่ายกว่า 100 องค์กร โชว์ผลงานทางการแพทย์และสมุนไพร. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: http://pr.moph.go.th/iprg/include/admin_hotnew/show_hotnew.php?idHot_new=75700
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2556). สื่อสาร อาหาร เพื่อสุขภาพ. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- ขนิษฐา โกเมนทร์. (2547). ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขภาพศึกษาต่อพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุโรงพยาบาลค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสุขภาพ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จacob วาทักกันเชรี. (2546). ธรรมชาติบำบัด. เอกสารประกอบการบรรยาย. ณ ห้องประชุมเบญจกุล สถาบันการแพทย์แผนไทย.
- ชฎาภรณ์ เกตุสม. (2547). การเรียนรู้เรื่องการแพทย์ทางเลือกของคนในเขตเมืองเชียงใหม่ หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัยณัฐ พันธุ์เจริญ. (2552). การสื่อสารเพื่อป้องกันการรื้อเรียนและการฟ้องร้อง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://ped.md.chula.ac.th/>
- ดวงกมล ศักดิ์เลิศสกุล. (2549). สุขภาพแบบองค์รวม (Holistic Health). (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://oknation.nationtv.tv/blog/print.php?id=140405>.
- ทิพนาด วิษณุณรัตน์. (2560). Concept of Health and Quality of Life. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://elearning.dt.mahidol.ac.th/dtdocs/images/file/concept_of_health_and_quality_of_life.pdf.
- ราชวัช ดวงไทย. (2556). กระบวนการสื่อสารเพื่อการเผยแพร่ธรรมะของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิคม มูลเมือง. (2541). การส่งเสริมสุขภาพ : แนวคิดก้าวหน้าของผู้ประกอบวิชาชีพทางสุขภาพ. ชลบุรี : สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นริสา วงศ์พนารักษ์. (2557). สัมพันธภาพเพื่อการบำบัด : การประยุกต์ใช้ในกระบวนการพยาบาล. วารสารพยาบาลทหารบก, 15(2), 85.
- นิพนธ์ สุขปรีดี. (2545). นวัตกรรมเทคโนโลยีสื่อสารการศึกษา. กรุงเทพฯ : นิพนธ์ภาพพิมพ์.

- นพพร สุนะ. (2556). การรู้เท่าทันสื่อในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสื่อสารดิจิทัล ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- เนตรธีรพงศ์ ค่ะอุป. (2553). กระบวนการสื่อสารของเยาวชนในการเสริมพลังสร้างสุขภาวะ รอบโรงเรียน วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ ะสี. (2539). การปฏิรูประบบเพื่อสุขภาพ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ประเวศ ะสี. (2541). สุขภาพองค์กร. ใน พระไพศาล วิสาโล (บรรณาธิการ). องค์กรร่วม แห่งสุขภาพ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ปาริย์ ณะสมบูรณ์กิจ. (2551). สถานการณ์การสื่อสารสุขภาพและนักการสื่อสารสุขภาพ (พ.ศ.2547-2548) นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- พัชนี เขยจรยา และคณะ. (2538). แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ขั้วฟ้า.
- พนา ทองมีอาคม และเพ็ญพัทธ์ เตียวสมบูรณ์กิจ. (2551). การสื่อสารสุขภาพ: ประโยชน์ และความจำเป็นของการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์และการบริหารด้านสุขภาพ. วารสารวิชาการ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ภรณ์ เกสัชชะ. (2547). การแพทย์ทางเลือกในสังคมไทย: กรณีศึกษา ศูนย์ธรรมชาติบำบัด บัณฑิตวิทยาลัย หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนธรรมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ลัดดา อุษะอาด. (2546). ปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเอง ของหญิงมีครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ โรงพยาบาลศูนย์นครปฐม จังหวัดนครปฐม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิภาวิน โมสูงเนิน. (2553). การสื่อสารสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขในกรณีการระบาดของ โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตร มหาบัณฑิต(การสื่อสารประยุกต์)คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์.
- วรรณวิมล เมฆวิมล. (2552). พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของนักศึกษาสาขาวิชาการ แพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนสุนันทา หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สุขศึกษา) สาขาวิชาสุขศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วารสาร คำนวณและสื่อสาร ประคนิจ, หลักการและทฤษฎีการสร้างเสริมสุขภาพ. (ออนไลน์).
 แหล่งที่มา : [http://www.olearning.siam.edu/2011-11-28-08-10-01/420-100-101-วาสนา จันทร์สว่าง. \(2550\). การสื่อสารสุขภาพ กลยุทธ์ในงานสุขภาพและการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญดีมั่นคงกรุงเทพฯ.](http://www.olearning.siam.edu/2011-11-28-08-10-01/420-100-101-วาสนา%20จันทร์สว่าง.%20(2550).%20การสื่อสารสุขภาพ%20กลยุทธ์ในงานสุขภาพและการสร้างเสริมสุขภาพ.%20กรุงเทพฯ%20: โรงพิมพ์เจริญดีมั่นคงกรุงเทพฯ.)

สุรัตน์ พรหมฝ่าย. (2555). รูปแบบรายการวิทยุเพื่อส่งเสริมสุขภาพประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สภากรรมการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ. (2553). แนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์. (ออนไลน์).
 แหล่งที่มา : http://www.presscouncil.or.th/th2/_

สมาลี ลิ้มตั้ง. (2547). การเปิดรับข่าวสาร การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจต่อข่าวสาร เรื่องธรรมชาติบำบัดของผู้ดูแลสุขภาพแบบธรรมชาติบำบัดในเขตกรุงเทพมหานคร หลักสูตรวารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมจิต หนูเจริญกุล. (2540). การดูแลตนเอง: ศาสตร์และศิลป์ทางการแพทย์. กรุงเทพฯ: วิ.เจ. พรินต์.

สุรพงษ์ โสชนะเสถียร. (2533). การสื่อสารกับสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.thaincd.com/index.php>

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. สถิติสาธารณสุขปี พ.ศ.2558 (ออนไลน์). แหล่งที่มา: http://bps.moph.go.th/new_bps/sites/default/files/health_statistic2558.pdf

สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://pr.moph.go.th/iprg/>

เสถียร เขยประทับ. (2528). การสื่อสารและการพัฒนา. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.

หนึ่งหทัย ขอฟผลกลาง. (2552). พัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย. (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

หนึ่งหทัย ขอฟผลกลาง และกิตติ กันภัย. (2553). กลไกในการพัฒนาสังคม ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เหมือนฝัน ไม่สูญผล. (2557). กระบวนการสื่อสารสุขภาพในบริบทการแพทย์แผนไทย
 วิทยานิพนธ์ หลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 ชุรักิจบัณฑิตย.
- อำพล จินดาวัฒนะ สุรเกียรติ อาชานุภาพ และสุรณี พิพัฒน์โรจนกมล. (2551). การสร้าง
 เสริมสุขภาพ: แนวคิด หลักการ และบทเรียนของไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
 หมอชาวบ้าน.
- David K. Berlo. (1960). The Process of Communication. New York: Holt, Rinehart and
 Winston, Inc.
- Kemm, J., & Close, A. (1995). Health promotion: Theory and practice. London:
 Macmilass.
- Kreps, G. L.,& Thornton, B. C. (1992). Health communication: Theory & Practice.
 2nd edition. Prospect, IL: Waveland Press.
- Lazarsfeld, F.F. and Menzel, H. (1963). Mass media and personal influence. In schramm.
 W. (Ed), The science of human communication. New York: Basic Books.
- Orem, D. E. (1985). Nursing Concepts of Practice. New York: McGraw-Hill Book.
- Orem, D. E. (1991). Nursing Concepts of Practice (4th ed). St. Louis: Mosby Year Book.
- Orem, D. E. (2001). Nursing Concepts of Practice. St. Louis: Mosby Year Book.
- Peterson, A. & Deborah, L. (1996). The new public health, Sage Publications.
- Peter G.Northouse, Laurel L. Northhouse (1992). Health Communication: Strategies
 for Health Professionals. Second Edition. Prentice Hall.
- Pender, N. J. (1987). Health promotion in nursing practice. (2 nd ed.). New York:
 Appleton-Century-Crofts.
- Pender, N. J. (1987). Health promotion in nursing practice. (2 nd ed.). Connecticut:
 Appleton and Lange.
- World Health Organization. (1996). Promoting health through school. Geneva:
 World Health Organization.

แนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีภายใต้บริบท การเป็นประชาสังคม และวัฒนธรรมอาเซียน

The Adaptation of Chanthaburi's Folk Performing Arts Approach through the Context of ASEAN Socio-Cultural Community

รัตน์ชีวาต์ ต้นติกุลวรา*

สริยาภา คันทวัลย์**

จำเริญ กังคะศรี***

อาทิตยา แก้วตาธนวัฒน์****

บทคัดย่อ

คณะผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี (2) ศึกษาคุณลักษณะสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี และ (3) ศึกษาแนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรีสู่การเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน คณะผู้วิจัยได้เลือกศึกษาสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี 4 ชนิด ประกอบด้วย การแสดงบทเพลงพื้นบ้านชาวช่อง การแสดงพื้นบ้านเพลงอาโย ละครเท่งตุ๊ก และรำสวด ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ตัวแทนคณะศิลปินสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรี 4 ท่าน กลุ่มนักวิชาการจำนวน 4 ท่าน และกลุ่มผู้ให้การสนับสนุนจำนวน 4 เก็บข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และสัมมนาการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า (1) สื่อการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดจันทบุรีเป็นสื่อที่

* ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศส.ม.) สาขา สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2550) ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์และประธานหลักสูตรปริญญาโท สาขาการจัดการการสื่อสาร คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

** M.Sc. (Digital Marketing) University of Southampton, UK (2014) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตร นิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ (สองภาษา) คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

*** ปรัชญาคุณฐิบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาทคโนโลยีการจัดการการสื่อสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (2555) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ และคณบดี คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

****นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (นศ.ม.) สาขานิเทศศาสตร์การท่องเที่ยวและบันเทิง มหาวิทยาลัยเกริก (2554) อาจารย์พิเศษ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

อยู่กับชุมชนท้องถิ่นจันทบุรีมาอย่างยาวนาน ซึ่งแต่ละชนิจะสะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นชุมชนนั้นๆ อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการแสดงเพลงพื้นบ้านของ และการแสดงพื้นบ้านอาเจะสะท้อนความเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของ และกัมพูชาได้อย่างสมบูรณ์ ขณะที่สื่อการแสดงพื้นบ้านอย่างละครเท่งต๊ก และรำสวดก็จะสะท้อนการเป็นสื่อเพื่อสร้างความบันเทิงให้กับผู้ชมการสร้างสุขจากงานเสรี ซึ่งปัจจุบันนิยมแสดงทั้งในงานมงคล และงานอวมงคล (2) คุณลักษณะของสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีทั้ง 4 ชนิด สามารถวิเคราะห์คุณลักษณะการปรับตัว 7 ด้าน คือ ด้านรูปแบบเนื้อหา ด้านกระบวนการสื่อสาร ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านการสืบทอด ด้านการต่อรอง และด้านเครือข่าย และด้านบริหารจัดการ และ (3) แนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีภายใต้บริบทการเป็นประชาสังคม และวัฒนธรรมอาเซียนนั้น สามารถสังเคราะห์เป็นรูปแบบแนวทางการรักษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรมพื้นบ้านในบริบทอาเซียน ซึ่งรูปแบบดังกล่าวต้องเข้าใจบริบทสังคมที่เป็นจริง ลำนึกทางประวัติศาสตร์ บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านเข้ากับสื่อใหม่ การมีพื้นที่ให้การศึกษาแบบมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ตลอดจนการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์กับการก้าวไปข้างหน้าในระบบโลก-ท้องถิ่นกัณฑ์ (glocalization) ต่อไป

คำสำคัญ: สื่อการแสดงพื้นบ้าน, จังหวัดจันทบุรี, การปรับตัว, ประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

Abstract

The researchers' goal are: (i) to study the 4 of Chanthaburi Folk Performing Arts-- CFPAs (ii) study the qualifications of the CFPAs and (iii) discover the CFPAs adaptation approach through ASEAN Socio-Cultural Community-- ASCC. The purposive sampling of 4 CFPA are completely data collecting in this field study, consist of folk song of Chong, folk song of Khmer (A-yai), Teng-Took folk performance, and funeral drama performance (Ram-suad). The key informants are 4 senior artist of each acting folk media, 4 of academic representative, and 4 of stakeholders representative to the in-depth interview, observation, focus group discussion, and seminar onto develop the CFPA approach.

The research found that (i) the CFPAs are the prolonged folk media of chanthaburi community, each of CFPAs are visible reflected the community's identity, particularly, the folk song of Shawng and A-yai can be reflected their ethnicity of Chong and Khmer culture. Meanwhile, the Teng-took and Ram-saud can be reflected the entertainment role and the happiness from the funeral, in contemporary most of CFPAs are shown on both auspicious and misfortune ceremony. (ii) The qualification of 4 CFPAs can be analysed in 7 qualifications included both media's form and content, communication process, function, as well as cultural transmission, negotiation, network, and management. And (iii) The adaptation approach of CFPAs through the context of ASCC can be synthesized that is the form of folk cultural identity reservation in ASEAN community context, which form must understand the real social change context, the history consciousness, cultural change context, media's form of adaptation into the new media, the public involvement of folk media studied sphere, and the creative culture as well as identity existence together with the glocalization improvement.

Keywords: Folk Performing Arts, Chanthaburi province, Adaptation, ASEAN Socio-cultural community

บทนำ

วัฒนธรรมคือ วิถีชีวิตของคนในสังคมที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีต จวบจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยมีการสื่อสารเป็นเครื่องมือช่วยในการถ่ายทอดวัฒนธรรม จากรุ่นสู่รุ่น วัฒนธรรมจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้หากปราศจากการสื่อสาร เพราะคนในสังคมใช้การสื่อสารส่งผ่านความคิด การกระทำ การตีความหมาย สัญลักษณ์ หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมท้องถิ่น ภายใต้เทคโนโลยีเป็นตัวกำหนด (Determinism) เป็นช่วงที่วัฒนธรรมเมืองหลวงได้ผลิตรูปแบบความบันเทิงตามแบบตะวันตกมากมาย มีการตั้งวงดนตรีแบบตะวันตก และมีहरสพอื่น ๆ อันได้แก่ ภาพยนตร์ เพลงลูกทุ่ง เพลงสากล ลิเก การร้องเพลงคาราโอเกะ ได้แพร่เข้ามาในภาคตะวันออก มหรสพเหล่านี้ได้กลายเป็นคู่แข่งที่สำคัญของการแสดงพื้นบ้าน และนับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การแสดงพื้นบ้านต้องปรับให้รองรับกระแสการเปลี่ยนแปลง ให้เข้ากับบริบทของสังคมปัจจุบันในหลายรูปแบบ โดยเฉพาะ

อย่างยั้งการไ้แสง สี เสียง ประกอบการแสดงเพื่อให้ได้บรรยากาศยิ่งขึ้น การแสดง
สื่อพื้นบ้านที่ต้องอาศัยความสามัคคีในหมู่คณะก็ถูกจัดจ้าง บริษัทมาดำเนินการ
แทนในบางโอกาส

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการปรับตัวถือเป็น
ความจำเป็นอย่างยั้งสำหรับการแสดงพื้นบ้านที่อยู่คู่สังคมอย่างช้านาน อย่างไรก็ตาม
แม้ในยุคที่การแสดงพื้นบ้านต้องมืองค์ประกอบด้านธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง มีการแสดง
แสงสีเสียงประกอบ แต่ยังคงเป็นกระบวนการปรับตัวตามธรรมชาติที่เน้นต่อสู้กับพลัง
ผลักดันจากภายนอกเพื่อความอยู่รอดของตัวสื่อเป็นสำคัญโดยที่ศิลปินยังคงใช้ความรู้
ดั้งเดิมของตนเองประกอบกับทุนทางวัฒนธรรมที่ดี (culture capital) ที่สั่งสมและมีอยู่ใน
ท้องถิ่นมาใช้ต่อรอง จึงทำให้การแสดงพื้นบ้านสามารถปรับประยุกต์คุณลักษณะเพื่อ
ตอบสนองภารกิจและหน้าที่ใหม่ๆ ของชุมชน Hidetoshi, Kato (1977) ตั้งข้อสังเกตว่า
ในสาขานันทศาสตร์ซึ่งศึกษาพวกสื่อมวลชนสมัยใหม่นั้น มีวัตถุดิบเป็นสื่อที่จะศึกษา
เพียงไม่กี่อย่าง หากแต่มีวิธีการ ลีลาเครื่องมือ แนวคิดที่จะใช้ศึกษาอยู่มาก ในทางตรงกันข้าม
ศาสตร์ที่จะศึกษาสื่อพื้นบ้านในแง่ “วัตถุดิบคือสื่อพื้นบ้าน” นั้นมีอยู่มากมายมหาศาล
แต่มีวิธีการศึกษาอยู่น้อย จึงควรมีการสลับไขว้ในการศึกษา โดยนำวิธีการศึกษาของ
นันทศาสตร์มาศึกษาสื่อพื้นบ้าน ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยพัฒนาการศึกษาสื่อพื้นบ้านไปในตัว
นั่นคือ สื่อมวลชนโดยทั่วไปมักจะมองข้ามการศึกษาสื่อพื้นบ้าน กลุ่มนักวิชาการที่ให้
ความสนใจมักจะอยู่ในแวดวงของนักคิดชนวิทยา นักมานุษยวิทยา หรือนักวรรณกรรม
ที่สนใจเก็บรวบรวมภาษาท้องถิ่น หรือ สนใจที่จะเก็บรวบรวมทุกอย่างที่เป็นของสื่อพื้นบ้าน
การเก็บข้อมูลแบบสังคมศาสตร์ยังขาดเครื่องมือในการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ
มองจากแง่ที่ว่าสื่อพื้นบ้านเป็นสื่อของชุมชน

การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 (ค.ศ. 2015) ที่ประกอบด้วยสามเสา
หลักได้แก่ (1) เสาประชาคมการเมืองและความมั่นคง (2) เสาประชาคมเศรษฐกิจ และ
(3) เสาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน วิสัยทัศน์ร่วมกันของผู้นำอาเซียนคือ “การสร้าง
ประชาคมอาเซียนที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง มีกฎเกณฑ์กติกาที่ชัดเจน และ
มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง” ซึ่งประเด็นของประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนนั้น
(พงษ์เทพ เทพกาญจนา, 2555 (Thepkanjana, Phongthep, 2012)) กล่าวว่า การเข้าสู่ประชาคม
อาเซียนในปี 2558 จะมีการเคลื่อนย้ายบุคลากรระหว่างประเทศอาเซียนอย่างเสรี ซึ่งก็อาจ
จะมีอุปสรรคในเรื่องกีดกันอยู่บ้าง เพราะแต่ละประเทศมีความแตกต่างและหลากหลาย
ทั้งทางด้านสังคม ศิลปะ และวัฒนธรรม แต่ละประเทศในอาเซียน มีศิลปะ วัฒนธรรม

ที่มีความคล้ายและมีความเหมือน เช่น ประเทศอินโดนีเซีย มีความคล้ายคลึงกับศิลปะทางภาคใต้ของไทย หรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความคล้ายคลึงกับภาคอีสาน เป็นต้น

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้พยายามตระหนักถึงคุณค่าของการแสดงพื้นบ้านที่ถือกำเนิดมาตั้งแต่ครั้งอดีตก่อนสื่อมวลชน ตลอดจนสื่อสมัยใหม่ และได้ทำหน้าที่อันมีคุณูปการต่อสังคมไทยมาอย่างยาวนาน จึงเป็นที่มาของการศึกษาแนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีภายใต้บริบทของการเป็นประชาสังคม และวัฒนธรรมอาเซียน โดยเชื่อว่าประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ จะสร้างนโยบายเพื่อพัฒนาชุมชนด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างวัฒนธรรมจังหวัด นำเอาผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านให้คงอยู่ เป็นความรู้ที่มาจากการศึกษาซึ่งมองเห็นถึงคุณลักษณะการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านทั้งในมิติของศิลปิน และมิติของผู้ชม เพื่อแก้ปัญหาการสูญสลายของการแสดงพื้นบ้านบางประเภท และช่วยในการแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงยุคสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรีอย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาให้สื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรียังคงทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ภายใต้บริบทการเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ดังจะได้ศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาคูณลักษณะสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี
3. ศึกษาแนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรีสู่การเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

กรอบแนวคิด

การศึกษาเรื่องแนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีภายใต้บริบทการเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน คณะผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดของ จิราพร ขุนศรี (2557, มกราคม-มิถุนายน (Khunsri, Jiraporn, 2014, January-June)) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์คุณลักษณะการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรี ทางด้านสื่อการแสดงพื้นบ้านจังหวัดจันทบุรี ค้นคว้าองค์ความรู้จาก สายพิรุณ สินฤกษ์ (2546 (Simrerks,

Saipirun, 2003)) เรื่องการแสดงเพลงพื้นบ้านของ ปัทมา วุฒิประดิษฐ์ (2550 (Vutipadit, Patama, 2007)) เรื่องการแสดงพื้นบ้านอาไย ประภาศรี ศรีประดิษฐ์ (2545 (Sripradit, Prapasri, 2002)) เรื่องละครเท่งตุ๊ก และการแสดงรำสวดโดยสัมภรณ์ แพน สุจิต (2558 (Sukhito, Pan, 2015)) สามารถประมวลเป็นกรอบการวิจัยได้ ดังภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นด้านสื่อการแสดงพื้นบ้าน

สื่อพื้นบ้าน (folk media) เป็นส่วนหนึ่งของระบบการสื่อสารของสังคม (social communication system) โดยมีนัยยะ 2 มิติ คือ (1) เรื่องกาลละ/เวลา (time) สื่อพื้นบ้านหมายถึงสื่อที่เกิดขึ้นก่อนสื่อมวลชน และ (2) เรื่องเทศ/พื้นที่ (space) สื่อพื้นบ้านจะมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่น หรือเฉพาะพื้นที่ อีกทั้งยังมีการออกแบบกันตามประเพณี การผลิตด้วยมือ ไม่คำนึงถึงตลาดมีลักษณะเป็นสากลแต่มีความยืนยาวในแง่ของกาลเวลา (สมสุข หินวิมาน, 2548 (Hinwiman, Somsuk, 2005)) สื่อพื้นบ้านจึงหมายถึงสื่อที่เกิด และสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนานจนเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นภาษา ท่าทาง การแต่งกาย จึงเป็นการสื่อสารพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่เชื่อมโยง และถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความหมาย

อารมณ์ ความรู้สึกร่วมกันของคนที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน และเป็นสื่อที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง สร้างแรงเกาะเกี่ยวทางสังคม (social cement) ที่ยึดโยงสายสัมพันธ์ของคนในชุมชน สื่อพื้นบ้านจึงมิใช่แค่สื่อ แต่คือวัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คนที่เป็นเจ้าของสื่อนั้นภายใต้บทบาททฤษฎีหน้าที่นิยม ที่ กาญจนา แก้วเทพ (2548 (Keawthep, Kanjana, 2005)) เชื่อว่า สื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีจะมีบทบาทต่อวิถีชีวิตผู้คนในท้องถิ่น โดยบทบาทหน้าที่แบบมีพลวัตร คือ (1) หน้าที่สืบเนื่อง (2) หน้าที่หายไป (3) หน้าที่คลี่คลาย และ (4) เพิ่มใหม่ ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีประกอบด้วย เพลงพื้นบ้านของช่อง เพลงพื้นบ้านอาไย ละครเท่งตุ๊ก และรำสวด โดยใช้กรอบการวิเคราะห์คุณลักษณะสื่อการแสดงพื้นบ้านของจิราพร ขุนศรี (2557 (Khunsri, Jiraporn, 2014)) ประกอบด้วย ด้านรูปแบบเนื้อหา ด้านกระบวนการสื่อสาร ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านการสืบทอด ด้านการต่อรอง ด้านเครือข่าย และด้านการบริหารจัดการ

ประเด็นด้านแนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านภายใต้บริบทประชาคมอาเซียน

การศึกษาในประเด็นดังกล่าวยังคงยืนยันพื้นที่ประยุกต์จากงานวิจัยเรื่องเพลงซอล้านาพื้นบ้านจังหวัดเชียงรายกับการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในยุคโลกาภิวัตน์สื่อ (จิราพร ขุนศรี, 2557 (Khunsri, Jiraporn, 2014)) พบว่า สื่อพื้นบ้านส่วนใหญ่ปรับตัวในลักษณะปรับประสานและมีการเพิ่มบทบาทหน้าที่ใหม่ เดิมเป็นการปรับโดยเจ้าของวัฒนธรรม และจำกัดในระดับบุคคลที่ไร้ทิศทางชัดเจน การใช้แนวคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม ซึ่ง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงต้องกล่าวถึงกระบวนการทางวัฒนธรรมซึ่งมี 7 กระบวนการ ดังนี้ การประดิษฐ์คิดค้น (invention) การค้นพบ (discovery) การแพร่กระจาย (diffusion) การติดต่อทางวัฒนธรรม (acculturation) การผสมผสานทางวัฒนธรรม (assimilation) ความทันสมัย (modernization) และนวัตกรรม (innovation) (งามพิศ สัตย์สงวน, 2556 (Satsanguan, Ngampit, 2013, pp. 4-5))

แนวคิดเรื่องประชาคมอาเซียน ซึ่งมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับบริบทการเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ได้แก่ Ramon P. Santos (2015) เสนอมุมมองในงานวิจัยเรื่องปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงในการแสดงพื้นบ้านและผลกระทบในวงการศึกษาของอาเซียน กับมุมมองเชิงยุทธศาสตร์ใหม่ (The phenomenon of change in folk performing arts and its impact on ASEAN education: new strategies) วิไลลักษณ์ ภูักักดี (2559 (Poopakdee, Wilailak, 2016)) ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนต้นแบบการเตรียม

เยาวชนสู่ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน การปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ยังได้สะท้อนแนวคิดของ Appadurai (1990) กล่าวถึงกระแสโลกาภิวัตน์ใน Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy ว่าเป็นภาวะทางสังคมอันแตกต่าง และซับซ้อนที่เกิดจากการไหล และเคลื่อนย้ายของมิติต่าง ๆ 5 มิติ ได้แก่ (1) การไหลเวียนในมิติของมนุษย์ (ethnoscape) (2) การไหลเวียนในมิติของเทคโนโลยี (technoscapes) (3) การไหลเวียนในมิติของทุน (financescapes) (4) การไหลเวียนในมิติของสื่อ (mediascapes) และ การไหลเวียนในมิติของอุดมการณ์ (ideoscapes) โลกาภิวัตน์จึงมิใช่โลกของความเป็นหนึ่งเดียวและกลมกลืน แต่ผกผันไปด้วยความไม่เท่าเทียมกัน สืบสวนวุ่นวายและสลับซับซ้อน กล่าวคือ โลกาภิวัตน์ทำให้เกิดท้องถิ่นข้ามท้องถิ่น (translocalities) หลากหลายรูปแบบ และเข้มข้นมากกว่าอดีต เพราะเกิดภายใต้เงื่อนไขการเคลื่อนย้ายของผู้คน เทคโนโลยี ทุน สื่อ อุดมการณ์ข้ามพรมแดนด้วยความถี่ ความเร็ว เข้มข้นสูงหลายรูปแบบ ดังนั้นความไม่เท่าเทียมกันในกระแสโลกอันเกิดจากปัจจัยพื้นฐาน และนโยบายทางการเมืองของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน จึงทำให้กระแสโลกาภิวัตน์มีลักษณะของการแยกกระจาย ข้ามไปมาถึงกันจากทุกทิศ ไม่ได้เป็นการไหลเวียนทางเดียวจากวัฒนธรรมตะวันตก ไปสู่โลกที่เหลือในลักษณะของการเป็นมหาอำนาจเด็ดขาดอีกต่อไป

ระเบียบวิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเรื่องการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีภายใต้บริบทการเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย

ผู้ให้ข่าวคนสำคัญ (key informant)

กลุ่มแกนนำศิลปินพื้นบ้านจันทบุรี จะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่ง กลุ่มคณะศิลปินนักแสดงนั้น ประกอบด้วยกลุ่มศิลปินคณะการแสดงบทเพลงชาวชอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ กลุ่มศิลปินนักแสดงละครเท่งต๋อจากชุมชนปากน้ำแหลมสิงห์บ้านบางกะไชย กลุ่มศิลปินรำสวดชุมชนเกาะขวางและกลุ่มศิลปินอาโฮชุมชนบ้านแปลงอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี จำนวน 15 คน ขณะเดียวกัน ก็จะใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรม นักวิชาการ 5 คน ในเวทีการระดมความคิดเห็นเพื่อพัฒนารูปแบบการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีในบริบทประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อเข้าไปศึกษาในลักษณะเรียนรู้ร่วมกับศิลปินพื้นบ้าน ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อเก็บข้อมูลในประเด็นการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านจันทบุรีจากอดีต ปัจจุบัน นอกจากนี้ยังใช้การสนทนาพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ และใช้การจัดสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีภายใต้บริบทการเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนต่อไป

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (typological analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด (typological) คำว่า typological หมายถึง ขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์แบบใช้ทฤษฎี คือ การแยกชนิดในเหตุการณ์นั้นๆ โดยการยึดแนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบ ซึ่ง สามารถแยกชนิดออกได้ดังนี้ (1) การกระทำ (acts) คือ เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ หรือพฤติกรรม ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง (2) กิจกรรม (activity) เหตุการณ์หรือสถานการณ์ชนบประเพณีที่เกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง มีความผูกพันกับคนบางกลุ่ม (3) ความหมาย (meaning) คือ การที่บุคคลอธิบาย หรือสื่อสารในความหมายเกี่ยวกับการกระทำหรือกิจกรรม อาจเป็นการให้ความหมายในลักษณะเกี่ยวกับโลกทัศน์ (4) ความสัมพันธ์ (relationship) คือ ความเกี่ยวข้องระหว่างบุคคลหลาย ๆ คน ในสังคมที่ศึกษาในรูปแบบหนึ่ง อาจจะเป็นรูปของการเข้าได้ หรือความขัดแย้งก็ได้ (5) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (participation) คือ การที่บุคคลมีความผูกพัน และเข้าร่วมกิจกรรม หรือปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และ (6) สภาพหรือสถานการณ์ (setting) คือ สภาพการณ์ที่การกระทำ หรือกิจกรรมเกิดขึ้นจริง ผู้วิจัยจะต้องแยกออกเป็นขั้นตอน เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ และตรวจสอบ ซึ่งในการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยจะต้องพยายามตอบคำถามว่าสิ่งที่วิเคราะห์นั้น มีรูปแบบอย่างไร เกิดขึ้นอย่างไร เพราะเหตุใด และจะมีผลกระทบต่อกิจกรรม สถานการณ์ หรือความสัมพันธ์นั้น ๆ ได้อย่างไร ซึ่งการตอบคำถามเหล่านั้นจะต้องอาศัยการเก็บข้อมูลหลายอย่างหลายวิธี ผู้วิจัยเองจะต้องวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง และรอบครอบ เพราะเหตุที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดขึ้นจากเรื่องๆ เดียว ดังนั้นจึงมีผลกระทบ และเรื่องอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งสาเหตุต่างๆ นั้น อาจแบ่งออกได้เป็น (1) เกิดขึ้นจากสาเหตุเดียว (single cause) (2) หลายสาเหตุแต่ไม่ซับซ้อน (multiple cause หรือ list) และ (3) หลายสาเหตุซึ่งพอกพูนทำให้ซับซ้อน (cumulative cause)

ผลการศึกษาหรือผลการวิจัย

แนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีภายใต้บริบทการเป็นประชาสังคม และวัฒนธรรมอาเซียน ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยประกอบด้วย

การศึกษาสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี

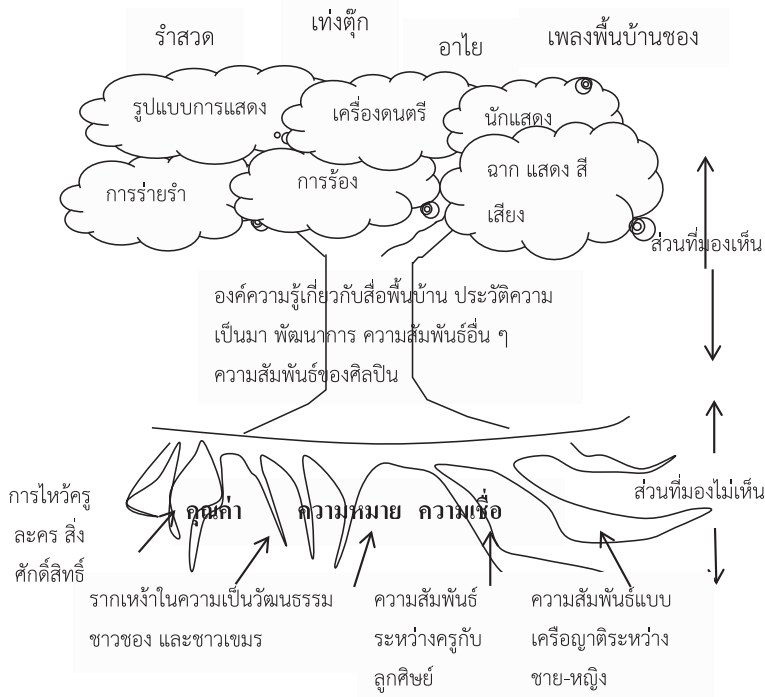
บริบทสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวม มีทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ บทเพลงพื้นบ้านของ การแสดงพื้นบ้านอาโฮ ละครเท่งตุ๊ก และการแสดงรำสวด ซึ่งทั้ง 4 ประเภทนั้นจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า มีบริบทที่แตกต่างกันคือ สื่อการแสดงพื้นบ้านที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของชาวจันทบุรีได้อย่างดีที่สุดคือ ละครเท่งตุ๊ก เรียกได้ว่า ใครอยากชมละครพื้นบ้านแบบฉบับจันทบุรีต้องมาชมละครเท่งตุ๊กที่จังหวัดจันทบุรี รำสวดจะเป็นสื่อที่สะท้อนให้เห็นว่า เป็นการแสดงที่สร้างความสุขจากงานโศกเศร้า เพลงพื้นบ้านของของทำให้รับรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนพื้นเมืองการที่ชาวของเข้ามาอยู่ในจังหวัดจันทบุรีแล้วมีการแสดง การละเล่นลักษณะใดที่แสดงตัวตนคนของได้อย่างชัดเจน เป็นไปอย่างไร ซึ่งเนื้อหาของเพลงของของจะแสดงถึงวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ การทำมาหากินเลี้ยงชีพ การเกี่ยวพาราตี และให้ความสำคัญกับการบูชาผีหิ้ง ผีโรง คือการให้ความเคารพต่อวิญญาณบรรพบุรุษ และสุดท้ายการแสดงเพลงพื้นบ้านอาโฮ นั้นมีลักษณะคล้ายลำตัดเขมร เป็นการแสดงที่ใช้ภาษาเขมรในการแสดงตลอดทั้งเรื่อง แต่มาในยุคปัจจุบันมีประโยคแบบไทยผสมผสานเข้าไปเพื่อให้คนไทยที่อาศัยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ได้รับชมด้วย

คุณลักษณะสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี

การศึกษาคุณลักษณะสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. คุณลักษณะด้านรูปแบบและเนื้อหา

การศึกษาวัฒนธรรม และสื่อการแสดงพื้นบ้าน สามารถใช้แนวคิด “ต้นไม้แห่งคุณค่า” ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบสื่อการแสดงพื้นบ้านของจันทบุรีเป็นต้นไม้ที่มีองค์ประกอบทั้งส่วนที่เป็นพื้นผิวและส่วนที่อยู่ด้านล่าง ดังนั้น การวิเคราะห์องค์ประกอบด้านรูปแบบและเนื้อหาของสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีจึงมีทั้งส่วนที่มองเห็น (visible part) และส่วนที่มองไม่เห็น (invisible part) องค์ประกอบส่วนที่มองเห็นกับส่วนที่มองไม่เห็นของสื่อการแสดงพื้นบ้านของจันทบุรีทั้ง 4 ประเภท อันได้แก่ เท่งตุ๊ก รำสวด เพลงพื้นบ้านของของ และเพลงพื้นบ้านอาโฮ จัดลงในระบบโครงของแผนภูมิต้นไม้แห่งคุณค่า โดยสามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบจำลองต้นไม้แห่งคุณค่าของสื่อพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี

1.1 องค์ประกอบของสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรีส่วนที่มองเห็น (visible part)

หากเปรียบเทียบสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรีทั้ง 4 ชนิด ได้แก่ เท่งตุ๊ก ร่ำสวด เพลงพื้นบ้านของ และเพลงพื้นบ้านอาโยนั้น ความรู้ของสื่อการแสดงพื้นบ้านทั้ง 4 ชนิด ได้แก่ การร้องเพลง พื้นฐานด้านภาษาถิ่น หรือการสังสมประสบการณ์ในการแสดง และการเป็นผู้ชมตาคม (smart audience) ที่สังสมประสบการณ์ชมสื่อการแสดงพื้นบ้านมาอย่างยาวนานจนสามารถตัดสินใจ แยกแยะได้ว่า ศิลปินคนใดคือนักแสดงมืออาชีพ พื้นฐานด้านภาษาของชาติพันธุ์อย่างเพลงของของ และอาโย ที่เข้าใจว่า เป็นลำตัดเขมร ผู้ชมสามารถแยกแยะความแตกต่างของศิลปินแต่ละคนได้จำเป็นต้องเข้าใจและตีความหมายของรหัสทางวัฒนธรรม (culture code) ที่ซ่อนอยู่ในการเล่นได้กระจ่างแจ้งเสียก่อน และต้องผ่านกระบวนการฝึกฝนทั้งการนั่งชม หรือผ่านหูผ่านตาที่บ่อยครั้ง ประกอบกับระยะเวลาที่ยาวนานในการค่อยๆ สังสมประสบการณ์ความรู้ในการรับชมสื่อการแสดงพื้นบ้าน

ในแต่ละครั้ง ซึ่งเปรียบเสมือนรสนิยมของผู้ชมให้เข้าใจความหมายของศิลปะพื้นบ้าน โดยเฉพาะความซาบซึ้งในบทกลอน และดื่มด่ำสุนทรีย์ในศิลปะ (art appreciation)

1.2 องค์ประกอบของสื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรีที่มองไม่เห็น (invisible part)

ส่วนที่มองไม่เห็น คือส่วนรากที่เป็นองค์ประกอบของสื่อการแสดงพื้นบ้าน ในจังหวัดจันทบุรี โดยไม่สามารถมองเห็นได้ในเชิงรูปธรรม อาจจะต้องอาศัยการตีความ วิเคราะห์จึงจะเข้าใจ เปรียบได้กับส่วนที่เป็นเนื้อหา คุณค่า ความหมาย ตัวตน สามารถพิจารณาได้จากส่วนที่เป็นรากของสื่อการแสดงพื้นบ้าน ได้แก่ ความเชื่อของศิลปินพื้นบ้าน การไหว้ครู การร้องโดยใช้ภาษาเฉพาะกลุ่ม (โดยเฉพาะสื่อการแสดงพื้นบ้านของชาติพันธุ์) ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับลูกศิษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างนักแสดงชาย-หญิง

2. คุณลักษณะด้านกระบวนการสื่อสาร

ด้านกระบวนการสื่อสาร (S-M-C-R) คือ องค์ประกอบด้านการสื่อสาร อันได้แก่ ผู้ส่งสาร (sender) สาร (message) ช่องทางการสื่อสาร (channel) และผู้รับสาร (receiver) สามารถอธิบายได้ดังนี้ ศิลปิน นักแสดง (S) ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดเนื้อหาของสารรูปแบบ บทกลอน ทำรำ การแสดงออกทางสีหน้า แววตา (M) ผ่านเวทีการแสดง (C) ในรูปแบบ การแสดงสด เช่น การแสดงในงานมงคล งานอวมงคล และงานผ่านภาวะชีวิต (rites of passage) เช่น งานโกนจุก บวชนาค ให้กับผู้ชม (R) เพื่อให้ผู้ชมได้รับความรู้และความบันเทิง

3. คุณลักษณะด้านบทบาทหน้าที่

ประโยชน์และคุณค่าที่สื่อพื้นบ้านของจันทบุรีสนองความต้องการของปัจเจกบุคคล ชุมชน และสังคมโดยรวมในอดีตสื่อการแสดงพื้นบ้านของจันทบุรีมีคุณูปการต่อสังคม และมีบทบาทหน้าที่ต่างๆ อย่างมาก ตามวิถีชีวิตของชาวบ้านตั้งแต่เกิดจนตาย ชาวบ้าน ในชุมชนท้องถิ่นจันทบุรีนิยมหาสื่อการแสดงพื้นบ้านไปเล่นแทบทุกงานที่มีการชุมนุม ของผู้คน ทั้งรูปแบบที่เป็นงานมงคล และงานอวมงคล อีกทั้งยังทำหน้าที่**ที่ต่อปัจเจกบุคคล** และชุมชนในหลายมิติ หน้าที่ให้ความบันเทิง สื่อการแสดงพื้นบ้านของจันทบุรี ซึ่งมี ข้อเด่นคือ เป็นสื่อที่สามารถดึงดูดใจให้ผู้ชมเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่าย หน้าที่เป็นสื่อเพื่อการเห็นตนเองและผู้อื่น (self-reflection) สื่อการแสดงพื้นบ้านจังหวัดจันทบุรีเป็นระบบ การสื่อสารกับตัวเอง (intrapersonal communication) อย่างเช่นการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ผ่านสื่อพื้นบ้านทำให้ศิลปิน หรือผู้ชมเกิดการย้อนกลับไปคิดถึงสิ่งดีและทบทวนเรื่องต่างๆ เมื่อได้สัมผัสถึงเนื้อหาและบรรยากาศ อันเป็นบทบาทสำคัญของสื่อพื้นบ้านที่จะนำพา ความคิดของศิลปิน หรือแม้แต่คนฟังให้ออกไปจากตัวเอง และกลับเข้ามาสู่ตัวเอง

หรือทำให้ผู้คนเห็นความจริงของชีวิตผ่านการแสดง และเนื้อหาของกลอนเพลง บทบาทหน้าที่ระดับชุมชนในการเป็นพื้นที่สังสรรค์ของเครือญาติ เมื่อเวลามีการแสดงสื่อพื้นบ้านจะเป็นพื้นที่รวมเครือญาติ และคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นเทศกาล หรืองานบุญต่างๆ ก็ใช้พื้นที่ของการแสดงในการสังสรรค์และสร้างความสัมพันธ์เพื่อธำรงรักษาการช่วยเหลือเกื้อกูลกันไว้ บทบาทหน้าที่ในระดับสังคม ได้แก่ หน้าที่ในการสะท้อนตัวตนและสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น หน้าที่ในการให้ข้อมูล ตลอดจนมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนถ่ายทอดระบบความคิด ค่านิยมที่เป็นรากเหง้าเดิมสู่คนรุ่นต่อๆ มา

4. คุณลักษณะด้านการสืบทอด

ด้านการสืบทอด คือความสามารถด้านการดำรงอยู่ของสื่อการแสดงพื้นบ้าน จันทบุรี และการส่งต่อวัฒนธรรมไปสู่คนอื่นๆ ในชุมชน ดังนั้น การสืบทอดจึงเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนของสื่อการแสดงพื้นบ้านจากอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ของชุมชน ดังนั้นคือ (4.1) โครงสร้างของสื่อการแสดงพื้นบ้านในการสืบทอดค่อนข้างจำกัดอยู่ในครัวเรือน เฉพาะครอบครัวศิลปินเท่านั้น (4.2) วิธีการสืบทอดสื่อการแสดงพื้นบ้านมีจุดเด่นของการถ่ายทอดอยู่ที่การพูด หรือการบอกเล่า พรรณนา และการอบรมสั่งสอนแบบมุขปาฐะ (oral culture) หรือเน้นการสอนให้ปฏิบัติ (4.3) การสร้างความหมายของสื่อการแสดงพื้นบ้านในการสืบทอด การแสดงพื้นบ้านของจันทบุรีมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องในบริบทของสังคมเกษตรกรรม และมีทำนองจังหวะ ภาษา เนื้อหาที่เรียบง่าย นอกจากชาวบ้านจะใช้สื่อในการแสดงออกทัศนคติ พุดคุย เกี่ยวพาราสี ได้กลอนประลองปัญญา (4.4) ลักษณะการฝึกสอนสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีเน้นเอาครูศิลปินอาวุโสเป็นศูนย์กลาง (sender-oriented) เห็นได้จากการที่ครูศิลปินอาวุโสจะรับใครเป็นลูกศิษย์นั้น ครูจะดูหน้าวักน้าของผู้เป็นศิษย์ ดูกริยาท่าทาง เสียง ปฏิภาณ และมีการทดสอบเพื่อรับเป็นลูกศิษย์ อาจทำได้โดยการให้ร้องให้ฟัง ถ้าเห็นว่าพอมิแหว่งที่จะเป็นศิลปินต่อไปได้ก็จะรับไว้ และ (4.5) การสืบทอดผ่านช่องทางแหล่งเรียนรู้ของศิลปินมีช่องทางสืบทอด 3 ลักษณะ คือ การสืบทอดผ่านสายตระกูล การเรียนรู้แบบแสวงหาครู และการเรียนแบบครูพักลักจำ

5. คุณลักษณะด้านการต่อรอง

การต่อรองถือเป็นศักยภาพของสื่อการแสดงพื้นบ้านในอีกมิติหนึ่ง จากการวิจัยพบว่า การติดต่อดสื่อสารกับกลุ่มต่างๆ นั้น สื่อการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรีได้ใช้ศักยภาพในการต่อรองอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ การต่อรองระหว่างศิลปินพื้นบ้าน การต่อรองกับผู้รับสาร สมัยก่อนการต่อรองกับผู้รับสาร หรือผู้ชมนั้นในที่นี้หมายความว่า “เจ้าภาพ” หรือ “ผู้ว่าจ้าง” ที่เป็นผู้ไปหาการแสดงพื้นบ้านมาเล่นในงานต่างๆ นักแสดงพื้นบ้านจึงมี

อำนาจในการต่อรองกับเจ้าภาพ ดังเช่น นักแสดง ครูเพลงจะรออยู่ที่บ้านให้เจ้าภาพไปหาติดต่อให้มาแสดง จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าภาพต้องเป็นฝ่ายไปว่าจ้างตามที่อยู่ของคณะนักแสดง กรณีที่ขาดตัวนักแสดงบางคนที่แต่งงานข้ามคณะ หรือย้ายไปอยู่ที่อื่น ก็ต้องพยายามตามหาจนกว่าจะได้ครบ การต่อรองทางวัฒนธรรมจะพบในการละครระยะเวลาการแสดง ซึ่งเดิมต้องอาศัยการไหว้ครูก่อนการแสดง หรือโหมโรงเป็นชั่วโมงก่อนจะเข้าเรื่องการแสดง ก็ถูกคัดทอนการ โหมโรงไหว้ครูเหลือเพียง 5 นาที หรืออาจจะเหลือเพียงกล่าวบูชาครูที่สำคัญ การต่อรองที่ตอบสนองความเชื่อของผู้ชม หรือคนดู เช่น สื่อบ้านบางประเภทผูกพันกับการแก้บนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสร้างอำนาจการต่อรองกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือวิญญาณบรรพบุรุษเจ้าป่า เจ้าเขาที่ชอบดูละครเมื่อครั้งมีชีวิตอยู่ ว่าหากตนสำเร็จในสิ่งที่ได้ก็จะนำการแสดงพื้นบ้านสิ่งนั้นมาแสดงถวาย

6. คุณลักษณะด้านเครือข่าย

เครือข่ายเป็นองค์ประกอบย่อยอย่างหนึ่งของสื่อการแสดงพื้นบ้านที่ถูกประกอบสร้างขึ้นในรูปแบบความสัมพันธ์ที่เอื้อเพื่อเกื้อกูล แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ประกอบด้วย เครือข่ายภายใน ได้แก่ เครือข่ายระหว่างศิลปิน เครือข่ายผู้ชม เครือข่ายระหว่างศิลปินกับลูกศิษย์ และ เครือข่ายภายนอก คือ การสร้างเครือข่ายกับทางราชการ การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนมุมมอง ความรู้ ความเข้าใจกับบรรดาศิลปินกลุ่มคนที่ทำงานด้านการสืบทอดสื่อพื้นบ้าน ทั้งแกนนำในชุมชน รวมทั้งนักวิชาการ ที่ทำงานด้านสื่อพื้นบ้านในพื้นที่ดังกล่าว เครือข่ายเป็นการเปิดพื้นที่ให้บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทความรับผิดชอบด้านวัฒนธรรม ได้มาพบปะ ทำความรู้จัก สร้างเครือข่าย เพื่อประโยชน์ในการสืบทอดสื่อการแสดงพื้นบ้าน

7. คุณลักษณะด้านการบริหารจัดการ

คุณลักษณะด้านการปรับเปลี่ยนด้านการจัดการของสื่อการแสดงพื้นบ้านที่พบเป็นการบริหารจัดการใน 4 ด้าน ประกอบด้วย (7.1) การจัดการตนเองของคณะศิลปินนักแสดง (7.2) การจัดการสมาชิกในวง (7.3) การจัดการเรื่องรูปแบบการแสดง และเครื่องดนตรี สำหรับเรื่องรูปแบบการแสดงสื่อพื้นบ้านจันทบุรีนั้น เดิมทียังผู้ติดกับความเชื่อ แต่ปัจจุบันด้วยสภาพการรับงาน การออกไปแสดงตามการว่าจ้างจึงเป็นความซับซ้อนที่ต้องตามใจคนดูมากขึ้น และ (7.4) การจัดการเรื่องรายได้ที่ขึ้นอยู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบ สำหรับเรื่องของการบริหารจัดการรายได้ ทางคณะนักแสดงส่วนใหญ่ก็ยังคงยึดหลักการจ่ายค่าตัวหรือรายได้ที่มาจากแสดงภายหลังจากการแสดงสิ้นสุดลงอย่างเท่าเทียมกัน

แนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงผลบ้านในจังหวัดจันทบุรีสู่การเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

ประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เป็นเสาหลักที่สำคัญของความร่วมมือในการสร้างประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะการมีสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งหากพิจารณาตามกฎบัตรอาเซียน เป้าหมายหลักๆ ของความร่วมมือด้านประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนมีวัตถุประสงค์สำคัญ 5 ด้าน ตามแนวคิดของ สุรินทร์ พิศสุวรรณ (Pitsuwat, Surin, 2013, p. 130)) ประกอบด้วย ด้านแรก สนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านที่สอง พัฒนาศักยภาพมนุษย์โดยผ่านความร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น ในด้านการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างพลังประชาชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งแห่งประชาคมอาเซียน ด้านที่สาม เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจที่ดี และการดำรงชีวิตของประชาชนอาเซียนด้วยการให้ประชาชนมีโอกาสที่ทัดเทียมกัน ในการเข้าถึงการพัฒนา มนุษย์ สวัสดิการสังคม และความยุติธรรมด้านที่สี่ ส่งเสริมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งทุกภาคส่วนของสังคมได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วม และได้รับผลประโยชน์จากกระบวนการการรวมตัว และการสร้างประชาคมของอาเซียน และด้านสุดท้าย ส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน โดยผ่านการส่งเสริมความนึกคิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมรดกของภูมิภาคยิ่งขึ้น

จากวัตถุประสงค์หลักข้อสุดท้ายที่ว่าด้วยการส่งเสริมอัตลักษณ์ที่หลากหลาย นับเป็นการเปิดช่องว่างให้สื่อการแสดงผลบ้านจันทบุรีได้ทำหลายความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมรดกของภูมิภาค แม้ว่าการตอบโต้ของคำกล่าวของสื่อการแสดงผลบ้านจันทบุรีอาจจะยังไม่ชัดเจนเป็นรูปธรรมที่ไปสู่อาเซียนได้ แต่อย่างน้อยงานวิจัยชิ้นนี้ก็ได้พยายามผลักดันให้ศิลปินในท้องถิ่นจันทบุรีได้รู้จักการเข้าสู่การมีส่วนร่วมในการเป็นประชาคมอาเซียนที่ตอบสนองเสาหลักทางด้านการเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ทั้งนี้จากการสังเกตสื่อการแสดงผลบ้านจันทบุรี อย่างการแสดงผลบ้านอาไยนั้น เป็นสื่อที่ปรับตัวทางวัฒนธรรมแบบผสมผสานอยู่ในตัวเอง ด้วยเป็นสื่อการแสดงผลที่ใช้ภาษาเขมรในการแสดง ขณะเดียวกันก็ใช้แนวทางการแสดงแบบไทยไปประยุกต์ผสมผสานให้คนไทยที่อาศัยในสังคมบ้านแปลงให้ความสนใจในการรับชม แม้ว่าอย่างไรก็ตาม ในความเป็นอวัจนภาษาของการแสดงที่พยายามแสดงออกด้วยท่าทางต่างๆ ประกอบเพลงไม่ว่าจะดีใจ เสียใจ ย่อมเป็นที่รู้ความหมายของการแสดงออกนั้นๆ ด้วยการเสกศิลปะการแสดงที่ผู้ชมต่างก็รับรู้ได้ผ่านการพัฒนารูปแบบแนวทางการปรับตัวและรักษาอัตลักษณ์สื่อพื้นบ้านในบริบท ASCC ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การพัฒนารูปแบบแนวทางการปรับตัว และรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นบ้านในบริบท ASCC

สื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรี จึงเป็นการส่งเสริมให้คนที่พร้อมผู้การเป็นประชาคมอาเซียนสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมของคนอื่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศิลปะวิทยาการกันมากขึ้น การเห็นคุณค่า จุดด้อยของการแสดงทางวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมเสรีภาพของมนุษย์ มีสิทธิเสรีภาพในการเลือกวิถีชีวิตแบบที่ตนต้องการ

สำหรับการพัฒนาแนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรี คณะผู้วิจัยได้รวบรวมแนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านในแต่ละประเภท ดังนี้

ลักษณะแรก การปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้านสามารถปรับเครื่องดนตรีในการแสดง การแต่งเนื้อเพลงให้สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจ การค้าขาย การท่องเที่ยว นอกจากนี้ในเนื้อเพลงสามารถปรับโดยการร้องตามแบบเดิม คือ ท่อนภาษาไทย 1 บรรทัด แล้วร้องเป็นภาษาอังกฤษ 1 บรรทัด แต่ขอให้คงเอกลักษณ์เดิมไว้ เช่น ประเภทลูกคอสร้อยเพลง การร่อนนำแล้วมีคนรับ

ลักษณะที่สอง คือ การทำอย่างไรให้สื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีได้รับการเสนอผ่านสื่อมวลชนสมัยใหม่มากที่สุด ซึ่งอาจจะเสียบรรณรสบางอย่าง เช่น การไหว้ครูที่ต้องอาศัยระยะเวลายาวนาน ก็ตัดทอนเพื่อความสนใจของผู้ชม

ลักษณะที่สาม คือ การเพิ่มช่องทางการนำเสนอสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรี เช่น การทำให้เกิดหลักสูตรการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม การแสดงเพื่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยพัฒนารูปแบบแนวทางการปรับตัวและรักษาอัตลักษณ์สื่อพื้นบ้านในบริบท ASCC ดังกล่าว คือ การสร้างองค์ความรู้ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นจริงจากสังคมอาเซียน การเข้าถึง เข้าใจประวัติศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การปรับตัวที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมต่อเนื่องได้นั้นต้องอาศัยแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม (concept of socio-cultural change) เข้ามาประกอบการศึกษาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ และสื่อท่ามกลางเปลี่ยนแปลงในความเป็นท้องถิ่น นับว่าเป็นการก้าวไปข้างหน้าของสื่อพื้นบ้านภายใต้บริบทของสังคมโลกที่พร้อมปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงไม่เพียงแต่บริบทความเป็นประชาคมอาเซียน แต่ที่สำคัญ คือ จะทำการพัฒนาสื่อพื้นบ้านอย่างไรให้ยังสามารถดำรงอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ผนวกกับกระแสท้องถิ่นภิวัตน์ต่อไป

อภิปรายผล

การศึกษาสื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีทั้ง 4 สนามวิชานั้น ทำให้เข้าใจสื่อการแสดงพื้นบ้านตามการศึกษาวิถีชุมชนที่เป็นขอบเขตแห่งการศึกษาประกอบด้วย การศึกษาระบบเครือญาติ ระบบเศรษฐกิจชุมชน ระบบการเมืองการปกครอง การขัดเกลาทางสังคม และการศึกษา ระบบศาสนาและความเชื่อ การแพทย์และสาธารณสุข ระบบการสื่อสาร ศิลปะ และนันทนาการ (งามพิศ สัตย์สงวน, 2552 (Satsanguan, Ngampit, 2009)) ซึ่งจากการศึกษาสื่อการแสดงพื้นบ้านของจันทบุรีจะพัฒนาสอดคล้องไปตามระบบเกือบครบทุกประเภท เช่น การสืบทอดการแสดงในระบบเครือญาติของศิลปินพื้นบ้าน การปรับเนื้อหาเรื่องราวการแสดงเพื่อตอบสนองระบบเศรษฐกิจให้เกิดการว่างงานไปแสดงต่อเนื่อง การใช้แสดงรณรงค์เพื่อช่วยให้เกิดการหาเสียงเลือกตั้งทำให้ระบบการเมืองการปกครองได้ขับเคลื่อนต่อไป การทำหน้าที่สั่งสอนอบรมมโนธรรมของสื่อพื้นบ้านแต่ละประเภทสอนการใช้ชีวิต การให้ความรู้ การขัดเกลาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม การศาสนาและความเชื่อ สื่อการแสดงพื้นบ้านทุกประเภทในจังหวัดจันทบุรียังคงผูกพันกับความเชื่อที่มีต่อ

ครูบาอาจารย์ ตลอดจนกิจกรรมการแสดงที่ช่วยส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา การเผยแพร่ศาสนาเช่น งานบวช งานประจำปี การแพทย์และสาธารณสุข การได้ออกมาระบำรำฟ้อน ถือเป็นวิธีการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน ระบบการสื่อสาร คือ การใช้ภาษาถิ่นเดิมในการสื่อสาร นอกจากนี้ยังสื่อสารในเรื่องของภาษาท่าทางที่ง่ายต่อความเข้าใจง่ายต่อการสร้างความรู้สึกผ่านดนตรี เสียงเพลง การร้อง ขณะเดียวกันก็เป็นการเสกศิลปะการแสดงพื้นบ้าน การแสดงพื้นบ้านของจันทบุรีต้องอาศัยศิลปะการใช้วาทศิลป์ในการตอบโต้ การใช้ชุดการแสดงที่คงเอกลักษณ์ของการแสดงนั้นๆ การมองทางด้านสุนทรียะ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในลักษณะนันทนาการประเภทหนึ่งทั้งตัวนักแสดง และผู้ชม

จากการศึกษาเรื่องการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรียังคงสนองความต้องการทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจ และการสังสรรค์ทางวัฒนธรรม คือ ความต้องการสนุกสนานรื่นเริงร่วมกัน เนื่องจากความต้องการสนุกสนานรื่นเริงเป็นความต้องการพื้นฐานทางจิตใจอย่างหนึ่งของมนุษย์ การเฉลิมฉลองเนื่องในวาระสำคัญของบุคคลหรือส่วนรวม อาจเนื่องมาจากการประสบความสำเร็จบางอย่างในชีวิต การร่วมงานบุญงานกุศลและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความเชื่อในอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติ ความต้องการสื่อสารข่าวสารสั่งสอน และเสนอความคิดเห็นในสังคมชาวบ้าน สังคมชาวบ้านส่วนใหญ่ในชนบทชาวบ้านจะรู้จักมักคุ้นกันเป็นอย่างดี แม้จะตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกัน เมื่อมีข่าวคราวก็มักจะเดินทางไปบอกต่อๆ กันด้วยปากต่อปาก บางครั้งแทนที่จะใช้ภาษาพูดก็ใช้บทกลอนแทนซึ่งจะมีท่วงทำนองไพเราะ น่าฟังมากขึ้น ครั้นนานเข้าก็เป็นแบบแผน และพัฒนามาเป็นการละเล่นพื้นบ้านสืบไป (พรศักดิ์ พรหมแก้ว, 2540 (Promkaew, Pomsak (Ed.), 1997))

ขณะเดียวกันสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรีนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องนอกเหนือจากการเป็นบริบทประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนอยู่แล้วคือ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ ส่งผลให้ความคิดความเชื่อ และวิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การรับอิทธิพลวัฒนธรรมจากชาติตะวันตกที่มีความเจริญทางวัฒนธรรมสูงกว่า มีความทันสมัย โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและวัยหนุ่มสาว การขยายตัวทางการศึกษาในกลุ่มชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านได้พัฒนาความรู้และความคิด ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสื่อพื้นบ้านต่างๆ การเคลื่อนย้ายของชาวบ้านจากสังคมชนบทสู่สังคมเมือง ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตปรับเปลี่ยนไปตามสังคมเมือง สื่อพื้นบ้านหลายอย่างที่เคยมีความสำคัญต่อชีวิตของชาวบ้านจึงถูกลดบทบาทลงไปมาก ข้อจำกัดบางประการของสื่อพื้นบ้าน สื่อพื้นบ้านแต่ละชนิดได้รับการส่งเสริมและสืบทอดมาจนมีแบบแผนเฉพาะตัว สื่อพื้นบ้านบางอย่างผู้เล่นต้องมีความสามารถบางอย่าง

เป็นพิเศษ เช่น มีความสามารถในการเชิงกลอน มีปฏิภาณดี มีความสามารถในการร่ำทำบางทำเป็นพิเศษ หรือนักดนตรีมีความสามารถในการใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านเฉพาะชิ้น ชาวบ้านเลือกชมสื่อสมัยใหม่มากขึ้น การสื่อสารที่ทันสมัยจึงทำให้บทบาทของสื่อพื้นบ้านลดถอยลง การละเล่นเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยว จากการตื่นตัวในการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยว (พรศักดิ์ พรหมแก้ว, 2540 (Promkaew, Pornsak (Ed.), 1997)) การเปลี่ยนแปลงของสื่อพื้นบ้านในความเป็นวัฒนธรรมย่อย ยังสอดคล้องกับ Joseph Gonzales (2015) พบว่า ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงในการแสดงพื้นบ้านและผลกระทบในวงการศึกษามหาวิทยาลัย กับมุมมองเชิงยุทธศาสตร์ใหม่ ในปริบทของศิลปะการแสดงพื้นบ้านของชุมชนท้องถิ่น ประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงคือมิติหนึ่งในโลกสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะเมื่อวัฒนธรรมต่างๆ ไม่สามารถแยกขาดออกจากกัน รูปแบบของการปฏิบัติทางวัฒนธรรมในปัจจุบันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องวัตถุ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ศาสนา ความคิด และประเพณีทางสังคม (Ramon P. Santos, 2015)

คุณลักษณะของการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี

สื่อการแสดงพื้นบ้านจังหวัดจันทบุรี มีคุณลักษณะที่สำคัญ 7 ด้าน คือ ด้านรูปแบบและเนื้อหา ด้านกระบวนการสื่อสารในการแสดง ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านการต่อรอง ด้านเครือข่าย และด้านการบริหารจัดการ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการปรับในรูปแบบการปรับประสานและมีการเพิ่มบทบาทหน้าที่ใหม่ ทำให้สื่อพื้นบ้านจันทบุรียังคงยืนหยัดอยู่ได้ท่ามกลางกระแสของโลกาภิวัตน์ โดยที่ผ่านมาสื่อพื้นบ้านเป็นการปรับตัวโดยเจ้าของวัฒนธรรมตามธรรมชาติ (by nature) ที่ไร้ทิศทางชัดเจน และจำกัดในระดับบุคคล ซึ่งไม่เพียงพอต่อการสืบทอด เนื่องจากอาจเกิดการผิดเพี้ยนและสูญหายไปในอนาคต ดังนั้นแนวทางในการปรับตัวสืบทอดควรจะต้องมีการวางแผน (by plan) โดยพิจารณาให้ครบถ้วนตามองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้สืบทอดทั้งศิลปินและผู้ชม เนื้อหาที่สืบทอด การส่งเสริมและเพิ่มช่องทาง/วาระโอกาส ทั้งนี้แนวทางที่นำเสนอคือการรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการปรับประยุกต์ การปรับประสานโดยคำนึงถึงแก่นที่ต้องยึดมั่นไว้ การสืบทอดศิลปินและผู้ชมระดับคุณภาพ การสานสัมพันธ์ระหว่างสื่อการแสดง สื่อวัตถุ และสื่อพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพื้นบ้านต่างๆ และการรักษาบทบาทหน้าที่เดิมรวมถึงการเพิ่มบทบาทหน้าที่ใหม่ให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน เพื่อความยั่งยืนของสื่อพื้นบ้าน (จิราพร ขุนศรี, 2557 (Khunsri, Jiraporn, 2014)) โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบที่สำคัญที่ คือ กระบวนการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง

การสื่อสาร และผู้รับสาร (กิตติคุณ ประพิน, 2550 (Prapin, Kittikhun, 2007)) นอกจากนี้ สื่อการแสดงผลที่บ้านยังคงให้ความสำคัญที่ตัวรูปแบบและเนื้อหาไปพร้อมๆ กัน (ปรีดา นักร, 2549 (Nakkare, Preeda, 2006)) เพื่อสร้างคุณค่าให้สื่อการแสดงผลที่บ้านยังคงมีสถานภาพ และคุณค่าต่อผู้รับสารในกลุ่มที่หลากหลายรวมถึงกลุ่มวัยรุ่น คุณลักษณะดังกล่าวยังส่งผลที่สามารถสร้างแผนให้เกิดการนำสื่อการแสดงผลที่บ้านมาแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น บนความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่จะพร้อมเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน โดยการผลักดัน ให้สื่อการแสดงผลที่บ้านจังหวัดจันทบุรีเป็นหนึ่งในแผนงานการสร้างอัตลักษณ์ตาม การรองรับประชาคมอาเซียน (ฐนกร ชารพินทร์, 2556 (Karaphan, Thanakorn, 2013)) การปรับตัวในส่วนของบริษัทหน้าทีของสื่อพื้นบ้าน และการสืบทอดภูมิปัญญาของศิลปะ การแสดงก็มีส่วนสำคัญ

การวิเคราะห์คุณลักษณะสื่อพื้นบ้านยังสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ในระดับปัจเจก ในระดับชุมชนเป็น กลไกในการควบคุมปกป้องชุมชนให้เกิดความบันเทิง ให้การศึกษาอบรม สร้างอัตลักษณ์ ตัวตนของชุมชน และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม บทบาทหน้าที่ของสื่อการแสดงผลที่บ้าน บางชนิดเกิดขึ้นเพื่อพัฒนาระบบนิเวศเนื้อหาการแสดงผลที่ตอกย้ำเรื่องความเคารพในธรรมชาติ โดยพื้นที่ที่ให้ผลิตซ้ำความคิดต่อธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นช่องทางหนึ่งในการเป็นสื่อ เพื่อสนทนาเรื่องสิ่งแวดล้อม บทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้มีทั้งบทบาทหน้าที่สืบเนื่อง หน้าที่ ที่หายไป หน้าที่คลี่คลาย และหน้าที่ที่เพิ่มใหม่ (ขนิษฐา นิลผึ้ง, 2549 (Nilphung, Khanitta, 2006); ปทุมมาศ สุทธิสวัสดิ์, 2549 (Suttisawat, Pratoommas, 2006); เชียรชัย อิศรเดช และคณะ, 2547 (Issaradet, Thianchai, and et al., 2004))

แนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงผลที่บ้านในจังหวัดจันทบุรีสู่การเป็น ประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

จากคุณลักษณะทั้ง 7 ด้านของการปรับตัวของสื่อการแสดงผลที่บ้านจันทบุรีนั้น หากพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ส่วนใหญ่การปรับตัวเป็นไป ในลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม (acculturation) คือ “การผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อระหว่างวัฒนธรรม มันเป็นผลมาจากการที่ปัจเจกชน หรือกลุ่มคนต่างๆ แทนที่วัฒนธรรมของตนเองโดยวัฒนธรรมอื่นๆ โดยทั่วไปกระบวนการ ผสมผสานทางวัฒนธรรมจะแตกต่างกันออกไปตามสถานการณ์ต่างๆ กระบวนการดังกล่าว จะเกิดขึ้นในระดับวัฒนธรรมย่อยด้วย” ในอนาคตอัตราการผสมผสานทางวัฒนธรรมของ ชนกลุ่มน้อยต่างๆ ในสังคมไทยคงจะเร็วยิ่งขึ้น มีการติดต่อทางวัฒนธรรม เป็นปรากฏการณ์

ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เมื่อชน 2 กลุ่มที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันมาติดต่อกัน แต่ละกลุ่มอาจให้อิทธิพลซึ่งกันและกันได้ แต่ถ้าการติดต่อเป็นไปในระยะเวลาสั้นๆ ก็อาจไม่มีอิทธิพลที่ยาวนาน แต่ถ้าติดต่อกันยาวนานขึ้น อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อกันได้ ซึ่งอาจเป็นอิทธิพลแต่ฝ่ายเดียว หรือส่งผลกระทบต่อกันทั้งสองฝ่ายได้ (งามพิศ ศัตย์สงวน, 2556 (Satsanguan, Ngampit, 2013))

ในอนาคตก็จะพบว่า สื่อการแสดงพื้นบ้านยังคงต้องอาศัยการปรับตัวทางวัฒนธรรมในลักษณะที่ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้บริบทการเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนนั้น ถือเป็นลักษณะการปรับตัวเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ ซึ่งสื่อการแสดงพื้นบ้านที่มีลักษณะเป็นการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างชาวชองและสิดปินพื้นบ้านอาไฮชาวกัมพูชาที่มาอาศัยอยู่ในประเทศไทยก็จะปรับตัวแบบ Ethno-Oriented Identity คือ การยึดติดอยู่กับลักษณะแบบดั้งเดิมของตนเอาไว้ และในขณะเดียวกันก็มีการปรับรับเอาวัฒนธรรมใหม่ หรือวัฒนธรรมหลักมาน้อย และอาจถึงขั้นปฏิเสธวัฒนธรรมใหม่ หรือวัฒนธรรมใหม่ ทั้งนี้ในกลุ่มชาติพันธุ์ของนั้น การแสดงและวิถีชีวิตดังกล่าวเริ่มมีลักษณะแบบ Assimilation Identity คือ การไม่ยึดติดกับอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตนเลย และมองว่าวัฒนธรรมของตนแบบดั้งเดิมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมใหม่ หรือวัฒนธรรมเก่ามากกว่า (Berry and et al., 1987) ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองถูกกลืนหายไปตามกระแสหลัก เราจะเห็นได้จากลูกหลานชาวชองในยุคปัจจุบันเริ่มไม่รับรู้ขนบธรรมเนียมเดิม บางคนก็ไม่รู้ตัวด้วยซ้ำว่าบรรพบุรุษของตนเป็นเชื้อสายชาวชอง

ความพยายามให้สื่อการแสดงพื้นบ้านจังหวัดจันทบุรีนั้นเข้าสู่การมีส่วนร่วมในการเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนนั้นเป็นเรื่องที่ยังคงท้าทายต่อไปของภาคส่วนงานทางด้านวัฒนธรรมซึ่งหากพิจารณาถึงวัฒนธรรมกระแสหลัก และกระแสรองคงต้องบอกว่าถ้านโยบายจากส่วนกลางยังไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการแสดงพื้นบ้านให้เข้าสู่เสาหลักการเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน สื่อการแสดงพื้นบ้านท้องถิ่นก็คงทำได้ตามมีตามเกิดในสิ่งที่คณะผู้วิจัยพยายามขับเคลื่อนให้เกิดขึ้น การวิจัยเรื่องดังกล่าวจึงเป็นคล้ายการทดลองดูว่า ถ้าบริบทด้านการเปลี่ยนแปลงของการเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนเกิดขึ้นได้จริง สื่อการแสดงพื้นบ้านจันทบุรีจะปรับตัวได้หรือไม่อย่างไร คำตอบส่วนหนึ่งนั้นได้มาจากกลุ่มสิดปินอาวโซ ซึ่งก็ยังคงนึกไม่ออกว่าจะปรับอย่างไรให้เรียกว่าเป็นการปรับตัวตามประชาคมอาเซียน ดูเหมือนเป็นเรื่องที่ไกลตัวมากเรียกได้ว่า เสาหลักทางด้านประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนนั้นมิได้โดดเด่นมากเท่ากับเสาหลักทางการเมืองและด้านเศรษฐกิจ แต่ประชาคมอาเซียนจะเปรียบเสมือน

บ้านที่มีความสุขสำหรับคน 600 ล้านคนหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเสาหลักทางด้านประชาสังคม และวัฒนธรรมอาเซียนมากที่สุด (สุรินทร์ พิศสุวรรณ, 2556 (Pitsuwat, Surin, 2013))

แนวทางการปรับตัวของสื่อการแสดงผลบ้านจันทบุรีภายใต้บริบทการเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนจึงต้องมุ่งเน้นตอบสนองวัตถุประสงค์ของประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนที่ว่าด้วยการส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน โดยผ่านการส่งเสริมความนึกถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมรดกภูมิภคามากยิ่งขึ้น ดังนั้น เรื่องอัตลักษณ์ท้องถิ่น จึงเป็นเรื่องที่การวิจัยครั้งนี้ถูกนำมาเป็นกรอบในการอภิปรายได้อย่างดีที่สุด เพราะช่วยให้ปรับตัวอย่างไรก็ต้องคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ให้ความเป็นท้องถิ่นนิยม (localization) ยังคงอยู่ และก้าวไปพร้อมกับกระแสความเป็นโลกาภิวัตน์ (globalization)

สาเหตุหลักประการหนึ่งของการแตกกระจายอัตลักษณ์ของตัวตนนี้ ส่วนหนึ่งมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ หรือการไหลบ่าของกระบวนการทำให้กลายเป็นตะวันตก (westernization) ปะทะกับกระแสของท้องถิ่นนิยม และตะวันออกนิยม (orientalism) ซึ่งอารยธรรมหลักของโลกได้แตกออกเป็นกลายกลุ่ม จึงส่งผลให้เกิดคำว่า “เราเป็นมากกว่าวัฒนธรรมของเรา” ซึ่งในสังคมวัฒนธรรมไทยก็เช่นเดียวกันเราค้นพบว่าในการเป็นประชาคมอาเซียนนั้นจะต้องยอมรับความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

หัวใจสำคัญของการปรับตัวของสื่อการแสดงผลบ้านจันทบุรีภายใต้บริบทการเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสนใจกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (intercultural communication) ที่จะนำไปสู่การพัฒนาการรู้เท่าทันโลก (global literacy) เพื่อสามารถพัฒนาแนวคิดต่างๆ ในเรื่องความเป็นไปของโลก (global perspectives) เพราะถึงอย่างไรในที่สุดก็ไม่มีชาติใดที่จะอยู่อย่างโดดเดี่ยวเดียวดายโดยไม่มีการติดต่อข้องเกี่ยวกับ หรือมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศอื่น เนื่องจากว่าต้องพึ่งพาอาศัยกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง (global interdependence) เสมอ (จุฑาพรธรรพ์ ผดุงชีวิต, 2550 (Padungchewit, Judhaphan, 2007))

ปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับท้องถิ่นที่จะนำไปสู่ท้องถิ่นอื่น คือ เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร และการคมนาคม บทบาทของการรายงานข่าวสารทั้งจากสถานีโทรทัศน์ และข่าวสารผ่านอินเทอร์เน็ต การใช้สื่อเพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสร้างภาพลักษณ์ให้ท้องถิ่นเกิดขึ้นจากอิทธิพลของการสื่อสารเป็นตัวแปรสำคัญ ขณะเดียวกันภาพลักษณ์ของท้องถิ่นก็สามารถสร้างขึ้นเอง และถูกสร้างขึ้น ต่างก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับปัจจัยด้านการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ในฐานะที่ท้องถิ่นนั้นเป็นผู้กระทำ และเป็นผู้ถูกกระทำจากปรากฏการณ์ของกระแสโลกาภิวัตน์ (Appadurai, 1990; ธินิจาญจน์ จินาพันธ์, 2552 (Jinapant, Tanikan, 2009))

อย่างไรก็ตามหากจะอภิปรายถึงลักษณะวัฒนธรรมท้องถิ่นในกระบวนการโลกาภิวัตน์สามารถใช้มุมมองในทฤษฎีการผสมข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ได้ขยายผลออกไปว่าสื่อการแสดงผลพื้นบ้านจันทบุรีในอนาคตจะปรับตัวอย่างไรกับกระแสวัฒนธรรมท้องถิ่นกับกระบวนการโลกาภิวัตน์ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะทุกวัฒนธรรมล้วนมีการข้ามสายพันธุ์ทั้งสิ้น (All cultures are hybrid) ไม่เคยมีวัฒนธรรมใดที่หยุดนิ่ง หรือเป็นหนึ่งเดียวในตัวเอง แต่ทุกวัฒนธรรมจะมีความแตกต่าง และความหลากหลายในตัวเองเสมอ ปฏิสัมพันธ์ และความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย (Bhabha, H., 1994) เชื่อว่า ไม่เคยมีวัฒนธรรมใดที่สมบูรณ์ในตัวเอง (Never finished in itself) ทุกวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่นๆ เสมอ (Changing relatively to other cultures) ไม่ว่าวัฒนธรรมใดๆ ในโลกก็มิได้มีคุณลักษณะที่หยุดนิ่ง ทั้ง การแต่งกาย การใช้ชีวิต การทำงาน การใช้ เวลาว่าง หรือการสื่อสารของมนุษย์ล้วนมีการเปลี่ยนแปลงสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

การสร้างอัตลักษณ์แบบใหม่ทางวัฒนธรรม โดย Hall (1992) กล่าวถึง วัฒนธรรมลูกผสมระหว่างความเป็นโลก และท้องถิ่นว่า เมื่อใดก็ตามที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรม โลก และวัฒนธรรมท้องถิ่นจะเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “อัตลักษณ์ใหม่ทางวัฒนธรรม” (New culture identities) ขึ้นมาเสมอ เช่นเดียวกับ Barker (2002) เสริมว่า แนวคิดเรื่องการข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรม มักเชื่อกันว่าวัฒนธรรมต่างๆ สามารถพบปะ และผสมผสานระหว่างกันได้ แม้แต่วัฒนธรรมที่เป็นลูกผสมอยู่แล้วก็สามารถผสมผสานแตกลูกหลานออกไปได้อีก ก่อกำเนิดเป็นตัวตน โฉมหน้า อัตลักษณ์ใหม่ๆ ทางวัฒนธรรมเสมอ และที่สำคัญกระบวนการก่อรูปใหม่ทางวัฒนธรรมเช่นนี้สามารถทำสิ่งที่ผู้คนเคยคิดว่าเป็นไปไม่ได้ให้เป็นไปได้ หรือผสมผสานความเป็นโลก และท้องถิ่นที่ไม่น่าจะเข้ากันได้ ให้บังเกิดขึ้นได้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อการแสดงผลพื้นบ้านมีมากมาย เพื่อให้ได้รายละเอียดเชิงลึกควรเลือกศึกษาสื่อพื้นบ้านที่สำคัญเพียงอย่างเดียว และเห็นทิศทางการขับเคลื่อนสู่การปรับตัวเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนได้อย่างแท้จริง

2. ประเด็นเครือข่ายของศิลปินพื้นบ้าน นับเป็นพลังสำคัญที่จะทำให้สื่อพื้นบ้านยังคงดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง ดังนั้นการวิจัยควรศึกษา และให้ความสำคัญกับเครือข่ายของศิลปินพื้นบ้าน

3. ก่อนหน้านั้นผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ว่าด้วยการสร้างสรรค์สื่อการแสดงพื้นบ้าน จันทบุรีภายใต้บริบทการเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ยังคงเป็นเรื่องยากที่จะลงมือฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปินบางคนเป็นเพียงชาวบ้านไม่สามารถสื่อสาร และเข้าใจภาษาอังกฤษ การลองปรับเนื้อร้อง และฝึกซ้อมทำให้ดูดีขึ้น ในฐานะเจ้าของการแสดงจึงต้องล้มเลิกไป และฝากให้เป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษา ที่ทำการสอนทางด้านนิเทศศาสตร์ การแสดง วัฒนธรรมศึกษา ลองใช้การปรับประยุกต์ดังกล่าวเป็นการแสดงที่สร้างสรรค์ในโอกาสต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือกันสร้างบทละครที่ตอบสนองภารกิจทางด้านประชาคมอาเซียนก็จะทำให้เกิดการสร้างสรรค การแสดงถึงความสามารถพิเศษของผู้แสดงได้เช่น การร้องในละครเท่งต๊กเป็นภาษาอังกฤษ มีการแปลไทยคำอังกฤษคำ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการวิจัยครั้งนี้ยังพบจุดบกพร่องคือ ผู้วิจัยยังงกขยืมกรอบแนวคิดเพื่อการปรับตัวคุณลักษณะบางประการของสื่อพื้นบ้านของนักวิจัยท่านอื่นมา ซึ่งยังคงเป็นไปตามแนวคิดคุณลักษณะดังกล่าวอยู่ จึงเป็นเรื่องยากที่จะทำให้สอดคล้องกับการปรับตัวภายใต้ประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน การศึกษาจึงยังไม่ได้ในการบูรณาการความรู้เชิงศาสตร์ระหว่างหาการปรับตัวของสื่อการแสดงพื้นบ้าน และการเป็นประชาคมอาเซียน และสอดคล้องกับสภาพที่ควรจะเป็น หากมีการศึกษาการปรับตัวขอเสนอแนะให้ผู้วิจัยท่านอื่นเน้นกระบวนการปฏิบัติการเพื่อการสื่อถึงความชัดเจนในการปรับตัวอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งคงไม่ใช่เพียงแต่การได้เงินทุนโยกย้าย หรือรูปแบบการพัฒนา ซึ่งบางอย่างยังไม่ได้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

2. ควรมีการศึกษาโดยออกแบบระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ เช่น การวัดความรู้ของศิลปินพื้นบ้านว่าตระหนักถึงความเป็นประชาสังคม และวัฒนธรรมอาเซียนในระดับใด เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดการขับเคลื่อนการปรับตัวสู่การเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนต่อไป

References

- กาญจนา แก้วเทพ. (2548). ทฤษฎีตามทัศนะสำนักหน้าพื้นนิยม. ใน *ปรัชญานิเทศศาสตร์ และทฤษฎีการสื่อสาร*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช.
- กิตติคุณ ประพิน. (2550). *องค์ประกอบของการสื่อสารเพื่อการสืบทอดงานประเพณี ปอยส่างลองในจังหวัด เชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ขนิษฐา นิลผึ้ง. (2549). *การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน: ศึกษากรณีงานปฐมนิเทศ จังหวัดเพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์, วารสารศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2551). *การวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____. (2556). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์* [อัดสำเนา]. เอกสารประกอบรายวิชาขอบเขตและวิธีการศึกษา. ตุลาคม 2556, กรุงเทพมหานคร: โครงการปรัชญาคุณูปบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุฑาพรรธ ผดุงชีวิต. (2550). *วัฒนธรรม การสื่อสาร และอัตลักษณ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราพร ขุนศรี. (2557). เพลงขอล้านนาพื้นบ้านจังหวัดเชียงรายกับการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในยุคโลกาภิวัตน์สื่อ. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 9(1) (มกราคม-มิถุนายน 2557), 24-60.
- จุนกร ชารพันธ์. (2556). *แผนปฏิบัติการชุมชนเพื่อรองรับประชาคมและวัฒนธรรมอาเซียน ตำบลโนนสูง อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธินิกานุจน์ จินาพันธ์. (2552). *โลกาภิวัตน์วัฒนธรรม: สื่อกับท้องถิ่นนิยมในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์คุณูปบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรชัย อิศรเดช และคณะ. (2547). *โครงการศักยภาพโนราในการพัฒนาท้องถิ่น*. รายงานวิจัย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ปทุมมาส สุทธิสวัสดิ์. (2549). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการสืบทอดภูมิปัญญา ศิลปะการแสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี*. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต กลยุทธ์การพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

- ปัทมา วุฒิประดิษฐ์. (2550). *การศึกษาคนตรีการเล่นอาลัย หมู่บ้านแปลง ตำบลหนองตาคง อำเภอบึงนาราง จังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขามนุษยคุริยางควิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประกาศิรี ศรีประดิษฐ์. (2545). *ละครเท่งตึกในจังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริดา นักร. (2549). *แนวทางการส่งเสริมหนังตะลุงสำหรับกลุ่มผู้รับสารวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์วารสาร-ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พงษ์เทพ เทพกาญจนา. (2555). *ภาพอนาคตของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน: ความฝันการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข”(ปาฐกถาพิเศษ). สัมนนาประชาสังคม และวัฒนธรรมอาเซียนนำพาสันติสุขสู่ประชาคมอาเซียน. กรุงเทพมหานคร, สำนักนายกรัฐมนตรี.*
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว (บรรณาธิการ). (2540). *ที่ทรงสนัวัฒนธรรม: รวมบทความวิจัยทางวิชาการวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- แพน สุจิต. (2558). *ร้านวดบ้านเกาะขวางจังหวัดจันทบุรี*. สัมนา 15 ตุลาคม 2558.
- วิไลลักษณ์ ภูักกิต (2559). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อของโรงเรียนต้นแบบการเตรียมเยาวชนสู่ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต วัฒนธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมสุข หินวิมาน. (2548). *ทฤษฎีสานักวัฒนธรรมศึกษา. ใน ปรัชญาในเทศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร (หน่วยที่8-15). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.*
- สายพิรุณ สันถักษ์. (2546). *ดนตรีในสังคมวัฒนธรรมของชาวของตำบลตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสตร์ดุริยางคศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ. (2556). *อาเซียนรู้ไว้ได้เปรียบแน่ (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- Appadurai, A. (1990). Disjuncture and Difference in the Global Culture Economy. *Theory, Culture & Society*, 7(1990), 295-310.
- Barker, C. (2002). *Making Sense of Culture Studies: Central Problems and Critical Debates*. London: Sage.
- Bhabha, H. (1994). *The Location of Culture*. New York: Routledge.
- Berry and et al. (1987). *Communication across culture*. California: Sage.

- Hall, Stuart. (1992). The West and the Rest: Discourse and Power. In Stuart Hall and Baram Gieben [eds.], *Formation of Modernity*. Cambridge: Polity.
- Hidetoshi, Kato. (1977). *Popular Images of America*. Washington D.C.: Eric clearinghouse.
- Ramon Pagayon Santos. (2015, September). The phenomenon of change in folk performing arts and its impact on ASEAN education: new strategies. Paper presented at the *SAC international conference on the Folk Performing Arts in ASEAN*, Bangkok, Thailand.

บทบาทของเฟชบุ๊กแฟนเพจกับการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

The role of Facebook fan page toward online hate speech

สาวิตรี พรหมสิทธิ์*

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “บทบาทของเฟชบุ๊กแฟนเพจกับการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของเฟชบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict ที่มีต่อการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สํารวจและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ปรากฏในเฟชบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict ในระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม – 15 กรกฎาคม 2560 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 65 โพสต์

ผลการศึกษาพบว่า เฟชบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict มีการนำเสนอเนื้อหา (โพสต์) ที่สร้างความเกลียดชังในประเด็นเรื่องอื่นๆ มากที่สุด จำนวน 47 เรื่อง (ร้อยละ 72.31) รองลงมาคือ ประเด็นเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 10 เรื่อง (ร้อยละ 15.38) และประเด็นชนชั้นทางสังคมหรือฐานะทางเศรษฐกิจจำนวน 4 เรื่อง (ร้อยละ 6.15) นอกจากนี้ เฟชบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict มีการนำเสนอเนื้อหา (โพสต์) ที่มีความรุนแรงในระดับที่ 3 มากที่สุด คือ การขู่ให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายจำนวน 39 เรื่อง (ร้อยละ 60.00) รองลงมาคือ ระดับที่ 2 ได้แก่การตั้งใจแบ่งแยก/กีดกัน/สร้างความเป็นเขา-เราต่อกลุ่มเป้าหมายจำนวน 20 เรื่อง (ร้อยละ 30.77) และระดับที่ 4 การขู่ให้มีการใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายจำนวน 5 เรื่อง (ร้อยละ 7.69)

ผลการศึกษายังพบว่า เฟชบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict มีการนำเสนอเนื้อหาที่มีลักษณะสอดคล้องตามบทบาทหน้าที่ของสื่อจำนวน 35 เรื่อง (ร้อยละ 53.85) และมีการนำเสนอ

---

* .....

เนื้อหาหรือโพสต์ที่มีลักษณะไม่สอดคล้องตามบทบาทหน้าที่ของสื่อ จำนวน 30 เรื่อง (ร้อยละ 46.15)

คำสำคัญ: ละครมาแอดดิก, เฟซบุ๊กแฟนเพจ, การสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชัง, ออนไลน์

Abstract

The purpose of the study “The role of Facebook fan page toward online hate speech” aims to monitor the role of Drama-addict Facebook fan page which effect on online hate speech. The methodology of this study based on content analysis of 65 posts on the Drama-addict Facebook fan page for 6 months during 15 January to 15 July 2017.

The result shows that others issue is the most significant number of content that lead to hate speech, which makes up 47 posts (72.31%). Secondary, 10 posts (15.38%) concern the issue of nationality, religion and culture. And there are 4 posts (6.15%) that are relevant to social class and economic status. Moreover, the data from content analysis indicates that the level 3 of violence is the biggest proportion of hate speech content on Drama-addict fan page, which constitutes 39 posts (60.00%). The 3-severity level of this study could interpret that these posts provoke hate speech into target group and followers. There are 20 posts (30.77%) that are ranked in level 2 of violence. The content of 2-severity level aims to discriminate, block and separate target group who have different opinions. However, 5 posts (7.69%) are categorized in level 4 which intend to stir up the violent action toward target group.

Additionally, the study shows that Drama-addict fan page has content which harmonize with the social functions of media for 35 posts (53.85%), and also has content that do not match the social functions of media for 30 posts (46.15%).

Keywords: Drama-addict, Facebook fan page, hate speech, online

บทนำ

ในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมาได้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมรูปแบบหนึ่งแพร่ระบาดขึ้นในโลกออนไลน์อย่างต่อเนื่องและมากขึ้นทุกขณะ นั่นคือ ปรากฏการณ์ “การประจานบนโลกออนไลน์” ซึ่งนอกจากบุคคลที่ทำผิดจะได้รับโทษทางกฎหมายจากการกระทำนั้นแล้ว บุคคลนั้นยังได้รับบทลงโทษทางสังคมจากคนในโลกออนไลน์ผ่านการแสดงความคิดเห็นในเชิงตำหนิหรือต่อว่าด้วยภาษาที่รุนแรง หรือที่เรียกว่า ‘การลงทัณฑ์ออนไลน์’ อีกด้วย

การสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech) คือ การสื่อสารทุกรูปแบบที่มีฐานอคติมาจากเรื่องเชื้อชาติ ชนชั้น รสนิยมทางเพศ สถานที่เกิด ศาสนา อุดมการณ์ทางการเมือง ไปจนถึงกลุ่มวัฒนธรรมย่อยต่างๆ ที่นำไปสู่การแบ่งแยก โดยเนื้อหาที่แสดงออกมักเป็นการด่า ใช้ภาษาเหยียดหยาม รุนแรง ดูถูกเหยียดหยาม สร้างความเข้าใจผิด เผยแพร่ข้อมูลที่ผิด ทำให้มีความหมายเชิงลบ หรือลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น รวมทั้งการสื่อสารที่สร้างความรู้สึกรังเกียจแบ่งฝักแบ่งฝ่ายออกชัดเจน สื่อความหมายปฏิเสธการอยู่ร่วมกัน กีดกันออกจากสังคม ตีตราประทับภาพเหมารวมในเชิงลบ ขูยงปลุกปั่น ปลุกระดมให้ผู้อื่นร่วมเกลียดชัง สนับสนุนให้ใช้ความรุนแรงกับผู้ที่เห็นต่าง นำไปสู่ความรุนแรง การระดมกำลังไล่ล่า การลงทัณฑ์ทางสังคม รุมประณามอย่างรุนแรง การเนรเทศหรือนำไปสู่การประกาศเข่นฆ่า

อย่างไรก็ดี แม้ปรากฏการณ์การสื่อสารความเกลียดชังนี้จะไม่ใช่อะไรใหม่ในประวัติศาสตร์โลกรวมถึงประวัติศาสตร์ในประเทศไทยต่างก็เคยผ่านเหตุการณ์ความขัดแย้งในลักษณะนี้มาแล้วทั้งสิ้น แต่ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้ภูมิทัศน์สื่อของโลกกำลังเปลี่ยนบทบาทสำคัญในการรายงานและนำเสนอข่าวสารจากสื่อกระแสหลักที่เคยมีอิทธิพลต่อสังคมและมวลชนในระดับสูงมาอย่างหนึ่งสื่อพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และสื่อโทรทัศน์ มาสู่สื่อใหม่ (New Media) โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่มีลักษณะเปิดกว้าง ก้าวพ้นข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารได้แบบทันทีทันใด (real-time) รวมไปถึงคุณลักษณะสำคัญที่สามารถเปลี่ยนบทบาทของ ‘ผู้รับสาร’ ให้กลายมาเป็น ‘ผู้ส่งสาร’ ได้ตลอดเวลาซึ่งทำให้สื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทสำคัญในการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารตลอดจนความคิดเห็นต่างๆ ของคนในสังคมได้อย่างทรงพลัง และด้วยคุณสมบัติเฉพาะตัวเหล่านี้เองที่ยังช่วยส่งเสริมให้ ‘การสื่อสารความเกลียดชัง’ เกิดขึ้นได้ง่ายและแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วราวกับเป็นเชื้อไวรัส (Viral)

นอกจากนี้ อีกปรากฏการณ์หนึ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในบริบทของการสื่อสารออนไลน์ คือ การเกิดขึ้นของเฟชนิกแฟนเพจในลักษณะที่เป็นเพจ ‘เล่าข่าว’ หรือนำเสนอเนื้อหาความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่างๆ ที่กำลังเป็นกระแสร้อนแรงในสังคมขณะนั้น (Hot Agenda) ซึ่ง ‘Drama-addict’ เป็นเฟชนิกแฟนเพจในลักษณะดังกล่าวที่ได้รับความนิยม และสามารถสร้างพลังทางการสื่อสารให้เกิดขึ้นในสังคมวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว มีจำนวนคนติดตามทั้งสิ้น 1,730,543 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 25 กรกฎาคม 2560) ทั้งนี้ วิธีการเล่าเรื่องของแฟนเพจ Drama-addict มีความเป็นกันเองในระดับสูง มีลีลาการใช้ภาษาที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย รวมถึงยังเร้าอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านให้อยากมี ‘ส่วนร่วม’ หรือ ‘อิน’ ตามเรื่องราวได้ไม่ยาก จึงอาจกล่าวได้ว่า Drama-addict เป็นหนึ่งในเพจเล่าข่าวที่มีอิทธิพลและมีบทบาทในการเป็นพื้นที่ ‘ระบาย’ และ ‘ส่งต่อ’ อารมณ์ความรู้สึกของคนในสังคมอีกด้วย

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของเฟชนิกแฟนเพจกับกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์ โดยเลือกศึกษาจากเฟชนิกแฟนเพจ Drama-addict ว่ามีการนำเสนอเนื้อหาที่เข้าข่ายสร้างความเกลียดชังให้เกิดขึ้นในสังคมหรือไม่และอย่างไร รวมทั้งยังต้องการสำรวจปฏิกิริยาของผู้รับสารที่มีต่อการนำเสนอเนื้อหาที่สร้างความเกลียดชังเหล่านั้น และบทบาทการทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนของเฟชนิกแฟนเพจ Drama-addict ที่มีต่อการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์ เพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบมาตรฐานในการทำงานด้านวารสารศาสตร์บนสื่อสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะเนื้อหาการโพสต์ในเฟชนิกแฟนเพจที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์
2. เพื่อศึกษารูปแบบการตอบสนองของลูกเพจที่มีต่อเนื้อหาการโพสต์ที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์
3. เพื่อศึกษาบทบาทของเฟชนิกแฟนเพจ Drama-addict ที่มีต่อการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีบทบาทหน้าที่เชิงสังคมของสื่อใหม่ (Social Functionalism of New Media)

ลาสเวลล์ (Lasswell, 1948, อ้างถึงใน อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และคณะ, 2547) ได้ระบุหน้าที่ทางสังคมหรือพันธกิจทางสังคม (Social functions) ของสื่อสารมวลชนไว้

คือ เป็นผู้เฝ้าระวังและตรวจสอบสิ่งแวดล้อมทางสังคมและการเมือง หรือที่ใช้กันทั่วไปว่า สื่อสารมวลชนมีหน้าที่เป็น “หมาเฝ้าบ้าน” (watchdog) ของสังคม นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังเป็นผู้ประสานให้ส่วนต่างๆ ของสังคมร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และประการสุดท้ายเป็นผู้ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมแก่คนรุ่นต่อไป นอกจากนี้ ไรท์ (Wright, 1960) ยังได้ขยายต่อไปว่า การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมน่าจะหมายรวมถึงศิลปวัฒนธรรมและความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ ซึ่งทำให้ปัจเจกบุคคลได้รับความพึงพอใจ ได้ผ่อนคลายความเครียดจากปัญหาในชีวิตประจำวัน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าว ประกอบด้วย 1) หน้าที่การให้ข่าวสารข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังสภาพแวดล้อม 2) หน้าที่ในการเชื่อมโยงประสานส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน (Correlation) 3) หน้าที่สร้างความต่อเนื่อง (Continuity) และ 4) หน้าที่ให้ความบันเทิง (Entertainment) มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์บทบาทของเฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict ที่มีต่อการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

สื่อสังคมออนไลน์มีคุณลักษณะสำคัญที่เอื้อให้ผู้ใช้สามารถสร้างและแบ่งปันข้อมูลทั้งในรูปแบบตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง จนเกิดการแพร่กระจายในสังคมออนไลน์เป็นวงกว้าง เป็นผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ที่ผู้ใช้สื่อสามารถติดต่อสื่อสาร พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างความสัมพันธ์ ตลอดจนสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ด้วยกัน จึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้ว่า คุณลักษณะดังกล่าวของเฟซบุ๊กแฟนเพจซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่งส่งผลต่อการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์หรือไม่และอย่างไร

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech)

ชาญชัย ชาญสุข โกศล (2555) กล่าวว่า hate speech เป็นการแสดงออกทั้งทางคำพูด ข้อเขียน และการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์อื่นๆ ที่มุ่งโจมตี ประจาน สบประมาท หรือข่มขู่ ผู้ถูกกล่าวถึงอย่างร้ายแรงถึงขั้นที่ประหนึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการทำร้ายหรือก่ออันตรายต่อผู้ที่ถูกกล่าวถึงได้ แม้โดยปกติแล้วจะใช้ประเด็นเรื่องสีผิว เชื้อชาติ ศาสนา และเพศเป็นแกนเรื่องหลัก แต่ก็สามารถขยายครอบคลุมได้แทบทุกประเด็น ทั้งชนชั้น ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา อุดมการณ์ ฯลฯ

ขณะที่พิรธรอง งามสูตร (2558) ระบุว่าประทุษวาจาามีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับเนื้อหา วิธีการสื่อสาร และเจตนาของผู้ส่งสาร โดยสามารถแบ่งได้เป็น 4 ระดับจากรุนแรงน้อยที่สุดไปถึงรุนแรงมากที่สุด ได้แก่ ระดับที่ 1 การแบ่งแยกแบบไม่ตั้งใจต่อ

กลุ่มเป้าหมาย ระดับที่ 2 การตั้งใจแบ่งแยก/กีดกัน/สร้างความเป็นเขา-เราต่อกลุ่มเป้าหมาย ระดับที่ 3 การขู่ให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย และระดับที่ 4 การขู่ให้มีการใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมาย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเรื่องการแบ่งระดับ ความร้ายแรงและระดับความรุนแรงของประทุษวาจา มาเป็นกรอบในการสำรวจและ วิเคราะห์เนื้อหาการนำเสนอ (โพสต์) บนแฟนเพจเฟซบุ๊ก Drama-addict

แนวคิดเกี่ยวกับหลักคุณค่าข่าว (News Element)

องค์ประกอบของคุณค่าข่าวเปรียบเสมือนเป็นไม้บรรทัดเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการ พิจารณาว่าเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ที่จะถูกนำเสนอเป็นข่าวให้คนในสังคมได้ทราบ หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าเหตุการณ์ หรือเรื่องราวใดที่คนส่วนใหญ่ในสังคมให้ความสนใจมากย่อมแสดงว่าต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ ของคุณค่าข่าวสูงหรือมากตามไปด้วยนั่นเอง ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องบทบาทของเฟซบุ๊ก แฟนเพจ Drama-addict ที่มีต่อการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์นั้น ผู้วิจัยจึงนำเอาแนวคิดเรื่ององค์ประกอบคุณค่าข่าวมาวิเคราะห์เพื่อศึกษารูปแบบการ ตอบสนองของลูกเพจที่มีต่อเนื้อหา (โพสต์) ที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์ ได้แก่ การกดถูกใจ (Like) การแสดงความคิดเห็น (Comment) และการแบ่งปันข้อมูล (Share) บนเฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษครั้งนี้เน้นการสำรวจและวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลที่ปรากฏในเฟซบุ๊กแฟน เพจ Drama-addict (<http://www.facebook.com/DramaAdd>) ซึ่งเป็นเฟซบุ๊กแฟนเพจที่มี ผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก เป็นเวลา 6 เดือน ตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม 2560 – 15 กรกฎาคม 2560 โดยมุ่งวิเคราะห์เนื้อหาการสื่อสารที่มีการใช้ระดับความรุนแรงของภาษาที่สร้าง ความเกลียดชัง (Hate Speech) จากระดับน้อยสุดไปมากที่สุด 4 ระดับ ได้แก่ 1) การแบ่งแยก แบบไม่ตั้งใจของกลุ่มเป้าหมาย 2) การตั้งใจแบ่งแยก/กีดกัน/สร้างความเป็นเขา-เราต่อ กลุ่มเป้าหมาย 3) การขู่ให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย และ 4) การขู่ให้มีการใช้ ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมาย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของเฟซบุ๊กแฟนเพจกับการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชัง บนโลกออนไลน์” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาบทบาท หน้าที่ของเฟซบุ๊กแฟนเพจกับการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการนำเสนอเนื้อหา (โพสต์) ที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์ของเฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict เป็นระยะเวลา 6 เดือน คือ ตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม – 15 กรกฎาคม 2560 โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหา (Coding Sheet) เป็นเครื่องมือในการเก็บบันทึกข้อมูล ได้แก่ ตารางบันทึกการนำเสนอเนื้อหาเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

การวิเคราะห์ผลการศึกษา

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหาการโพสต์ในเฟซบุ๊กแฟนเพจที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์ เพื่อเป็นการศึกษาลักษณะของการสื่อสารของเฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict ว่าในช่วงระยะเวลาของการเก็บข้อมูลนั้น มีการสื่อสารที่เข้าข่ายจุดประสงค์เพื่อสร้างความเกลียดชังในสังคมออนไลน์ในประเด็นอะไร และการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังนั้นมีระดับความรุนแรงอย่างไรบ้าง โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและจดบันทึกข้อมูลลงในตารางลงรหัส (Coding Sheet) ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ประเด็นเนื้อหาการนำเสนอที่สร้างความเกลียดชัง ได้แก่

1.1.1 เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม

1.1.2 ชนชั้นหรือฐานะทางเศรษฐกิจ

1.1.3 การเมือง

1.1.4 เพศ

1.1.5 อื่นๆ เช่น พฤติกรรมที่น่ารังเกียจหรือควรถูกสังคมประณาม

1.2 ระดับความรุนแรงของภาษาที่สร้างความเกลียดชัง ได้แก่

1.2.1 การแบ่งแยกแบบไม่ตั้งใจต่อกลุ่มเป้าหมาย

1.2.2 การตั้งใจแบ่งแยก/กีดกัน/สร้างความเป็นเขา-เราต่อกลุ่มเป้าหมาย

1.2.3 การขู่ให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย

1.2.4 การขู่ให้มีการใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมาย

2. การวิเคราะห์รูปแบบการตอบสนองของลูกเพจ (User) ที่มีต่อเนื้อหาการโพสต์ที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์ เพื่อเป็นการศึกษาลักษณะของปฏิกิริยาตอบกลับของผู้ใช้สื่อว่ามีลักษณะสัมพันธ์อย่างไรต่อการนำเสนอเนื้อหาที่สร้างความเกลียดชังนั้น โดยการจดบันทึกข้อมูลลงในตารางลงรหัส (Coding Sheet) ได้แก่ 1. การกดถูกใจในลักษณะต่างๆ คือ ถูกใจ (Like) รักเลย (Love) ตลก (Haha) ทึ่งหรือตกใจ (Wow) เศร้า (Sad) โกรธ (Angry) 2. การแสดงความคิดเห็น (Comment) และ 3. การแบ่งปันข้อมูล (Share)

3. การวิเคราะห์บทบาทของเฟชบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict ที่มีต่อการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์ เพื่อให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์หรือหน้าที่ทางการสื่อสารในสังคมออนไลน์ของเฟชบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict โดยใช้กรอบทฤษฎีหน้าที่นิยมเชิงสังคม (Social Functionalism) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

จากการสำรวจเนื้อหาการนำเสนอ (โพสต์) ในเฟชบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict ตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม – 15 กรกฎาคม 2560 รวมเป็นระยะเวลา 6 เดือน พบว่า เฟชบุ๊กแฟนเพจ drama-addict มีเนื้อหาการนำเสนอ (โพสต์) ที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังทั้งหมด 65 โพสต์ โดยสามารถแบ่งประเด็นการอธิบายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ลักษณะเนื้อหาการโพสต์ในเฟชบุ๊กแฟนเพจที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

1.1 ประเด็นเนื้อหาการนำเสนอที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของเนื้อหาหรือเรื่องราวที่นำเสนอผ่านเฟชบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict ที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังออกเป็น 5 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ 1. เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม 2. ชนชั้นทางสังคม หรือฐานะทางเศรษฐกิจ 3. การเมือง 4. เพศสภาพ และ 5. อื่นๆ คือ ประเด็นที่อยู่นอกเหนือจากข้อ 1–4 เช่น พฤติกรรมที่น่ารังเกียจหรือควรถูกสังคมประณาม เป็นต้น โดยการแบ่งประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยอ้างอิงจากนิยามความหมายและลักษณะการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชัง

ผลการวิจัยพบว่า เฟชบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict มีการนำเสนอเนื้อหา (โพสต์) ที่เข้าข่ายสร้างความเกลียดชังในประเด็นเรื่อง อื่นๆ มากที่สุด จำนวน 47 เรื่อง (ร้อยละ 72.31) รองลงมาคือประเด็นเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 10 เรื่อง (ร้อยละ 15.38) ประเด็นชนชั้นทางสังคมหรือฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวน 4 เรื่อง (ร้อยละ 6.15) และประเด็นการเมือง 3 เรื่อง (ร้อยละ 4.62) ตามลำดับ ขณะที่ประเด็นเพศสภาพมีการนำเสนอเนื้อหา (โพสต์) น้อยที่สุด จำนวน 1 เรื่อง (ร้อยละ 1.54)

12. ระดับความรุนแรงของเนื้อหาการโพสต์ที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

ในการวิเคราะห์และอธิบายระดับความรุนแรงของเนื้อหาการนำเสนอ (โพสต์) ที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์บนเฟชบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict ผู้วิจัยได้แบ่งระดับความรุนแรงโดยอ้างอิงจากแนวคิดเรื่องระดับความรุนแรงของประทุษร้าย Anthony Cortese, 2006 (อ้างถึงใน พิงรอร งามสุต, 2558) โดยแบ่งเป็น 4 ระดับจากระดับรุนแรงน้อยที่สุดไปมากที่สุด

ผลการวิจัยพบว่าเฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict มีการนำเสนอเนื้อหา (โพสต์) ที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์ในระดับที่ 3 คือ การขู่ให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย มากที่สุด จำนวน 39 เรื่อง (ร้อยละ 60.00) รองลงมามี คือ ระดับที่ 2 คือ การตั้งใจแบ่งแยก/กีดกัน/สร้างความเป็นเขา-เราต่อกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 เรื่อง (ร้อยละ 30.77) และระดับที่ 4 คือ การขู่ให้มีการใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายจำนวน 5 เรื่อง (ร้อยละ 7.69) ตามลำดับ ส่วนความรุนแรงของเนื้อหาการนำเสนอระดับที่ 1 คือ การแบ่งแยกแบบไม่ตั้งใจต่อกลุ่มเป้าหมาย พบน้อยที่สุด คือ จำนวน 1 เรื่อง (ร้อยละ 1.54)

2. รูปแบบการตอบสนองของลูกเพจที่มีต่อเนื้อหาการโพสต์ที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

2.1 การกดถูกใจ (Like) ที่มีต่อเนื้อหาการโพสต์ที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

จากการสำรวจรูปแบบการตอบสนองด้วยการกดถูกใจ (Like) พบว่า เนื้อหาการนำเสนอหรือโพสต์ที่สร้างความเกลียดชังในประเด็นเรื่อง “แซ่ โพสต์อาจารย์อ้อม : ดิง My Mate Nate เป็นเด็กประถม” ซึ่งจัดอยู่ในประเด็นเรื่องอื่นๆ และมีความรุนแรงของเนื้อหาในระดับที่ 2 คือ การตั้งใจแบ่งแยก/กีดกัน/สร้างความเป็นเขา-เราต่อกลุ่มเป้าหมาย มีจำนวนคนกดถูกใจ (Like) มากที่สุด คือ 47.8 K (47,800 คน) รองลงมา ได้แก่ ประเด็นเรื่อง “กระแสมาร่าลูกสาวหนุ่ม-กรรชัย” จัดอยู่ในประเด็นอื่นๆ และมีความรุนแรงในระดับที่ 3 มีจำนวนคนกดถูกใจ 45.3 K (45,300 คน) และประเด็นเรื่อง “เปลี่ยนรูปโป๊รฟไฟล์สาวกวีธรรมกาย” จัดอยู่ในประเด็นเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม มีความรุนแรงในระดับที่ 2 มีจำนวนคนกดถูกใจ 43.6 K (43,600 คน) ตามลำดับ

2.2 การแสดงความคิดเห็น (Comment) ที่มีต่อเนื้อหาการโพสต์ที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

ในการสำรวจรูปแบบการตอบสนองด้วยการแสดงความคิดเห็น (Comment) พบว่า เนื้อหาหรือโพสต์ที่สร้างความเกลียดชังในประเด็นเรื่อง “ขาเด็กแวน” ซึ่งจัดอยู่ในประเด็นอื่นๆ และมีความรุนแรงในระดับที่ 3 คือ ขู่ให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย มีจำนวนของการแสดงความคิดเห็นมากที่สุด คือ 3.8 K (3,800 ความคิดเห็น) รองลงมามี ได้แก่ ประเด็นเรื่อง “กระแสมาร่าของลูกสาวหนุ่ม-กรรชัย” จัดอยู่ในประเด็นอื่นๆ และมีความรุนแรงในระดับที่ 3 มีจำนวนของการแสดงความคิดเห็น 2.4 K (2,400 ความคิดเห็น) และประเด็นเรื่อง “ท้าวโทยประหารมันไม่มีหอกปรี๊ว” จัดอยู่ในประเด็นอื่นๆ และมีความรุนแรงในระดับที่ 3 มีจำนวนการแสดงความคิดเห็น 2 K (2,000 ความคิดเห็น) ตามลำดับ

2.3 การแบ่งปันข้อมูล (Share) ที่มีต่อเนื้อหาการโพสต์ที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาหรือโพสต์ที่สร้างความเกลียดชังในประเด็นเรื่อง “กระแสมาราคูสาวของหนุ่ม-กรรชัย” ซึ่งจัดอยู่ในประเด็นอื่นๆ และมีความรุนแรงของเนื้อหาในระดับที่ 3 คือ ช่วยให้เกิดความเกลียดชัง มีจำนวนครั้งในการแบ่งปันข้อมูล (Share) มากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ 3K (3,000 ครั้ง) รองลงมาคือประเด็น “จำเด็กแว้น” จัดอยู่ในประเด็นอื่นๆ และมีความรุนแรงระดับที่ 3 มีจำนวนครั้งในการแบ่งปันข้อมูล 2.8 K (2,800 ครั้ง) และประเด็นเรื่อง “ให้หมอบเป็นผู้บริหาร” จัดอยู่ในประเด็นอื่นๆ และมีความรุนแรงระดับที่ 3 มีจำนวนครั้งในการแบ่งปันข้อมูล 2.4 K (2,400 ครั้ง) ตามลำดับ

3. บทบาทของเฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict ที่มีต่อการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

ผู้วิจัยใช้แนวทางทฤษฎีบทบาทหน้าที่เชิงสังคม (Social Functionalism) ของสื่อมวลชนและสื่อใหม่มาเป็นกรอบในการสำรวจและวิเคราะห์เนื้อหาการนำเสนอผลการศึกษาพบว่า เฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict มีการนำเสนอเนื้อหาที่มีลักษณะสอดคล้องตามบทบาทหน้าที่ของสื่อ จำนวน 35 เรื่อง (ร้อยละ 53.85) และมีการนำเสนอเนื้อหาหรือโพสต์ที่มีลักษณะไม่สอดคล้องตามบทบาทหน้าที่ของสื่อ จำนวน 30 เรื่อง (ร้อยละ 46.15) หรืออาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังของเฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict มีบทบาททั้งในด้านการทำหน้าที่ของสื่อและการไม่ทำหน้าที่ของสื่อในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ลักษณะเนื้อหาการโพสต์ในเฟซบุ๊กแฟนเพจที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

1.1 ประเด็นเนื้อหาการนำเสนอที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่า เฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict มีการนำเสนอเนื้อหา (โพสต์) ที่เข้าข่ายสร้างความเกลียดชังในประเด็นเรื่อง อื่นๆ มากที่สุด จำนวน 47 เรื่อง รองลงมาคือ ประเด็นเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 10 เรื่อง ประเด็นชนชั้นทางสังคม หรือฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวน 4 เรื่อง ประเด็นทางการเมือง 3 เรื่อง และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเพศสภาพมีการนำเสนอน้อยที่สุดเพียง 1 เรื่อง ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง “การกำกับดูแลสื่อออนไลน์ที่เผยแพร่เนื้อหาที่สร้างความเกลียดชัง” ของพิรธรอง รามสูต และคณะ (2558, น.137) ที่ระบุว่า ฐานความเกลียดชังที่พบในพื้นที่การสื่อสารออนไลน์

มักเป็นเรื่องอุกมการณ์ทางการเมืองและส่วนมากเป็นเรื่องความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มสี่เสือ รองลงมาคือ ฐานความเกลียดชังในเรื่องศาสนาและการเข้าร่วมกลุ่มทางศาสนา และเรื่องชนชาติ เชื้อชาติ ถิ่นที่อยู่ ตามลำดับ

ทั้งนี้ อาจอธิบายได้ว่า ในช่วงระยะเวลาที่ผู้วิจัยทำการสำรวจข้อมูลเป็นช่วงเวลา ที่สังคมไทยไม่ได้มีปัญหาความขัดแย้งรุนแรงที่จะนำไปสู่การสร้าง ความเกลียดชังเรื่องใด เรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะเจาะจง เช่น ปัญหาความขัดแย้งหรือการต่อสู้กันทางการเมืองของ ประชาชน ดังนั้น ประเด็นเนื้อหาการนำเสนอหรือโพสต์ที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict ส่วนใหญ่จึงค่อนข้างหลากหลายและขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน รวมถึงกระแสข่าวหรือกระแสมโนทัศน์ของคนในสังคมขณะเวลานั้นๆ ซึ่งจากการสำรวจ เนื้อหาประเด็น อื่นๆ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข่าวอาชญากรรม ประเด็น ความเป็นมาของคนในวงการบันเทิงหรือคนมีชื่อเสียงในสังคม รวมไปถึงพฤติกรรมที่น่ารังเกียจ หรือเป็นการกระทำที่คนส่วนใหญ่ในสังคมคิดว่าไม่เหมาะสม

โดยหากพิจารณาประเด็นต่างๆ เหล่านี้จะพบว่า มีองค์ประกอบของเหตุการณ์ ที่สอดคล้องกับ

แนวคิดเรื่องคุณค่าข่าวทั้งในเรื่องของความเร็วทันเหตุการณ์ (Timeliness) ความสำคัญหรือความเด่น (Prominence) ความผิดปกติธรรมดา (Oddity) ความขัดแย้ง (Conflict) และเรื่องเร้าอารมณ์ (Human Interest) ซึ่งเหตุการณ์ใดที่มีองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ก็จะได้รับความสนใจจากคนจำนวนมากในสังคม สอดคล้องกับปูลณรัตน์ พิงคานนท์ (2548, น. 31) ที่กล่าวว่า ข่าวประเภทเร้าอารมณ์ผู้อ่าน (sensational) เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวภัยพิบัติต่างๆ ข่าวบุคคล ตลอดจนข่าวความขัดแย้งและความรุนแรง ข่าวลักษณะนี้เป็นข่าวประเภทที่คนธรรมดาสามัญชนทั่วไปสนใจตามปูลุชนวิสัย (human interest)

1.2 ระดับความรุนแรงของเนื้อหาการโพสต์ที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่า มีการนำเสนอเนื้อหา (โพสต์) ที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์ในระดับที่ 3 คือ การขู่ขู่ให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย มากที่สุด จำนวน 39 เรื่อง รองลงมาคือ ระดับที่ 2 การตั้งใจแบ่งแยก/กีดกัน/สร้างความเป็นเขา-เรา ต่อกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 เรื่อง ขณะที่ความรุนแรงของเนื้อหาในระดับที่ 4 คือ การขู่ขู่ให้มีการใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมาย พบจำนวน 5 เรื่อง และความรุนแรงของเนื้อหา ระดับที่ 1 คือ การแบ่งแยกแบบไม่ตั้งใจต่อกลุ่มเป้าหมาย พบน้อยที่สุดเพียง 1 เรื่อง

ทั้งนี้ อาจอธิบายได้ว่า การนำเสนอเนื้อหาหรือโพสต์ของเฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict ส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารหรือแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ ที่เกิด

ขึ้นในลักษณะที่ไว้วางใจและโชนน้ำเสียงในเชิงช่วยเหลือชวนให้คนในสังคม “รู้สึกไม่ชอบ” หรือ “รู้สึกเกลียด” ทศนคติหรือการกระทำของฝ่ายที่ถูกกล่าวถึง ซึ่งความรู้สึกที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นระดับความรุนแรงที่ “มากกว่า” ความรู้สึกแค่อยากแบ่งแยกพวกเขา-พวกเราออกจากกัน แต่ก็ยังไม่ถึงกับมีวัตถุประสงค์หรือมุ่งหมายที่จะกำจัดหรือทำลายล้างอีกฝ่ายด้วยการกระทำที่ผิดกฎหมาย สอดคล้องกับเสาวลักษณ์ ประวาระณะ (2556, น. 143) ที่กล่าวว่า คราμάτωνที่เกิดขึ้นในบริบทของการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ทำให้เห็นถึงรูปแบบในการแสดงออกทางการสื่อสารของผู้ใช้สื่อ ซึ่งคนเดียวกัน ณ ที่นี้ไม่ได้หมายถึง การที่คนใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกายกันเพื่อยุติปัญหา หากแต่เป็นการแสดงในเชิงสัญลักษณ์ของความขัดแย้งของผู้ใช้สื่อร่วมกันในพื้นที่สาธารณะ ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ที่สร้างความหมายและรูปแบบการแสดงออก

2. รูปแบบการตอบสนองของลูกเพจที่มีต่อเนื้อหาการโพสต์ที่สร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

จากการสำรวจและวิเคราะห์รูปแบบการตอบสนองต่อเนื้อหาหรือโพสต์ที่สร้างความเกลียดชังบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict พบว่า ส่วนใหญ่ลูกเพจหรือผู้ใช้ (User) มีการตอบสนองในรูปแบบการกดถูกใจ (Like) มากที่สุด ขณะที่จำนวนของการแสดงความคิดเห็น (Comment) และจำนวนครั้งในการแบ่งปันข้อมูล (Share) ส่วนใหญ่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่ยังมีสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนของการกดถูกใจ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า การกดถูกใจ (Like) เป็นวิธีการตอบสนองที่ทำได้ง่ายและรวดเร็วที่สุดเมื่อเทียบกับรูปแบบการตอบสนองอีก 2 รูปแบบ ซึ่งการแสดงความคิดเห็นอาจต้องใช้เวลามากกว่า อีกทั้งด้วยเงื่อนไขของการแบ่งปันข้อมูลบนเฟซบุ๊ก ซึ่งมีเมื่อบุคคลกดแบ่งปันข้อมูล (Share) แล้วข้อความหรือโพสต์เหล่านั้นจะไปปรากฏอยู่ในวอลล์ (Wall) ของบุคคลคนนั้นด้วยรูปแบบการตอบสนองทั้งสองแบบดังกล่าวจึงทำให้บุคคลต้องใช้เวลามากกว่าและเป็นการ “เปิดเผยตัวตน” มากกว่าการกดถูกใจ

สอดคล้องกับบทความเรื่อง “ถอดรหัสจิตวิทยา ทำไมคนถึง Like-Share-Comment บนเฟซบุ๊ก” ระบุว่า ตามหลักจิตวิทยาเฟซบุ๊กเป็นเหมือนช่องทางที่เกี่ยวข้องกับศูนย์กลางความพอใจในสมอง (Pleasure Center) ของคนใช้ ซึ่งคนมักจะกดไลค์ (Like) คอนเท้นท์ที่ตัวเองชอบเป็นส่วนใหญ่ โดย 44% คนกดไลค์คอนเท้นท์ทุกวัน และ 29% กดไลค์หลายครั้งต่อหนึ่งวัน และเหตุผลหลักๆ ที่คนกดไลค์ คือ การกดไลค์เป็นเหมือนการพยักหน้ากับคอนเท้นท์ที่ตัวเองถูกใจ ขณะที่การแสดงความคิดเห็น (Comment) เป็นสิ่งที่คนรู้สึกว่าต้องแสดงความคิดเห็นหรืออารมณ์อะไรสักอย่างลงไปมากกว่าแค่การกดไลค์นั่นเอง สำหรับเหตุผลที่คนกดแชร์ (Share) ผลสำรวจพบว่า 61% แชร์เพราะเป็นสิ่งที่ตัวเองคิดว่าน่าสนใจ 43% แชร์เพราะรู้สึกว่าคอนเท้นท์นั้นสำคัญกับตัวเอง หรือรู้สึกว่าคอนเท้นท์นั้นตลก

“มากกว่า” เนื้อหาที่เฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict นำเสนอ สอดคล้องกับ รีปกร วุฒิพิทยามงคล ซึ่งได้กล่าวถึงผลสำรวจจาก Weibo โซเชียลเน็ตเวิร์กของจีนในปี 2013 ไว้ว่า จากการศึกษาผู้ใช้ Weibo 200,000 คน วิเคราะห์ข้อมูลกว่า 70 ล้านโพสต์ เพื่อวัดว่าอารมณ์ใด (ความสุข ความเศร้า ความโกรธ และความรังเกียจ) ที่จะเผยแพร่ได้ดีที่สุดบนโลกโซเชียล ผลปรากฏว่าความโกรธแพร่กระจายบนโซเชียลมีเดียได้ดีกว่าอารมณ์อื่นๆ (“เปิดออร์ราชวัน : ทำไมชาวเน็ตจึง ‘หัวร้อน’ ด้วย Online Disinhibition Effects”, 2560)

3. บทบาทของเฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict ที่มีต่อการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังบนโลกออนไลน์

จากการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เฟซบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict มีการนำเสนอเนื้อหาที่มีลักษณะสอดคล้องตามบทบาทหน้าที่ของสื่อ จำนวน 35 เรื่อง และมีการนำเสนอเนื้อหาที่มีลักษณะไม่สอดคล้องตามบทบาทหน้าที่ของสื่อ จำนวน 30 เรื่อง

สำหรับการนำเสนอเนื้อหาหรือโพสต์ที่มีลักษณะสอดคล้องตามบทบาทหน้าที่ของสื่อ พบว่า ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารหลักๆ 2 วัตถุประสงค์ด้วยกัน คือ การทำหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อเฝ้าระวังสภาพแวดล้อม หรือคอยทำหน้าที่รายงานเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นให้คนในสังคมได้ทราบ และการทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์ส่วนต่างๆ ของสังคมให้รวมตัวอยู่กันได้ ซึ่งมักจะปรากฏอยู่ในรูปแบบของการแสดงความคิดเห็นในเชิงชี้แจง แก้ไขความเข้าใจผิดหรือความเชื่อผิดๆ รวมถึงชี้แนะทางออกของปัญหาที่เหมาะสมให้กับคนในสังคม สอดคล้องกับเสาวลักษณ์ ประวาระณะ (2556) ที่กล่าวว่า ลักษณะหน้าที่ในการเล่าเรื่องความขัดแย้งในสังคมออนไลน์หรือเรื่องดราม่า เป็นการทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร หน้าที่ในการสอดส่องดูแลสภาพแวดล้อมทางสังคม การให้ความบันเทิง การทำให้คนเข้าใจในสถานการณ์และความรู้สึกของผู้อื่น

ในส่วนการนำเสนอเนื้อหาหรือโพสต์ที่มีลักษณะไม่สอดคล้องตามบทบาทหน้าที่ของสื่อ พบว่า การนำเสนอเนื้อหาหรือโพสต์ในลักษณะนี้ไม่สอดคล้องตามบทบาทหน้าที่ของสื่อในทุกด้าน ขณะเดียวกันเนื้อหาหรือโพสต์มักจะมุ่งเน้นหรือตั้งใจกระตุ้นให้เกิดความแบ่งแยก สร้างความเป็นเขา-เรา และสร้างความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ เนื้อหาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งสร้างความแบ่งแยกหรือความเกลียดชังเพียงอย่างเดียวยังมักมีลักษณะเป็นโพสต์ “ล้อเป้า” หรือตั้งใจ “ชง” ให้คนเข้ามารุมประณาม บุคคลที่ตกเป็นข่าวหรือ “จำเลยของสังคม” โดยเฉพาะอีกด้วย แม้ว่าในบางเหตุการณ์สื่อกระแสหลักต่างๆ จะเริ่มนำเสนอเรื่องราวเหล่านั้นน้อยลง แต่หากเอดมินเพจยังคงนำเหตุการณ์หรือบุคคลเหล่านั้นมา “ขยี้ซ้ำ” ผ่านการโพสต์ในรูปแบบต่างๆ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ตกเป็น “เหยื่อทางวาจา” นั้นก็จะยังคงถูกโจมตีจากคนในสังคมจนกว่าเอดมินเพจจะเลิกนำเสนอหรือยุติ “การขยี้ซ้ำ” ในที่สุด

ทั้งนี้ อาจอภิปรายปรากฏการณ์ในมิติของภาพเหมารวม (Stereotype) ได้ว่า เมื่อสื่อนำเสนอ “ภาพ” ของบุคคลในลักษณะใดแล้ว คนก็มักจะมี “ภาพจำ” ของบุคคลนั้น เป็นไปในทิศทางเดียวกับที่สื่อนำเสนอ ดังนั้น เมื่อแอดมินเพจโพสต์เนื้อหาที่ทำให้บุคคลในเรื่องดูสมควรที่จะถูกประณาม คนจึงเชื่อและเหมารวมว่าบุคคลนั้นสมควรถูกประณามตามภาพที่สื่อนำเสนอ สอดคล้องกับแนวคิดของ Willian V. Heney (อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน, 2540) ที่ได้กล่าวว่า เมื่อเราเห็นคนๆ นั้นเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมใด และเรามีความรู้สึกรู้สึกต่อกลุ่มนั้นอย่างไร เราก็คิดว่าคนๆ นั้นก็ควรจะมีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มของเขา เราจึงมีความรู้สึกต่อเขาเช่นเดียวกับที่เรามีความรู้สึกต่อกลุ่มนั้น การกำหนดคตินัยของคนที่เห็นย่อมส่งต่อการสื่อสารที่มีรากฐานอยู่บนความจริง ทำให้ทัศนคติอคติความเชื่อ ค่านิยมมีอิทธิพลต่อการสื่อสารของเรา

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะเฟชบุ๊กแฟนเพจ Drama-addict ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจขยายขอบเขตการศึกษาไปยังเฟชบุ๊กแฟนเพจอื่นๆ เพิ่มขึ้น เช่น เพจอียิปต์ เลิบบั๊ว เพจอีจัน เพจแฮมมิงโพธิ์ดำ รวมถึงเฟชบุ๊กแฟนเพจของสื่อกระแสหลักอย่าง หนังสือพิมพ์ที่มีอิทธิพลหรือประชาชนติดตามเป็นจำนวนมาก อาทิ เฟชบุ๊กแฟนเพจของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและข่าวสด เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาว่าเป็นไปในทิศทางสอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้หรือไม่และอย่างไร และนำผลการศึกษาที่ได้มาปรับปรุงพร้อมกำหนดเป็นแนวทางในการทำงานของสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อใหม่ที่กำลังมีบทบาทสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพียงอย่างเดียว ในการศึกษาครั้งต่อไปควรขยายระเบียบวิธีวิจัยด้วยการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group) ของผู้ใช้งานสื่อเฟชบุ๊กแฟนเพจ เพื่อให้ทราบข้อคิดเห็นและทัศนคติจากมุมมองของผู้ใช้สื่อ (User) ตลอดจนสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) ควบคู่ไปกับการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative study) เพื่อให้ได้ข้อมูล ข้อเท็จจริง มุมมองความคิดเห็นที่หลากหลายขึ้น ตลอดจนทราบถึงกระบวนการในการรับสารของผู้ใช้งานสื่อเฟชบุ๊กแฟนเพจต่อประเด็นความขัดแย้งหรือการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังในโลกออนไลน์

รายการอ้างอิง

- ชาญชัย ชัยสุข โกศล. (2555). Hate Speech และข้อมูลที่อันตราย: ทางเลือกวิธีตอบโต้ทางการเมือง Hate Speech & Harmful Information: Alternatives for Political Response. โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส สกว. “สันติวิธีและความรุนแรงในประเทศไทย”. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2560, จาก <http://www.tcijthai.com/News/2015/08/watch/5755>
- ถาวร หัสจิตติวิทยา ทำไมคนถึง Like-Share-Comment บนเฟซบุ๊ก?. (2558). สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560, จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2015/08/infographic-why-people-engage-facebook/>
- ธีปกร วุฒิปิทยามงคล. เป็ดออร์รายวัน: ทำไมชาวเน็ตจึง ‘หัวร้อน’ ด้วย Online Disinhibition Effects. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2560, จาก <https://thematter.co/thinkers/angernet/25354>
- ประมว สดะเวทิน. (2540). หลักนิเทศศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ปณณรัตน์ พิงคานนท์. (2548). การสื่อข่าวและการเขียนข่าวหนังสือพิมพ์. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด.
- พิรธรอง รามสูต (2558). “ประทุษวาจา” กับโลกออนไลน์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา (โครงการจัดพิมพ์คบไฟ).
- เสาวลักษณ์ ประวาระณะ. (2556). การสื่อสารประเด็นความขัดแย้งในสังคมออนไลน์ : กรณีศึกษาเพชรมาหาดดิก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.
- เสริมศิริ นิลคำ. (2555). หลักการสื่อข่าว (เอกสารประกอบคำสอน). คณะวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (บรรณาธิการ). (2547). สื่อสารมวลชนเบื้องต้น : สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หลักเกณฑ์และการเตรียมต้นฉบับสำหรับการเสนอบทความเพื่อเผยแพร่ ใน “วารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย”

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นวารสารวิชาการที่พิมพ์ออกเผยแพร่ปีการศึกษาละ 2 เล่ม (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม) คณะวิทยาการจัดการจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการแสดงความคิดเห็นและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในสาขาการบริหารธุรกิจ การจัดการ เศรษฐศาสตร์ และนิเทศศาสตร์ หรือสาขาอื่นที่มีความเกี่ยวข้อง

เรื่องเสนอเพื่อตีพิมพ์

ผลงานทางวิชาการที่รับตีพิมพ์มี 2 ลักษณะคือ เป็นบทความวิชาการ (article) หรือบทความวิจัย (research article) บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น บทความที่นำเสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องผ่านการกลั่นกรองและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อของบทความนั้นๆ ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยกองบรรณาธิการสงวนสิทธิ์ในการแก้ไขบทความตามความเหมาะสม

ลักษณะของบทความ

เป็นบทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการค้นคว้า การวิจัย การวิเคราะห์วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่ด้านบริหารธุรกิจ การจัดการ เศรษฐศาสตร์ และนิเทศศาสตร์ ซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

บทความวิชาการ หมายถึง งานเขียนที่นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในสาขา บริหารธุรกิจ การจัดการ เศรษฐศาสตร์ และนิเทศศาสตร์ ที่มีการวิเคราะห์หรือวิจารณ์ ประเด็นต่างๆ ตามหลักวิชาการ โดยผู้เขียนสามารถแสดงทัศนะทางวิชาการของตนเอง อย่างชัดเจน

บทความวิจัย หมายถึง รายงานผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านบริหารธุรกิจ การจัดการ เศรษฐศาสตร์ และนิเทศศาสตร์ที่ได้ทำการศึกษาโดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ ด้วยระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้องจนได้องค์ความรู้ใหม่

การเตรียมต้นฉบับ

บทความวิชาการหรือบทความวิจัย อาจนำเสนอเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ก็ได้ ให้พิมพ์ต้นฉบับด้วยกระดาษ เอ 4 หน้าเดียว โดยใช้ฟอนต์ Angsana New ขนาด 14 (สำหรับชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้ใช้ฟอนต์ Angsana New ขนาด 18 ส่วน หัวข้อต่างๆ ให้ใช้ Angsana New ขนาด 16) ความยาวประมาณ 15-20 หน้า โดยบทความ ทุกประเภทต้องมีส่วนประกอบ ดังนี้

1. ชื่อเรื่อง (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
2. ชื่อผู้เขียน (ครบทุกคน กรณีที่เขียนหลายคน ให้เขียนบรรทัดถัดจากชื่อเรื่อง ภาษาอังกฤษ โดยให้เขียนไว้ด้านหลังขวาของหน้า ให้ทำตัวเอียง ตัวอักษร ขนาด 14)
3. วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด สาขาวิชาและสถาบันที่สำเร็จการศึกษา และตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)
4. สถานที่ทำงานปัจจุบันหรือหน่วยงานที่สังกัด (เช่น สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ) (ข้อ 3 และข้อ 4 ให้ผู้เขียนทำเชิงอรรถไว้ท้ายชื่อผู้เขียนในหน้าแรกของบทความ)
5. บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยในท้ายบทคัดย่อภาษาไทยให้ได้ คำสำคัญ ของเรื่อง และท้ายบทคัดย่อภาษาอังกฤษให้ได้ **Keywords** ด้วย

บทความวิชาการหรือบทความวิจัยต้องมีส่วนประกอบเพิ่มเติม คือ ต้องมี บทคัดย่อ (abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยบทคัดย่อแต่ละภาษาต้องมีความยาวอย่างละไม่เกินครึ่งหน้ากระดาษ เอ 4 โครงสร้างของบทความวิชาการควร

ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหาบทความ บทสรุปและรายการเอกสารอ้างอิง ส่วนบทความวิจัย
ควรประกอบด้วยบทนำ แนวคิดและทฤษฎี วิธีการศึกษา ผลการศึกษา อภิปรายผล
ข้อเสนอแนะและรายการเอกสารอ้างอิง

ภาพประกอบและตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ให้มีหมายเลขกำกับภาพและตาราง
ตามลำดับ ภาพจะต้องชัดเจน แสดงเนื้อหาสำคัญของเรื่อง คำอธิบายและตารางให้อธิบาย
ด้วยข้อความกะทัดรัดและชัดเจน

การใช้ภาษาในบทความ การเขียนควรใช้ภาษาที่ถูกต้อง เข้าใจง่ายและกะทัดรัด
โดยคำศัพท์ให้อ้างอิงตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน การใช้คำศัพท์บัญญัติทาง
วิชาการควรใช้ควบคู่กับศัพท์ภาษาอังกฤษ กรณีที่เป็นชื่อเฉพาะหรือคำแปลจากภาษา
ต่างประเทศที่ปรากฏครั้งแรกในบทความ ควรพิมพ์ภาษาเดิมของชื่อนั้นๆ กำกับไว้
ในวงเล็บ และควรรักษาความสม่ำเสมอในการใช้คำศัพท์ การใช้ตัวย่อโดยตลอดบทความ

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

กรณีผู้เขียนต้องระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่องให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วน
ของเนื้อเรื่องแบบนาม-ปี (author-date in text citation) โดยระบุชื่อผู้แต่งที่อ้างถึง(ถ้าเป็น
คนไทยระบุทั้งชื่อและนามสกุล) พร้อมปีที่พิมพ์เอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความ
ที่ต้องการอ้างอิงเพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้นและควรระบุเลขหน้าของเอกสารที่
อ้างอิง กรณีที่อ้างมาแบบคำต่อคำต้องระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างอิงทุกครั้ง และให้มี
รายการเอกสารอ้างอิงส่วนท้ายเรื่อง (reference) โดยการรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมด
ที่ผู้เขียนอ้างอิงในการเขียนบทความให้จัดเรียงรายการตามลำดับตัวอักษรผู้แต่ง ภายใ
หัวข้อรายการเอกสารอ้างอิงสำหรับบทความภาษาไทย และให้ใช้คำว่า Reference สำหรับ
บทความที่นำเสนอเป็นภาษาอังกฤษ โดยให้ใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA
(American Psychology Association) ดังตัวอย่างการเขียน ดังนี้

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ครั้งที่พิมพ์ (กรณีถ้าพิมพ์มากกว่าครั้งที่ 1).
สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ธีรยุทธ บุญมี. (2547). ประชาสังคม . กรุงเทพฯ : สายธาร.

Millo, Nancy. (2002). **Bioanalytical Chemistry**. New Jersey : John Wiley & Sons.

(กรณี หนังสือที่มีผู้แต่งมากกว่า 3 คน)

ธนิต สุวรรณเมนะ และคณะ.(2546). คู่มือเตรียมสอบ สตง.ปี 2546.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันกวดวิชาธนิต.

Longley, Paul A. and others. (2005). **Geographic Information Systems and Science**. 2nd ed. Southern Gate, Chichester : John Wiley & Sons.

(กรณีผู้แต่งที่เป็นสถาบันหรือสิ่งพิมพ์ที่ออกในนามหน่วยงานราชการ องค์การ
สมาคม บริษัท ห้างร้าน ฯลฯ)

กรมศิลปากร. (2547). **สตรีสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : กรมฯ.

United Nations Development Programme. (2004). **Thailand 's Response to HIV/AIDS : Progress and Challenges**. Bangkok : United Nations Development Programme.

(กรณี หนังสือแปล)

ออเร็นจ, คาโรไลน์. (2545). 25 ข้อที่ไม่ควรผิดพลาดสำหรับครูยุคใหม่, แปลจาก
25 Biggest Mistakes Teachers Make and How to Avoid Them
โดย กัดคนางค์ มณีศรี. กรุงเทพมหานคร : เบรนนี.

2.บทความในวารสาร หนังสือพิมพ์และหนังสือเล่ม

2.1 บทความในวารสาร

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ.(ปีที่พิมพ์). “ชื่อบทความ,” ชื่อวารสาร. ปีที่หรือเล่มที่ : เลขหน้า.

จักรพงษ์ วรรณชนะ.(2549). “สารคดี-กิจกรรมเยาวชน : โครงการสร้างสรรค์ศิลป์เพื่อเยาวชนผู้ประสบภัยสึนามิ,” **สกุลไทย**. 52,267: 80-81,97.

2.2 บทความ ข่าว หรือคอลัมน์จากหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียน. “ชื่อบทความหรือชื่อหัวข้อในคอลัมน์,” ชื่อหนังสือพิมพ์. วันที่/เดือน/ปี : เลขหน้า.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. “กระทะปฏิวัดอาหารไทย,” **มติชน**. 22 กันยายน 2548 : 34

2.3 บทความในหนังสือรวมเล่ม

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). “ชื่อบทความ,” ใน ชื่อหนังสือ. บรรณาธิการ โดย ชื่อบรรณาธิการ. เลขหน้า. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ศ. บุปผาฉาว. (2548) “สองเอียนน้อง,” ใน **พลิกแผ่นดิน ปล้นแผ่นดิน วรรณกรรมลาว รางวัลซีไรต์**, บรรณาธิการ โดย วีระพงษ์ มีสถาน. หน้า 22-33. กรุงเทพมหานคร : มติชน.

3.เอกสารที่ไม่เป็นเล่มเช่นเอกสารประกอบคำสอนแผ่นพับให้ระบุคำบอกเล่าลักษณะของสิ่งพิมพ์นั้นไว้หลังชื่อเรื่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (2547). รายงานการประเมินตนเอง ระบบมาตรฐานสากลของประเทศไทย.(แผ่นพับ). เชียงราย : มหาวิทยาลัยฯ.

4. ข้อมูลออนไลน์ หรือสารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง นามสกุล. (ปีที่สืบค้น). ชื่อเรื่อง. (ประเภทของสื่อที่เข้าถึง). แหล่งที่มา หรือ Available: ชื่อของแหล่งที่มา/ชื่อแหล่งย่อย. สืบค้นเมื่อ (วันเดือนปีที่สืบค้น)

สุชาดา สีแสง.(2548). อาหารพื้นเมืองไทย. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: http://ittm.dtam.moph.go.th/data_articles/thai_food/ สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2550.

การส่งต้นฉบับ

ให้ส่งต้นฉบับบทความที่จัดทำตามรูปแบบของวารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยสามารถโหลดแบบฟอร์มรูปแบบการจัการวารสารได้จาก <http://jms.crru.ac.th> ในหัวข้อ การเตรียมและส่งต้นฉบับ และสามารถส่งบทความออนไลน์ผ่านหน้าเว็บไซต์ดังกล่าวในหัวข้อ ส่งบทความออนไลน์ ทั้งนี้ท่านสามารถตรวจสอบสถานะบทความของท่านได้ในหัวข้อ ตรวจสอบบทความออนไลน์

CHIANGRAI RAJABHAT
UNIVERSITY

หมายเลขสมาชิก
(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ใบสมัครสมาชิก
วารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ข้าพเจ้ามีความประสงค์ขอสมัครเป็นสมาชิก วารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงราย

☐ โดยสมัครเป็นสมาชิกรายปี เป็นระยะเวลา.....ปี เริ่มตั้งแต่ฉบับที่ .....
เดือน.....พ.ศ.....ถึงฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....

☐ ให้ออกใบเสร็จรับเงินในนาม.....

☐ โดยจัดส่งวารสารมาที่ ชื่อ(บุคคลหรือหน่วยงาน).....
ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

☐ พร้อมกันนี้ข้าพเจ้าได้ส่งธนาคติ เป็นจำนวนเงิน.....บาท
(.....)

โดยส่งจ่าย นางสุวิรัตน์ ศรีทะแก้ว ปณ. บ้านดู่ อ.เมือง จ.เชียงราย 57100

ลงชื่อ.....

วันที่..... เดือน..... ปี.....

วารสารนิเทศศาสตร์ มีกำหนดออกเป็นราย 4 เดือน คือ เดือนมกราคม-เมษายน
เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม และ เดือนกันยายน-ธันวาคม
อัตราสมาชิก ฉบับละ 125 บาท / ปีละ 375 บาท

